

ประวัติหลวงปู่ชา(ได้ร่มโพธิญาณ)

ย้อนกระแสเลือด

ห่างจากริมฝั่งแม่น้ำมูลทางทิศใต้ประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านชานาแห่งหนึ่ง ชื่อว่าบ้านก่อ อยู่ในเขตตำบลธาตุ(ปัจจุบันเป็นตำบลแสนสุข) อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

ณ หมู่บ้านแห่งนั้น พระโพธิญาณเถร หลวงพ่อชา สุภทฺโท ได้ถือกำเนิดในสกุล ช่วงโชติ เมื่อวันศุกร์ที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2461 ท่านเป็นบุตรคนที่ 5 ของ พ่อมา แม่พิมพ์ ช่วงโชติ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 10 คน

ครอบครัวของท่านประกอบอาชีพกสิกรรม มีฐานะมั่นคงบิดามารดามีอัธยาศัยโอบอ้อมอารี มักเอื้อเฟื้อทั้งวัตถุและมิตรไมตรีแก่เพื่อนบ้านเสมอ รวมทั้งมีใจบุญสุนทานเข้าวัดฟังธรรมอยู่เป็นประจำอันเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งของชาวชนบทอีสานโดยทั่วไป

หลวงพ่อเติบโตในบรรยากาศที่อบอุ่นมั่นคงของครอบครัวใหญ่ แวดล้อมด้วยหมู่ วงศาคนญาติที่ต่างพึ่งพาอาศัยเคารพนับถือกันและกัน ครอบครัวของท่านจึงเป็นครอบครัวหนึ่งในชนบทที่มีความสงบสุขตามอัธยาศัย

ในวัยเด็ก หลวงพ่อมีรูปลักษณ์น่าเอ็นดู ด้วยรูปร่างอ้วนกลมพุงพลุ้ย และปากกว้างที่เขิดขิ้นเล็กน้อย เพื่อนๆ จึงขนานนามท่านว่า อั้ง น้องชายของท่านเล่าถึงลักษณะและอุปนิสัยของพี่ชายว่า

“เป็นคนมีรูปร่างลักษณะแม่ไม่หล่อ แต่ก็ไม่ใช่เหรุ คุได้ทั้งวันไม่น่าเบื่อ และเป็นคนพูดเก่ง อารมณ์ดี ชอบสนุก รวมทั้งมีอารมณ์ขัน ชอบนำเรื่องตลกมาเล่า ให้เพื่อนๆ ได้หัวเราะครื้นเครงอยู่เสมอ”

หลวงพ่อมีลักษณะของผู้นำมาตั้งแต่เด็ก เมื่อเล่นกับเพื่อนๆ ชอบเป็นหัวหน้า แต่ก็เป็นผู้หน้าที่ฝึกฝนธรรมาธิปไตย ไม่นิยมความรุนแรง รักสันติ มีความเป็นกลาง มักช่วยไกล่เกลี่ยปัญหาขัดแย้งของเพื่อนๆ

เอกลักษณ์โดดเด่นอีกอย่างคือ เป็นคนซื่อสัตย์ ไม่ชอบการโกหก มีนิสัยตรงไปตรงมา รักความเป็นธรรมและเสียสละ เวลาเฉลี่ยแบ่งปันสิ่งของในหมู่เพื่อน มักขอส่วนแบ่งที่น้อยกว่าผู้อื่น และมีนิสัยเช่นนี้เสมอไป

นอกจากมีนิสัยชอบเป็นผู้ที่มีคุณธรรมแล้ว บางครั้งยังชอบเล่นเป็นพระอีกด้วย หลวงพ่อเล่าให้ฟังว่า “ตอนเด็กๆ คิดอยากจะเป็นพระ ก็เลยตั้งตนเป็นสมภารขึ้นมา

เอาผ้าขาวม้ามาห่มเป็นจีวร ถึงเวลาฉันเพลก็ตีระฆังแฉิ่งๆ ให้เพื่อนๆ ที่เล่นเป็นโยม
อุปัฏฐาก เอาน้ำมาให้ฉัน และรับศีลรับพร” ท่านเล่าถึงอดีตและหัวเราะอย่างอารมณ์ดี

ต่อมาหลังจากจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากโรงเรียนบ้านก่อแล้ว เด็กชาย
ชาได้รบเร้าให้พ่อแม่พาตนไปฝากเป็นศิษย์วัด พ่อมาและแม่พิมพ์ก็ไม่ขัดข้อง กลับรู้สึก
ยินดีที่ลูกใฝ่ใจเรื่องวัดเรื่องวา จึงนำเด็กชายชาไปฝากฝังกับท่านอาจารย์ลีที่วัดก่อนอก
ครั้งนั้นได้เป็นเด็กวัดตั้งปรารภมาแล้ว เด็กชายชาก็มีโอกาสได้เรียนรู้ความเป็นอยู่ของชาว
วัดพร้อมทั้งฝึกหัดไหว้พระสวดมนต์ และอุปัฏฐากรับใช้ครูบาอาจารย์

ท่านอาจารย์ลีเฝ้าจับตามองอยู่หลายเดือน เห็นว่า เป็นเด็กเรียบร้อยและขยันหมั่นเพียร
ดี จึงจัดการบวชให้พร้อมกับเพื่อนๆ อีกหลายคน โดยมีพระครูวิจิตรธรรมภาณี(พวง)
เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2474 ขณะนั้นอายุได้ 13 ปี

เมื่อบรรพชาแล้ว ได้ศึกษาหลักสูตรนักธรรม และเรียนหนังสือพื้นเมืองที่เรียกกันว่า
หนังสือตัวธรรม รวมทั้งท่องบ่นบทสวดต่างๆ ได้อย่างเชี่ยวชาญ

บวชนเรได้สามปี ก็ลาสิกขาบทกลับไปใช้ชีวิตทางโลกอีกครั้งหนึ่ง เป็นเหตุให้ได้
ศึกษาบทเรียนชีวิตหลายอย่าง ซึ่งต่อมามัน ได้กลายเป็นบทเรียนอันทรงคุณค่า ที่ท่าน
นำมาเป็นหลักพิจารณาให้เกิดศรัทธาและปัญญาอันเป็นประโยชน์

บทเรียนชีวิต

เมื่อลาสิกขาบทกลับมาอยู่บ้าน นายชาผู้ผ่านการบวชเรียน มาสามปี เกิดความซาบซึ้งใน
พระคุณของบิดามารดามากยิ่งขึ้น สิ่งใดจะนำความสุขกายสบายใจมาให้ท่านทั้งสองก็
พยายามกระทำอยู่อย่าง สม่าเสมอ

อย่างไรก็ตาม ความรู้สึกในส่วนลึกของจิตใจ ได้ปรากฏขึ้นมาอยู่เรื่อย ๆ ว่า ชีวิตแบบ
ชาวบ้านนี้ไร้แก่นสาร ท่านเล่าความรู้สึกนั้นให้ศิษย์ฟังในภายหลังว่า

“...ตอนนั้นอายุประมาณสิบห้าสิบหกปี เปื่อ... ไม่อยากอยู่กับครอบครัว คิดอยากจะ
ไปอยู่คนเดียวเรื่อย ๆ ไม่รู้ทำไมถึงคิดอย่างนั้น เป็นอยู่หลายปีเหมือนกัน ไม่ใช่มันเบื่อ
อะไร มันอยากไปไหน ๆ คนเดียว เป็นอย่างนั้นอยู่ระยะหนึ่งแล้วก็มาบวช อันนี้มันเป็น
นิสัยหรือบารมี แต่เราไม่รู้จักมัน แต่ก็มีความรู้สึกอย่างนี้ตลอดมา...”

แต่เหมือนโลกต้องการฝากบทเรียนชีวิตให้แก่ผู้จะสละโลกเสียก่อน นายชาจึงยังไม่มี
โอกาสทำตามความรู้สึกในส่วนลึกของจิตใจได้ นายชามีเพื่อนรักคนหนึ่งชื่อ นายพุทธ
ทุมมากรณ ซึ่งเป็นเพื่อนที่สนิทสนมเคยเล่นกันมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก เมื่อทั้งสอง

แตกเนื้อหนุ่ม การละเล่นอย่างเด็ก ๆ ก็จี๊ดจางไว้รสชาติ จึงพากันแสวงหาของเล่นแบบใหม่ที่เหมาะสมกับวัยของตน

การมีคนรักเป็นเรื่องสนุกตื่นเต้นและท้าทายสำหรับวัยรุ่นแต่มันก็อาจเป็นที่มาของความล้มเหลว หรือความรุ่งโรจน์ของชีวิตในขณะเดียวกันได้ ในที่สุดนายซาได้เกิดสัมพันธ์รักกับนางสาวจ่ายซึ่งเป็นลูกติดแม่เลี้ยงของนายพุ่มเพื่อนรักนั่นเอง

ความรักของชายหญิงคู่นี้ ญาติผู้ใหญ่ทางฝ่ายหญิงไม่มีใครรังเกียจ เพราะเห็นว่า นายซาเป็นคนดีมีคุณสมบัติเทียบพร้อมทั้งนิสัยใจคอและฐานะทางครอบครัว พ่อแม่ของหญิงสาวถึงกับคิดกันหนุ่มอื่นไม่ให้มีโอกาสรายผ่านขึ้นมาบนเรือนเลขที่เดียว เวลานานนายซาอายุได้ ๑๕ ปี ส่วนหญิงสาวอายุ ๑๗ ปีทั้งสองได้สัญญาต่อกันว่า จะรอจนกว่านายซาผ่านการเกณฑ์ทหารแล้วบวชทดแทนคุณพ่อแม่สักหนึ่งพรรษา เมื่อทุกอย่างพร้อมก็จะแต่งงาน กัน ทันที

ย่างเข้าฤดูฝน ชาวนาต่างเตรียมคราด ไถ และวัวควาย หรือการปักดำ นายซาก็ง่วนอยู่กับการงานที่กระท่อมกลางนา โดยหารู้ไม่ว่า ความผิดหวัง บทเรียนเรื่องอนิจจัง กำลังจะเกิดขึ้นกับตน

“ให้มันแต่งกับไอ้พุ่ม ลูกชายของเรานี้แหละ” พ่อของนายพุ่มปรารถนาเรื่องการแต่งงานของนางสาวจ่ายกับภรรยาตนเพราะเห็นว่านายซากับสาวจ่ายถึงจะเหมาะสมกันก็จริง แต่ต้องรออีกหลายปี ดีไม่ดีนายซาอาจเปลี่ยนใจ ลูกของตนจะมีแต่ทางเสีย และยังมีความเห็นในแง่เศรษฐศาสตร์อีกว่า “เรือล่มในหนองทองจะไปไหน”

ข่าวการแต่งงานของนายพุ่มกับนางสาวจ่าย แพร่กระจายไปทั่วหมู่บ้าน กระทั่งไปถึงกระท่อมกลางนา นายซารู้สึกเสียใจมากแต่ในที่สุดก็ทำใจได้ ไม่โกรธแค้นเขาทั้งสอง เพราะรู้ว่าเขาจำเป็นต้องทำตามความปรารถนาของพ่อแม่

ความผิดหวังครั้งนี้ จึงกลับกลายเป็นบทเรียนเรื่องอนิจจังบทแรกให้แก่ท่าน นายซา ยังคงรักษาความสัมพันธ์นั้นเพื่อนที่ดีกับนายพุ่มเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่สำหรับแม่จ่ายนั้นนายซายังตัดหวังหาอาลัยไม่ขาด

หลวงพ่อกเคยเล่าว่า ต้องระวังใจตัวเองมาก แม้บวชเป็นพระแล้ว ถ้าเห็นแม่จ่ายเดินมา ต้องรีบหลบเข้าป่าทันที เจ็ดปีแรกที่บวช ท่านยอมรับว่า ยังสลดความอาลัยในสาวจ่ายออกไม่ได้ กระทั่งออกธุดงค์เจริญกรรมฐานอย่างเด็ดเดี่ยวจริงจัง ความรู้สึกนั้นจึงค่อยคลายหายไป

เมื่อหลวงพ่อบรมพระเณรเรื่องงาม ท่านมักพูดถึงพ่อพุฒในฐานะเป็นผู้มีบุญคุณต่อท่านว่า “ถ้าเขาไม่แต่งงานกับแม่จ่ายเราก็คงไม่ได้บวช” หลังจากได้รับบทเรียนแห่งอนิจจังบทแรก ความรู้สึกที่มีต่อ โลกในแง่เบื้อหน้าก็ยิ่งปรากฏขึ้นชัดเจน ทำให้เริ่มมองเห็นความไม่เที่ยงแท้แน่นอนในชีวิต เกิดความระมัดระวังในเรื่องความรักหรือเพศตรงข้ามมากขึ้น...

สมัยที่บวชเณร นายชาสนิทสนมกับเพื่อนรุ่นพี่คนหนึ่งซึ่งบวชเป็นพระ แม่ลาสิกขาแล้ว ทั้งสองยังคงไปมาหาสู่กัน ด้วยความรักและนับถือกันเสมือนพี่น้อง ต่อมาเพื่อนคนนั้นป่วยหนักและถึงแก่กรรม นายชาได้ไปช่วยงานศพตั้งแต่วันแรกจนกระทั่งงานลุล่วงไปและด้วยความคุ้นเคยกับครอบครัวนี้ จึงเกิดความเป็นห่วงว่าภรรยาและลูก ๆ ของผู้ตายจะรู้สึกว้าเหว จึงพักค้างคืนอยู่เป็นเพื่อน เพื่อให้กำลังใจแก่กันก่อน

คืนแรกผ่านไป ไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่พอคืนที่สอง ตกคึกภรรยาของผู้ตายได้เข้ามานอนแอบอิงอยู่แนบข้าง พร้อมทั้งจับมือเพื่อนสามีมาลูบไล้เรือนร่างตน แต่นายชาก็หาได้ตอบสนองความต้องการของนางไม่ กลับแสรังทำเป็นหลับ ไม่รับรู้อะไร เมื่อนางไม่อาจทำในสิ่งที่ปรารถนาได้ จึงลุกหนีไปด้วยความอับอาย คืนนั้นนายชาได้เอาชนะกามราคะเป็นครั้งแรกในชีวิต ขณะด้วยความอดทน ด้วยจิตสำนึกในความถูกต้องดีงามและละเอียดอ่อน

ใ้ร่มโพธิญาณ

หลังจากใช้ชีวิตทางโลกอยู่หลายปี วันหนึ่งในฤดูร้อนของปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ขณะนั้นนายชายุ่ ๒๑ ปี ได้ตัดสินใจบอกความในใจของตนต่อบุพการี

พ่อมาและแม่พิมพ์ ต่างปลาบปลื้มยินดีในเจตจำนงของบุตรชายที่ประสงค์จะออกบวช เพราะชาวพุทธมีคติว่า การบวชพระให้ลูกชายเป็นบุญกุศลอันประเสริฐยิ่ง จึงบอกข่าวแก่ญาติมิตรบ้านใกล้เรือนเคียงมาร่วมตระเตรียมงานบวชบุตรชายของตน พร้อมทั้งนำนายชาไปฝากเป็นนาค ฝึกหัดและเรียนรู้ความเป็นอยู่ของพระ ที่วัดก่อนออก

ตะวันบ่าย ๑๓.๕๕ นาฬิกาของวันที่ ๒๖ เมษายนพ.ศ.๒๔๘๒ นายชา ได้เข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์เป็นพระภิกษุ มีฉายาว่า สุภทฺโท (ผู้เจริญด้วยดี) โดยมี ท่านพระครูอินทสารคุณ เป็นพระอุปัชฌาย์ พระครูวิรุฬสุตการ เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระอธิการสวน เป็นพระอนุสาวนาจารย์ อุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดก่อใน ตำบลธาตุ อำเภวารินชำ

ราบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อบวชแล้ว ได้จำพรรษาศึกษาพระธรรมวินัยที่วัดก่อนนอก
สองพรรษา

หลวงปู่เคยพูดถึงความรู้สึกของท่านตอนบวชใหม่ ๆ เพื่อให้เป็นคติแก่บรรดาสาธุศิษย์
ว่า

“เราบวชมา ก็ไม่ได้ปรารถนาว่าจะมาอยู่อย่างนี้ ไม่ได้คิดว่าจะมาเป็นครูอาจารย์ใคร
ไม่ได้นึกจะหนีจากวิภวสงสารอันนี้ ก็บวชธรรมดาไปอย่างนั้นแหละ แต่พอบวชเข้า
มาแล้ว ได้เรียน ได้ปฏิบัติ ก็เกิดศรัทธาขึ้น ครั้งแรกก็เกิดวิตถถึงความเป็นอยู่ของสัตว์
โลกทั้งหลาย.....น่าสลดสังเวช...คนเราเกิดมาแล้วประเดี๋ยวก็ตายไปทั้งนั้น ทั้งบ้าน ทั้ง
ข้าวของให้ลูกหลานแย่งกัน ทะเลาะกัน...

เมื่อเราเห็นแล้ว ก็เข้าถึงจิตใจเรา เกิดสลดสังเวชในความเป็นอยู่ทั้งของคนจน คนรวย
ทั้งคนโง่ คนฉลาด อยู่ในโลกก็เป็นอย่างนี้

ธรรมะหรือความรู้สึกนี้เต็มอยู่ในใจของเรา ไม่รู้จะพูดให้ใครฟัง เมื่อจิตมันตื่นขึ้น
มาแล้ว อะไรรู้ตื่นตาม พบสิ่งต่าง ๆ ก็ตื่นอยู่เสมอ

เราสำนึกอยู่เสมอว่า เราได้รู้จักธรรมะ เรียกว่ามันสว่างขึ้นแล้ว ทำให้มองเห็นอะไร
หลาย ๆ อย่าง เวลานั้นก็มีธรรมะ มีปิติอิ่มใจ... และเมื่อยิ่งศึกษาไป... ปฏิบัติไป ก็ยังมี
ศรัทธา ยิ่งอิ่มใจ ยิ่งสงบและมีปัญญามากขึ้นทุกที..

พอออกพรรษา พระเณรที่บวชพร้อม ๆ กันก็พากันสึก เรามองเห็นว่า เอ.. ไอ้พวกนี้
มันยัง ใจกันหนอ แต่ก็ไม่ได้พูดกับเขา เพราะยังไม่ไว้ใจความรู้สึกของตัวเอง

พวกที่จะสึก พากันตื่นตื่น บางทีก็เอาเครื่องแต่งตัวมาใส่ เราเห็นว่าพวกนี้บ้าหมดแล้ว
แต่เขาว่ามันดี มันสวย สึกแล้วจะต้องไปทำอย่างนั้นอย่างนี้...

ตอนนั้นภายในใจเราคิดว่า นี่มันโง่มาก บวชมันบวชยาก สึกมันสึกง่าย พวกนี้บุญน้อย
เห็นทางโลกมีประโยชน์มากกว่าทางธรรมะ เราก็เห็นไป แต่ไม่พูด ได้แต่มองจิตของ
ตัวเองไม่กล้าพูดให้เพื่อนเขาฟังว่า คิดอย่างนั้นมันผิด ไม่กล้าพูดเพราะว่าตัวเราก็คงเป็น
ของไม่แน่เหมือนกัน ไม่รู้ว่าศรัทธาของเราจะยั่งยืนยาวไปถึงขนาดไหน...

พอเพื่อนสึกไปแล้วก็ทอดอาลัย ไม่มีใครอยู่ด้วย ก็เอาหนังสือปาฏิโมกข์มาท่องสบาย
ไม่มีใครมาล้อเลียน ก็ตั้งใจว่า จะพยายามปฏิบัติ ให้มีความนึกคิดเห็นโทษเห็นภัยของ
โลกอยู่เสมอ ไม่ให้คลายความเพียร ไม่ให้เปลี่ยนศรัทธาจะให้มันสม่ำเสมออย่างนี้...

แต่การบวช...ไม่ใช่ไม่ทุกข์นะ ยิ่งพรรษาหนึ่งพรรษาสองหรือเป็นพระหนุ่มเณรน้อย

นี่ ยิ่งทุกข์มาก ผมนี่มันเคยทุกข์มามาก ทุกข์กับอาหารการกิน นี่ก็ยิ่งทุกข์ อยากกินตำส้ม
มะละกอ อยากกินนั้น กินนี้ อยากกินทุกอย่างนั้นแหละ น้ำลายนี้ไหลยืดเลย คนกำลัง
กินกำลังนอนกำลังสนุก เอามายืด มาขึงเอาไว้ มันก็ทุกข์มาก เหมือนกับน้ำกำลังไหลไป
ขวางเอาไว้ ยิ่งไปกันใหญ่ เอาไว้ได้ก็ดี เอาไว้ไม่ได้ก็พัง
บวชปีแรกไม่ค่อยได้อะไร มีแต่อยากกินนั้นกินนี้ วุ่นวายไปหมด แย่เหลือเกิน บางครั้ง
นั่งคิดอยู่ เหมือนกับได้กินกล้วยจริง ๆ รู้สึกเหมือนได้หักกล้วยเข้าปากอยู่อย่างนั้น มัน
เป็นของมันเอง

แต่ถ้าเราพิจารณาดี ๆ เรื่องเหล่านี้คือเรื่องของการปฏิบัติทั้งนั้น ยิ่งยาก ยิ่งลำบาก นั้น
แหละดี สิ่งไหนไม่ยากไปทำมันทำไม ใคร ๆ ก็ทำได้หรอก..สิ่งที่ยาก ๆ คือการปฏิบัตินี้
ต้องทำให้มันได้...

บางคนมาพูดว่า ถ้าออกบวชตั้งแต่อายุน้อย ๆ ไม่ได้สร้างครอบครัวยุเหมือนหลวงพ่อก
คงปฏิบัติง่าย ไม่ต้องคิดอะไรมาก... ว่าไปนั้น คนพูดอย่างนี้ อย่ามาพูดอยู่ใกล้ ๆ นะเดี๋ยว
โดนไม้ตะพดหรือ... แหม พูดยังกับว่าเราไม่มีหัวใจ เรื่องการปฏิบัติฝืนจิตใจตน ไม่ใช่
เรื่องย่อย ๆ นะ มันเรื่องของชีวิตทั้งชีวิตนั้นแหละ..”

การจำพรรษาอยู่ที่วัดก่อนออก หลวงพ่อได้ศึกษาปริยัติธรรม และสอบนักธรรมตรีได้
ในปีนั้น การเล่าเรียนทำให้เกิดความรู้สึกซาบซึ้ง ศรัทธาในพุทธประวัติและพระธรรมคำ
สอนยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้ท่านตั้งปณิธานอย่างแน่วแน่ว่าจะมอบชีวิตไว้ให้รั่มโพธิญาณ
หลวงพ่อกเล่าถึงความรู้สึกก่อนจะตัดสินใจอย่างนี้ว่า “ก่อนที่ผมจะปฏิบัติ ผมมีความคิดว่า
ศาสนาตั้งอยู่ในโลก ทำไมบางคนทำตาม บางคนไม่ทำ บางคนทำแบบนิด ๆ หน่อย ๆ
แล้วเลิก หรือผู้ไม่เลิกก็ไม่ประพฤติปฏิบัติเต็มที่ นี่เป็นเพราะอะไรก็ความไม่รู้ตนเอง...

ผมจึงตั้งอธิษฐานในใจว่า เอาละชาตินี้ เราจะมอบกายใจอันนี้ให้มันตายไปชาติหนึ่ง
แล้วจะทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าทุกประการเลย จะทำให้มันรู้แจ้งในชาตินี้ แม้ว่า
จะทุกข์ยากลำบากขนาดไหน ก็ต้องทำ...ไม่เช่นนั้นก็จะสงสัยอยู่เรื่อยไป ทำไมมันยุ่งยาก
นักวิญสงสารนี้...”

ภายติอีสาน

“บ่ ออกจากบ้าน..บ่สู้อ่อนทางเที่ยว..บ่ เฮียนวิชา..อ่อนลิมมีความสู้อ” (ไม่ออกจากบ้าน
ดิฉันจะรู้ทางไปมา ไม่เรียนวิชา โฉนจะมีความรู้)

ภายติอีสานบทนี้ กระตุ้นเตือนเจตนาอันแรงกล้าของหลวงพ่อกอยู่เสมอ เมื่อท่าน

กำหนดวิถีชีวิตลงในเพศบรรพชิตแล้ว จึงคิดสร้างรากฐานให้แก่ตนเอง ด้วยการศึกษาระชาธรรมวินัยให้รู้แจ้งเสียก่อน

ครั้นได้พิจารณาเห็นว่า ครูบาอาจารย์ในท้องถิ่นที่แตกฉานและชำนาญในการสอนปริยัติไม่ค่อยมี คั้งนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ หลวงพ่อจึงตัดสินใจไปแสวงหาความรู้ในต่างถิ่น สำนักแรกที่เข้าพำนักคือ วัดสวนสวรรค์ อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี แต่เนื่องจากวัดนี้ยังไม่มีสำนักเรียน หลวงพ่อจึงต้องใช้วิธีเดินไปเรียนที่ วัดโพธิ์ตาก ซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก แล้วกลับมาพักที่วัดสวนสวรรค์

วัดสวนสวรรค์ในสมัยนั้น มีกุฏิสองหลัง และศาลาโรงธรรมหนึ่งหลัง มีภิกษุสามเณรและศิษย์วัดพักเต็มไปหมด ประกอบกับขณะนั้นกำลังอยู่ในระหว่างสงครามมหาเอเซียบูรพา บางครั้งมีพวกทหารเข้ามาขอพักอาศัยด้วย บรรยากาศของวัดจึงไม่สงบเท่าที่ควร และอาหารการขบฉันรวมทั้งน้ำดื่ม น้ำใช้ขาดแคลนมาก แต่หลวงพ่อก็อดทนตั้งใจเล่าเรียนอยู่ที่นั่นเป็นเวลา ๑ พรรษา

ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ หลวงพ่อได้เดินทางไปสำนักเรียน วัดหนองหลัก ตำบลเหล่าบด อ.ม่วงสามสิบ จ.อุบลราชธานี ซึ่งมีพระครูอรุณธรรมวิจารย์ เป็นเจ้าอาวาส แต่ระยะนั้นเป็นฤดูแล้งอาหารการขบฉันฝืดเคือง เพื่อนที่ไปด้วยออกความเห็นว่ายากไปอยู่สำนักอื่น หลวงพ่อไม่ยอมขัดใจสัทธรรมิก จึงตกลงเห็นด้วยทั้งที่มีความรู้สึกชอบอภัยอาศัยและสนใจในอุบายการสอนของครูอาจารย์ที่วัดหนองหลักอยู่มาก ในปีนั้นหลวงพ่อจึงจำพรรษา และศึกษานักธรรมชั้นโทรวมทั้งบาลีไวยากรณ์ที่วัดบ้านเคิ่งใหญ่ อ.อำนาจเจริญ จ.อุบลราชธานี โดยมีพระมหาแจ้งเป็นครูสอนในปีนั้นสามารถสอบได้นักธรรมชั้นโท

ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้กลับไปวัดบ้านหนองหลักตามที่ตั้งใจไว้ ในพรรษานี้หลวงพ่อพากเพียรทุ่มเทจิตใจให้กับการศึกษาอย่างเต็มที่ เพราะได้พบครูอาจารย์ที่มากด้วยความสามารถ บรรยากาศในวัดก็เหมาะต่อการพำนักอาศัย พรรษานั้นได้เรียนทางนักธรรมเอกและบาลีไวยากรณ์ ได้รับสารประโยชน์จากสำนักเรียนนี้มาก

หลังออกพรรษา และกรานกฐินผ่านไป หลวงพ่อได้รับข่าวจากทางบ้านว่า โยมพ่อป่วยหนัก จึงเกิดความพะว้าพะวังห่วงทั้งพ่อและการศึกษา แต่เกิดความคิดว่า โยมพ่อนั้นเป็นผู้มีพระคุณอันใหญ่หลวง ควรที่เราจะตอบแทนพระคุณท่านตามฐานะที่จะพึงกระทำได้ ส่วนเรื่องการเรียน หากเราไม่ตายเสียก่อนคงมีโอกาสได้ร่ำเรียนอีกตามปรารถนา ใน

ที่สุดหลวงพ่อก็ตัดสินใจ หยุดพักการเรียนและการสอบนักธรรมไว้ แล้วรีบเดินทางกลับบ้าน เพื่อดูแลและช่วยพยาบาล โยม พ่อ

เมื่อมาถึงบ้าน ได้พบเรือนร่างร่วงโรยวิคเซียวของโยมพ่อ นอนแน่นิ่งหายใจรวยรินอยู่บนที่นอน แม้นญาติมิตรและหมอจะเยียวยารักษาอย่างไร อาการป่วยไข้ของพ่อมาก็ไม่ดีขึ้น มีแต่ที่ท่าว่าร่างกายที่ถูกบีบคั้นด้วยความชราและพยาธิ นั้น จะกินคู่ธรรมชาติเป็นดิน น้ำ ลม ไฟ โดยส่วนเดียว

คำขอร้องขอของบิดา

นับตั้งแต่ลูกชายอุปสมบทแล้ว พ่อมากุมิใจในตัวพระลูกชายยิ่งนัก ด้วยสังเกตเห็นว่า มีความเอาใจใส่ต่อการบวชเรียนอย่าง จริงจัง

ทุกครั้งที่หลวงพ่อกลับมาเยี่ยมเยือนที่บ้าน พ่อมักกล่าวขำเตือนด้วยความปรารถนาดีอยู่เสมอว่า **“อย่าลาสิกขานะ อยู่เป็นพระอย่างนี้ดีแล้ว โลกภายนอกมันยุ่งยากลำบาก หาความสบายไม่ได้”**

และในครั้งสุดท้ายของการพบกันระหว่างพ่อลูก พ่อมาซึ่งนอนป่วยมานานวันจนร่างกายผ่ายผอมสิ้นเรี่ยวแรง กระทั่งไม่อาจช่วยตัวเองได้ แต่ด้วยความรักลูกสุดใจ อยากให้ลูกเลือกเดินทางสงบ จึงพยายามพูดขอร้องอีกเป็นครั้งสุดท้าย หลวงพ่อให้คำตอบที่พ่อมาปรารถนาจะได้ยินว่า **“ไม่สึกหรอก...จะสึกไปทำไมกัน”**

นอกเหนือจากความกังวลว่า พระลูกชายจะลาสิกขาแล้วพ่อมายังห่วงเรื่องการเล่าเรียนนักธรรมของบุตรด้วย เมื่อทราบว่าอีกไม่กี่วันจะถึงกำหนดสอบ จึงกล่าวเตือนให้พระลูกชายกลับวัดเสีย ไม่ต้องเป็นห่วงตน

หลวงพ่อพิจารณาอาการป่วยของโยมพ่อแล้ว ก็ปลงใจว่า จะขออยู่ดูใจของผู้มีพระคุณ เพื่อทำหน้าที่ของบุตรจนสุดความสามารถ ต่อมาไม่กี่วัน พ่อมาก็ถึงแก่กรรมละทิ้งสรรพสิ่งไว้เบื้องหลังคงเหลือแต่พระคุณที่ฝังแน่นอยู่ในความทรงจำของลูก ๆ ตลอดกาลระหว่างที่เฝ้าพยาบาลโยมพ่อที่ป่วยหนักกระทั่งถึงแก่กรรมหลวงพ่อก็ได้พิจารณาสภาพธรรมไปด้วย เกิดความสลัดใจในความแปรเปลี่ยนและเสื่อมสลายของชีวิต อันเป็นสมบัติสากล ที่โลกแบ่งปันให้แก่ทุกคนอย่างเที่ยงธรรม จะยากคิมิเงิน ก็ล้วนแต่กระเสือกกระสนไปจนมุมที่ความตาย

เมื่องานบำเพ็ญกุศลให้แก่โยมบิดาเสร็จสิ้นลง หลวงพ่อเดินทางกลับวัดบ้านหนองหลัก เพื่อศึกษาปริยัติธรรมต่ออีกครั้งหนึ่งบางวันหลังเวลาเรียน เมื่ออยู่คนเดียวหลวงพ่อก

มักรำลึกถึงภาพโคมพ้อที่นอนป่วยแล้วสิ้นใจไปต่อหน้า จิตใจจึงเกิดความสลดสังเวชต่อความเป็นไปของผู้คนยิ่งนัก

ระหว่างพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๘๗ หลวงพ่อบเล่หนังสือธรรมบทจบไปหลายเล่ม จึงได้ศึกษาพุทธประวัติและประวัติพุทธสาวกโดยละเอียด หลวงพ่อได้แ่งคิดว่า ระหว่างการประพฤติปฏิบัติของตนกับภิกษุในครั้งพุทธกาลนั้น ช่างห่างไกลกันลิบลับ เปรียบเทียบกันไม่ได้เลย จิตใจเริ่มเบื่อหน่ายต่อการศึกษา คิดว่านี่คงไม่ใช่ทางพ้นทุกข์ ทำให้เกิดความสนใจการปฏิบัติธรรมมากขึ้น จึงหยุดการเล่าเรียนแล้วกลับมาวัดก่อนอก

ต่อมาได้ทราบข่าวว่า มีอาจารย์สอนกรรมฐานอยู่ที่วัดป่าเลอ อ.เดชอุดม จ. อุบลราชธานี จึงเดินทางไปฝากตัวเป็นศิษย์ ได้ศึกษาหาแนวทางอยู่ระยะหนึ่ง ครั้นใกล้เข้าพรรษาก็กลับมาที่วัดก่อนอกอีกครั้ง พรรษานั้นหลวงพ่อก็มีโอกาสได้ตอบแทนพระคุณครูบาอาจารย์ด้วยการแบ่งเบาภาระด้านการสอนปริยัติธรรม และท่านสอบได้นักธรรมเอกในปีนั้น

พอออกพรรษา ท่านตัดสินใจหยุดการเรียนการสอนด้านปริยัติธรรม แล้วจัดเตรียมบริหารสำหรับจาริกธุดงค์ เพื่อออกแสวงหาครูอาจารย์ด้านการปฏิบัติธรรมต่อไป

เริ่มต้นชีวิตพระธุดงค์

ต้นปี พ.ศ. ๒๔๘๘ หลวงพ่อกับพระถวัลย์ ญาณจารี ได้จาริกธุดงค์จากอุบลราชธานีมุ่งสู่ภาคกลาง เพื่อสืบเสาะหาครูอาจารย์ด้านการปฏิบัติ ท่านทั้งสองเดินทางรอนแรมมาเรื่อยๆ กระทั่งผ่านคงพญาเย็นเข้าสู่เขตจังหวัดสระบุรี ได้หยุดพักอยู่ที่บ้านยางคู่ระยะหนึ่ง...

หลังจากนั้น หลวงพ่อได้ยินถึงกิตติศัพท์ของหลวงพ่อกาแห่งวัดเขาวงกต จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นครูอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านธรรมปฏิบัติในเขตนั้น จึงตกลงกับเพื่อน แล้วเดินทางไปยังวัดเขาวงกต แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า หลวงพ่อกาท่านมรณภาพไปเสียแล้ว คงเหลือแต่ท่านอาจารย์วรรณ ซึ่งเป็นศิษย์ดูแลสำนักแทน เมื่อพิจารณาสถานที่วัดเขาวงกต ก็พบว่ามีความสงบวิเวก เหมาะแก่การประพฤติปฏิบัติ จึงขอพำนักจำพรรษาอยู่ที่นั่น

ในพรรษานั้น ได้มีโอกาสศึกษาข้อวัตรปฏิบัติ ที่หลวงพ่อกาวางแนวทางไว้ หลวงพ่อเคยเล่าถึงปฏิปทาบางอย่างของหลวงพ่อกาให้พระเณรฟังว่า...

วันหนึ่งขณะหลวงพ่อกานั่งสนทนาอยู่กับลูกศิษย์รูปหนึ่งซึ่งเป็นพระมหาเปรียญ มีโยมผู้หญิงมากราบนมัสการ และออกปากนิมนต์ว่า.. “หลวงพ่อก..วันนี้ดิฉันขอนิมนต์

หลวงพ่อกับไปเที่ยวด้วยจะไปไหนคะ”

หลวงพ่อกำลังเงย ไม่พูดอะไร พระมหารูปนั้นนึกว่าหลวงพ่อกำลังไม่รู้เรื่อง หรือคงไม่ได้ยิน จึงบอกว่า

“หลวงพ่อ ๆ โยมถามได้ยินไหม? เขาจะนิมนต์ไปเที่ยวที่โน้น”หลวงพ่อก็ตอบว่า “ได้ยิน” โยมผู้หญิงก็ถามอีกว่า “หลวงพ่อไปหรือเปล่าคะ”

ท่านก็เงย ไม่พูด ไม่ตอบ เลยไม่รู้เรื่องกัน เมื่อ โยมผู้ หญิงกลับไปแล้ว พระมหา ก็ถามว่า...

“หลวงพ่อ โยมเรียนถามทำไมหลวงพ่อไม่พูด ?”

หลวงพ่อก็ตอบว่า “โอ้ มหะ ท่านรู้หรือเปล่า คนที่มาเมื่อก็มีแต่ผู้หญิงทั้งนั้น จะชวนพระร่วมเดินทางด้วย...นี่คุณจะไปปรับปากกับเขาทำไม...ให้เขาชวนข้างเดียวไม่เป็นอะไร เมื่อเราอยากจะไป...ก็ไป เพราะเราไม่ได้ชวนเขา เขาชวนเราข้างเดียว” (พระชวนผู้หญิงร่วมเดินทางด้วยเป็นอาบัติปาจิตตีย์)...

ท่านมหา ก็เลยนั่งคิด “อ้อ...เราเสียคนเหลือเกินนะ”

หลวงพ่อก็ตอบอีกว่า ครั้งนั้นมีคนเอาเงินมาถวายหลวงพ่อกับเอาไปใส่ถาดมา ท่านก็ปู้ผ้าเช็ดหน้าไปรับ เมื่อเขาเอาถาดวางลงบนผ้า ท่านก็ปล่อยมือจากผ้าเช็ดหน้า...เงินก็ทิ้งไว้ที่เตียงนั้นท่านรู้แล้วแต่ไม่สนใจ ลูกหนีไป คือในพระวินัยกล่าวว่า ถ้าเราไม่ยินดีในเงินนั้น ไม่บอกเขาก็ได้ เสร็จธุระแล้วก็ให้เป็นหน้าที่ของโยมแต่ถ้าหากว่าเรามีความยินดีต้องบอกเขาว่า “โยมสิ่งนี้ไม่สมควรแก่พระ” ต้องห้ามเขาในสิ่งที่มันผิด (ภิกษุรับเอง ให้ผู้อื่นรับ ซึ่งเงินทองหรือยินดีกับเงินทองอันเขาเก็บไว้ให้เป็นอาบัตินิสัคคีย์ ปาจิตตีย์)

และที่วัดเขาวงกต หลวงพ่อยังมีโอกาสสนทนาธรรมกับพระอาจารย์ชาวกัมพูชา รูปหนึ่ง ซึ่งเป็นพระครูองค์ที่ขอบอยู่อย่างสัน โดยตามป่าเขา มีความรู้แตกฉาน เชี่ยวชาญทางด้านปริยัติและปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง

ในวันหนึ่ง หลังจากสนทนากันแล้ว ต่างก็แยกย้ายกลับไปบำเพ็ญภาวนาตามปกติ ตอนกลางคืนหลวงพ่อกับชอบขึ้นไปเดินจงกรม และนั่งสมาธิที่บนเขา ประมาณสี่ทุ่มกว่าของคืนวันนั้น ขณะหลวงพ่อกับเดินจงกรมอยู่ในความมืด ได้ยินเสียงผิดปกติเกิดขึ้นในป่าข้างทางจงกรม ครั้งแรกหลวงพ่อกับคิดว่า คงเป็นเสียงงูหรือสัตว์ออกหากิน แต่พอเสียงเดินคล้ายสัตว์ร้ายทำหนักร ๆ บนใบไม้แห้งเข้ามาใกล้ ก็ปรากฏเป็นเงาตะกุ่มดำของคนเดิน

ออกมาจากป่า แล้วหยุดยืนอยู่เบื้องหน้า หลวงพ่อเพ่งดูจึงรู้ว่าเป็นท่านอาจารย์ชว
กัมพูชาจึงถามขึ้นว่า...

“อ้อ ท่านอาจารย์นั่นเอง มีธุระอะไรหรือครับ ถึงได้มาทั้งดึก ๆ อย่างนี้”

“เมื่อตอนกลางวัน ผมอธิบายพระวินัยให้ท่านฟังผิด ไปข้อหนึ่ง” พระอาจารย์ชว
กัมพูชาตอบ

“ท่านอาจารย์ไม่ควรลำบากถึงขนาดนี้เลย ไฟสองทางก็ไม่มี เอาไว้พรงี้ จึงอธิบาย
ให้ผมฟังใหม่ก็ได้” หลวงพ่อกราบเรียนด้วยความเกรงใจ

“ไม่ได้ ๆ ถ้าหากผมตายไปคืนนี้ ท่านอาจจะนำไปสอนคนอื่นผิด ๆ อีกจะเป็นบาป
เป็นกรรมไปเปล่า ๆ” พระอาจารย์รูปนั้นยืนยันเจตนาเดิม

เมื่ออธิบายวินัยใหม่แล้ว ท่านก็ลากลับไป หลวงพ่อรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของพระ
อาจารย์รูปนั้นมาก ท่านคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นอย่างแท้จริง แม้มีความผิดพลาดเพียง
เล็กน้อยก็ได้ประมาท ไม่ปล่อยให้ข้ามวันข้ามคืน รีบแก้ไข ปฏิบัติอรรณาสรรเสริญ
ของท่านอาจารย์ชวกัมพูชา ได้ตราตรึงอยู่ในความทรงจำของหลวง พ่อ ตลอดมา

การปฏิบัติธรรมของหลวงพ่อที่วัดเขาวงกต ท่านพยายาม แสวงหาอุบายหลายอย่าง
เพื่อหาหลักการภาวนาที่ถูกต้องกับจริตของตน

วันหนึ่งหลวงพ่อรำลึกถึงครั้งยังเป็นสามเณรอยู่ที่วัดก่อนนอกเคยเห็นพระบางรูปมี
ลูกประจำห้อยคอ สำหรับใช้บริกรรมภาวนาจึงคิดอยากจะได้มาทดลองใช้ดูบ้าง แต่ยังไม่
รู้จะไปหาที่ไหน มองไปเห็นลูกตะแบกกลม ๆ อยู่บนต้น พอจะใช้แทนกันได้ ครั้นจะ
ปีนขึ้นไปปลิดเอาลงมาจากก็เป็นการศึกษาวินัย จึงได้แต่เพียงคิด...

ต่อมาไม่กี่วัน ถึงรุ่งหนึ่งพากันมาหักกิ่งรูตลูกตะแบกเล่นหล่นลงมามากมาย ท่านจึง
เก็บมากลึงจะร้อยเป็นพวง แต่ไม่มีด้ายจะร้อยจึงใช้วิธีถือในมือ เมื่อบริกรรมภาวนาจบบท
หนึ่ง ก็หย่อนลูกตะแบกลงกระป๋องทีละลูก จนครบร้อยแปดครั้ง ทำอยู่เช่นนั้นสามวัน
รู้สึกไม่ถูกต้องกับจริตตนนัก จึงหยุดทำ พร้อมนึกขำตัวเองในใจว่า “เรานี้เหมือนพ่อค้ำ
ลูกหมาขาย”

การบวชเรียนตั้งแต่วัยหนุ่มจนกระทั่ง เป็นวัยที่สภาพร่างกายมีความสมบูรณ์พร้อมต่อ
พฤติกรรมทางธรรมชาติบางอย่างดั่งนั้น การเผชิญหน้ากับสัญชาตญาณอันรุนแรง จึง
เป็นสิ่งที่ภิกษุทุกรูปจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ก็ขึ้นอยู่กับอุบายและปัญญาของแต่ละคนว่า จะ
สามารถฝ่าฟันอุปสรรคนั้นได้อย่างไร

ในพรรษาที่ ๘ ที่วัดเขาวงกตนี้ หลวงพ่อได้ทดลองค้นหาวิธีเอาชนะกามราคะหลายวิธีทาง ดังท่านเล่าว่า

“พรรษานั้นผมไม่มองดูหน้าผู้หญิงเลย พุคก็พุดด้วย แต่ไม่ดูหน้าแต่ในใจนะ มันอยากจะดูแทบตาย...

ไม่มองดูหน้าผู้หญิงตลอดพรรษา คิดว่ากิเลสมันคงจะโถมไปแล้ว ออกพรรษาไปบิณฑบาตที่ลพบุรี ก็ทดลองมองดูหน้าเขา..โอ๊ย..เกือบตายแข็งขาอ่อนหมด เห็นเครื่องแต่งตัว เห็นอะไรวูบวาบไปหมด...แหม...นี่ถ้าเมื่อไรหนอ มันจะหมดกิเลสท้อใจเลยนะ...การปฏิบัติไม่ใช่อย่างนั้น ไม่ใช่การหลบ มันต้องสู้ต้องพิจารณาหรือภาวนาให้รู้เรื่องตามความเป็นจริง แต่ครั้งแรกก็ต้องห่างไว้ก่อนและต้องสำรวมมาก ๆ

นอกจากนั้น หลวงพ่อยังเล่าถึงความรู้สึกของท่าน ที่ถูกกิเลสमारลอกล่อ จนเกือบถลำเข้าวังของมันว่า...

“สมัยผมออกปฏิบัติใหม่ ๆ พรรษายังไม่มาก พอปฏิบัติไป มันก็คิดห้วงโลก อยากจะกลับไปอีกนั่นแหละ จะไปสร้างโลกสักพักหนึ่งคงดีมั้ง มันจะได้รู้เรื่องอะไรดี พระพุทธเจ้าท่านก็ยังมีราหูลนะ...

ก็นั่งภาวนาไปเรื่อย ๆ เลยเกิดความรู้ขึ้นมาว่า คิดอย่างนี้ก็ดีเหมือนกัน แต่เรานี้คงจะไม่เหมือนพระพุทธเจ้าละมั้งถ้าออกไปแล้วน่ากลัวจะจมลงไปโคลนเลย...นี่ ความคิดมันต่อต้านกันเรื่อยมา ตั้งแต่หกเจ็ดพรรษา ถึงยี่สิบพรรษานี้ โอ๊ย!มันรบกันขนาดหนัก” การพำนักจำพรรษาอยู่ที่วัดเขาวงกต หลวงพ่อได้ศึกษาคำสอนและข้อวัตรปฏิบัติต่าง ๆ ของหลวงพ่อภา รวมทั้งได้ศึกษาพระวินัยจากหนังสือวิสุทธิมรรค และ บุปผสิกขาวรรณนา และได้รับคำแนะนำด้วยน้ำใจจากภิกษุชาวกำแพงเพชร ตลอดจนใช้ปัญญาพิจารณาสิ่งต่าง ๆ เป็นหลักในการปฏิบัติ

และในพรรษานั้น หลวงพ่อยังได้ตั้งสัจย์ปฏิญาณกับตนเองว่า สิ่งใดที่ไม่บริสุทธิ์และไม่ถูกต้องตามพระวินัย จะไม่เกี่ยวข้องและไม่ล่วงละเมิดเป็นอันขาด...

ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า... “บำเพ็ญจิตของตนอยู่เรื่อยไปไม่ได้สงสัยในอาบัติทั้งหลาย ทั้งปวง ขนาดที่ว่าจิตของเรามันละลายแล้ว ไม่กล้าทำความผิดแล้ว ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ไม่ฆ่าสัตว์แม้แต่ตัวเล็ก ๆ...มดตัวหนึ่ง...ปลวกตัวหนึ่ง...ถ้าจะให้เอามือไปบีบมัน หรือหากจะให้ฆ่าโดยเจตนา ถึงจะให้ตัวหนึ่งราคาเป็นหลาย ๆ หมื่นก็ฆ่าไม่ได้...”

และเมื่อมาอยู่วัดหนองป่าพงแล้ว แม้ความเป็นอยู่ในสมัยแรกจะอึดอัดขัดสนสัก

เพียงใด หลวงพ่อมีเคยกปากขอของผู้ใด (พระขอของจากคนมิใช่ญาติ มิใช่
ปวธนาเป็นการผิตวินัย)รวมทั้งการปลุกสร้างเสนาสนะต่าง ๆ เช่น ศาลา โบสถ์ กุฏิ และ
อื่น ๆ ก็ได้กระทำในรูปแบบการเรียไร หรือตั้งผู้รับบริจาค คงปล่อยให้เป็นไปตามมีตาม
ได้ ท่านจะเน้นความบริสุทธิ์ในความเป็นอยู่มากที่สุด

โดยเฉพาะเรื่องการเกี่ยวข้องกับปัจจัยเงินทอง หลวงพ่อเคร่งครัดต่อพระวินัยข้อนี้มาก
พระเณรในวัดหนองป่าพง จึงไม่มีเงินทองเป็นของตัวเอง รวมทั้งไม่ให้ผู้อื่นรับหรือเก็บ
ไว้เพื่อตน

มีพระรูปหนึ่ง มาขออยู่ศึกษาข้อวัตรปฏิบัติที่วัดหนองป่าพง หลวงพ่อก็ไม่ปฏิเสธที่จะ
รับ แต่ได้พูดแจ้งก่อนว่า

“เมื่อมาอยู่กับผม จะสะสมเงินทองและสิ่งของไม่ได้ ผมถือตาม วินัย ”

พระรูปนั้นต่อรองว่า

“ถ้าผมจะใช้เงินทอง แต่ไม่ยึดไม่หมายจะได้ไหม ?”

“ได้! ถ้าท่านเอาเกลือมาฉันหมคกะทอ (แข่งเล็ก) คุณแล้วไม่เค็ม!”

หลวงปู่มั่น ฐริทตฺโต

ในระหว่างจำพรรษาที่วัดเขาวงกต หลวงพ่อได้ฟังเรื่องราวของหลวงปู่มั่น ฐริทตฺโต จาก
โยมคนหนึ่ง ซึ่งเคยไปนมัสการหลวงปู่มั่น ที่สำนักป่าหนองผือใน อำเภอพรรณานิคม
จังหวัดสกลนคร เกิดความรู้สึกเลื่อมใส และตั้งใจว่าจะต้องไปศึกษาแนวทางปฏิบัติจาก
ท่าน

เมื่อออกพรรษาแล้ว หลวงพ่อพิจารณาเห็นว่า พระภิกษุมีความสนใจในการศึกษา
คำรับตำรา จึงปรารภเรื่องวิถีชีวิตกันระหว่างเพื่อน พระภิกษุตกลงใจจะไปเรียนปริยัติ
ธรรมที่กรุงเทพฯ หลวงพ่อกับคณะพระภิกษุกลางรวมกันสี่รูป จึงออกเดินทางย้อนกลับ
มาที่อุบลราชธานี พักอยู่ที่วัดก่อนอกระยะหนึ่ง แล้วจาริกธุดงค์มุ่งหน้าไปจังหวัด
สกลนคร

ระหว่างการเดินทางไปสำนักหลวงปู่มั่น ได้แวะสนทนาและศึกษาตามสำนักต่าง ๆ ที่
จาริกผ่านไปเรื่อย เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และเปรียบเทียบแนวทางปฏิบัติของแต่ละ
สำนัก

การเดินทางครั้งนั้น ผู้ร่วมทางบางคนในคณะเกิดท้อถอยเพราะความเหน็ดเหนื่อยและ

ยากลำบากมาก ประกอบกับเป็นผู้ไม่คุ้นเคยต่อการเดินทางไกลนัก จึงขอแยกทาง กลับคืนถิ่นเดิม หลวงพ่อกับพระอีกสองรูปที่ไม่เลิกล้มความตั้งใจ ได้ออกเดินทางต่อ ในที่สุดก็ถึงสำนักของหลวงปู่มั่น

ก้าวแรกที่เข้าสู่สำนักป่าหนองผือนาใน หลวงพ่อรู้สึกประทับใจในบรรยากาศอันสงบร่มรื่นของสำนัก มองดูลานวัดสะอาดสะอาด กิริยามารยาทของเพื่อนบรรพชิตเป็นที่น่าเลื่อมใสจึงเกิดความพึงพอใจยิ่งกว่าสำนักใด ๆ ที่เคยสัมผัสมา

ยามเย็นวันแรกที่ไปถึง ได้เข้ากราบนมัสการหลวงปู่พร้อมศิษย์ของท่านเพื่อฟังธรรมร่วมกัน หลวงปู่มั่นได้ปฏิสันถารสอบถามเกี่ยวกับอายุพรรษา และสำนักที่เคยได้ศึกษาปฏิบัติ จากนั้นท่านก็ให้โอวาทและปรารภถึงเรื่องนิกายทั้งสอง คือธรรมยุติและมหานิกายซึ่งเป็นเรื่องที่หลวงพ่อสงสัยอยู่มาก

หลวงปู่มั่นกล่าวว่า “การประพฤติปฏิบัตินั้น หากถือเอาพระธรรมวินัยเป็นหลักแล้ว ก็ไม่ต้องสงสัยในนิกายทั้งสอง” เมื่อคลายความสงสัยในเรื่องนิกายแล้ว หลวงพ่อได้กราบเรียนถามปัญหาเกี่ยวกับหลวงปู่มั่น ซึ่งหลวงพ่อถ่ายทอดบทสนทนาของ

ท่านกับหลวงปู่มั่น ให้ศิษย์ฟังว่า...

“เกล้ากระผมเป็นผู้ปฏิบัติใหม่... ไม่รู้จะปฏิบัติอย่างไร... มีความสงสัยมาก ยังไม่มีหลักในการปฏิบัติเลยครับ”

“มันเป็นยังไง” หลวงปู่มั่นถาม

“ผมหาทางปฏิบัติ...ก็เลยเอาหนังสือวิสุทธิมรรคขึ้นมาอ่าน มีความรู้สึกว่ามันจะไปไม่ไหวเสียแล้ว เนื้อความในศีลानิทเทศ สมานินิทเทศ ปัญญานิทเทศนั้น ดูเหมือนไม่ใช่วิสัยของมนุษย์จะทำได้ ผมมองเห็นว่ามนุษย์ทั่วโลกนี้ มันจะทำตามไม่ได้ครับ มันยาก มันลำบาก มันเหลือวิสัยจริง ๆ...”

หลวงปู่มั่นจึงกล่าวให้ฟังว่า...

“ท่าน...ของนี้มันมากก็จริงอยู่ ถ้าเราจะกำหนดทุก ๆ ลึกขาบทในศีลानิทเทศนั้นนะ มันก็ลำบาก แต่ความจริงแล้วศีลानิทเทศก็คือสิ่งที่บรรยายออกมาจากใจของคนเรานั้นเองถ้าหากว่าเราอบรมจิตของเราให้มีความละเอียด มีความกลัวต่อความผิดทั้งหมด เรา ก็จะเป็นคนที่สำรวมสังวรระวัง เพราะมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อความผิด...”

เมื่อเป็นอย่างนั้น ก็จะเป็นเหตุให้เราเป็นคนมักน้อยและสติก็จะกล้าขึ้น จะยืนเดิน นั่งนอนอยู่ที่ไหน มันจะตั้งอกตั้งใจมีสติเต็มเปี่ยมเสมอ ความระวังมันก็เกิดขึ้น...

อะไรทั้งหมดที่ท่านศึกษาในหนังสือล่ะ มันขึ้นต่อจิตทั้งนั้น ถ้าท่านยังไม่อบรมจิตของท่านให้มีความรู้ มีความสะอาดแล้ว ท่านจะมีความสงสัยอยู่เรื่อยไป...

ดังนั้น ท่านจงรวมธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ที่จิต สรรวมอยู่ที่จิต อะไรที่เกิดขึ้นมา ถ้าสงสัย...ถ้ายังไม่รู้แจ้งแล้วอย่าไปทำ...อย่าไปพูด...อย่าไปละเมิดมัน”

คืนนั้น..หลวงพ่อนั่งฟังธรรมร่วมกับศิษย์ของหลวงปู่มั่นจนกระทั่งถึงเที่ยงคืน จิตใจเกิดความสงบระงับเป็นสมาธิ ความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากการเดินทางได้อันตรธานไปสิ้น ... คืนที่สอง...หลวงปู่มั่นได้แสดงปณิธานธรรมต่าง ๆ ให้ฟังอย่างละเอียดลึกซึ้ง จนหลวงพ่อกลายความลึกลับสงสัยในวิถีทางการปฏิบัติ มีความปลาบปลื้มปีติในธรรมอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน

ในวันที่สาม...หลวงพ่อได้กราบลาหลวงปู่มั่น แล้วเดินรุดงค์ลงมาทางอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

จากการได้พบหลวงปู่มั่น ภูริทัตโตในครั้งนั้น เป็นประสบการณ์สำคัญที่นำวิถีชีวิตของหลวงพ่อเข้าสู่กระแสธรรมปฏิบัติอย่างถูกต้องและมั่นคง หลวงพ่อเล่าถึงบรรยากาศของการได้สัมผัสหลวงปู่ มั่น และสำนักป่าหนองผือใน แก่พระเณรในเวลาต่อมาว่า...

“...ที่ผมได้ความรู้ความฉลาด จนได้มาแบ่งปันพวกท่านทั้งหลายนั้น ก็เพราะผมได้ไปกราบครูบาอาจารย์มั่น... ไปพบท่าน แล้วก็เห็นสภาพวัดวาอารามของท่าน ถึงจะไม่สวยงามแต่ก็สะอาดมาก

พระเณรตั้งห้าสิบหกสิบ เจียบ! ขนาดจะตากแก่นขนุน (แก่นขนุนใช้ต้มเคี้ยวสำหรับย้อมและซักจีวร) ก็ยังแบกเอาไปฟืนอยู่โน้น.. โกล ๆ โน้น เพราะกลัวจะก่อความสงบของหมู่เพื่อน... พอตักน้ำทำกิจอะไรเสร็จ ก็เข้าทางจงกรม ของใครของมัน ไม่ได้ยินเสียงอะไร นอกจากเสียงเท้าที่เดินเท่านั้นแหละ

บางวันประมาณหนึ่งทุ่ม เราก็เข้าไปกราบท่านเพื่อฟังธรรม ได้เวลาพอสมควร ประมาณสี่ทุ่มหรือห้าทุ่มก็กลับกุฏิเอาธรรมะที่ได้ฟังไปวิจัย... ไปพิจารณา เมื่อได้ฟังเทศน์ท่าน มันอึม เดินจงกรมทำสมาธิ...มันไม่เหน็ดไม่เหนื่อย...มันมีกำลังมาก

ออกจากที่ประชุมกันแล้วก็เจียบ! บางครั้งอยู่ใกล้ ๆ กัน เพื่อนเขาเดินจงกรมอยู่ตลอดคืนตลอดวัน จนได้ย่องไปดูว่าใคร ท่านผู้นั้นเป็นใคร ทำไม่ถึงเดินไม่หยุดไม่พัก นั่น.. เพราะจิตใจมันมีกำลัง... ”

ประสบการณ์ในป่าช้า

หลังจากออกจากสำนักหลวงปู่มั่นแล้ว หลวงพ่อกับคณะเดินธุดงค์รอนแรมพักภาวนาตามป่าเขามาเรื่อย ๆ ในขณะนั้นไม่ว่าจะเดินจงกรมหรือนั่งสมาธิอยู่ที่ใดก็ตาม มีความรู้สึกราวกับว่าหลวงปู่มั่นคอยติดตามให้คำแนะนำตักเตือนอยู่ตลอดเวลา..

วันหนึ่งหลวงพ่อกับคณะเดินทางถึงวัดโปรงคลอง ซึ่งเป็นสำนักของพระอาจารย์คำดี ขณะนั้นเป็นฤดูแล้ง พื้นดินแห้งเหมาะแก่การพักตามโคนไม้ พระบางรูปในสำนักจึงไปอยู่ป่าช้าเพื่อฝึกฝนตนเองหลวงพ่อเกิดความสนใจ ใครจะศึกษาดูว่า การอยู่ป่าช้าจะช่วยขัดเกลากิเลสได้อย่างไร

หลวงพ่อก็เล่าถึงประสบการณ์ที่ป่าช้าในครั้งนั้นว่า

“...วันนั้นตอนบ่าย ๆ ตั้งใจว่าคืนนี้จะไปภาวนาในป่าช้าพอจะไปจริง ๆ ใจชักไม่ออกไปซะแล้ว ก็บังคับมัน คิดว่าถ้าจะตายก็ยอมตาย เพราะมันลำบากนัก มันโง่งนั้ก พุดในใจอย่างนี้...

พอไปถึงป่าช้า ปะขาวแก้วจะมาพักใกล้ ๆ ก็ไม่ยอมให้ไปอยู่ไกล ๆ โน่น ความจริงแล้วอยากให้มาอยู่ใกล้ ๆ เป็นเพื่อนกัน แต่ไม่เอาเดี๋ยวตัวเองจะอาศัยเขา กลัวมันตายเสียในคืนนี้ พอล่าลง เขาหามศพมาฝังพอดี ทำไม่ถึงเหมาะเจาะอย่างนี้... คิดอยากจะหนี...เขานิมนต์ให้สาวมาติดาก็ไม่เอา เดินหนีไป... มันกลัว...เดินก็แทบไม่รู้สีกว่าเท้าแตะดิน

สักพักก็เดินกลับมา เขาเอาศพฝังไว้ใกล้ ๆ แล้วยังเอาไม้ไผ่ที่หามศพมาทำเป็นรั้วให้ นั่ง...จะทำอย่างไรดี... หมู่บ้านกับป่าช้าก็ไม่ไชใกล้ ๆ กัน ห่างกันตั้งสองสามกิโล

พอตะวันตกดิน ใจหนึ่งก็บอกให้เข้าไปอยู่แต่ในกลดทำเดียว จะเดินไปหาหลุมศพ ก็เหมือนมีอะไรมาดึงเขาเอาไว้ความรู้สึกกลัวกับกลัวมันจุกจุกกันอยู่

พอมีสติจริงๆ มุดเข้ากลดทันที รู้สึกเหมือนมีกำแพงเจ็ดชั้นเห็นบาตรตั้งอยู่ข้าง ๆ ก็รู้สึกดีใจ ได้อาศัยบาตรเป็นเพื่อน นั่งอยู่ในกลดทั้งคืน ไม่ได้หลับไม่ได้นอนเลย นั่งเฉิบอยู่จะง่วงก็ไม่ง่วง มันกลัว ทั้งกลัวทั้งกล้า นั่งอยู่อย่างนั้นตลอดคืนเลย

พอสว่างขึ้น ก็รู้สึกว่ เรารอดตายแล้ว ดีใจจริง ๆ ภายในใจเราอยากให้มีแต่กลางวันเท่านั้น ไม่อยากให้มีกลางคืนเลย อยากฆ่ากลางคืนทิ้ง มันจะได้มีแต่กลางวัน...

ตอนเช้า ไปปัญหาบาตคนเดียว หมาวิ่งตามหลังมาจะกัด แต่ก็ไม่ได้ จะกัดก็กัดไปเลย ให้มันกัดให้ตายซะ หมาก็จับผิวดับถูกโยมชาวภูไท ไม่รู้จักไล่หมา เขาว่าผู้อื่นมากับพระ

หมาจึงได้เห่าได้กัด เขาจึงไม่ไล่มัน

ช่างมัน! เมื่อคืนนี้ก็กลัวจนเกือบตายทีหนึ่งแล้ว ตอนเช้านี้หมาจะกัด ก็เลยปล่อยให้มันกัดซะ ถ้าหากว่าแต่ก่อนเราเคยกัดมัน ก็ปล่อยให้มันกัดคืนซะ แต่มันก็จับผิดจับถูกอยู่อย่างนั้น

กลับจากบิณฑบาตก็ฉัน พอฉันเสร็จ แดดออกมาบ้างรู้สึกอบอุ่นได้เดินจงกรม และพักผ่อนเอาแรงบ้าง คืนนี้จะได้ภาวนาให้เต็มที่ คงไม่มีอะไรน่ากลัว เพราะได้ทดลองมาคืนหนึ่งแล้ว

พอบาย ๆ ชาวบ้านหามศพมาอีกแล้ว เป็นผู้ใหญ่เสียชีวิต เขาเอามาเผาไว้ใกล้ ๆ ด้านหน้ากลด แล้วก็กลับบ้านกันหมด เหมือนตลบอบอวล จะเดินจงกรมไปข้างหน้าที่ก็ก้าวไม่ออกที่สุดเลยเข้าไปในกลด...นั่งหันหลังให้กองไฟ ไม่คิดอยากนอนเลยตาตื่นแข็งอยู่อย่างนั้น ตกตึกประมาณสี่ทุ่ม มีเสียงอยู่ข้างหลังในกองไฟ ดังเหมือนโลงตกลงมา หรือหมาจิ้งจอกมากินซากศพแต่ฟังอีกที เหมือนเสียงควายดังครีคราด ๆ...

พอสักพัก มีเสียงเหมือนคนเดินเข้ามาหาทางด้านหลังเดินหนักเหมือนควาย แต่ไม่ใช่...แต่จะเข้ามาก็ไม่เข้า เดิน โครม ๆ ออกไปทางปะขาวแก้ว นานประมาณครึ่งชั่วโมง เดินกลับมาอีกแล้ว เหมือนคนเดินจริง ๆ ตรงดิ่งเข้ามาเหมือนจะเหยียบเราอย่างนั้นแหละ...หลับตาสนิทไม่ยอมลืมตา ให้มันตายทั้งหลับ ตา นี้แหละ

มันมาถึงใกล้ ๆ ก็หยุดก็! ยืนนิ่งอยู่เงียบ ๆ ข้างหน้ากลด รู้สึกเหมือนกับว่า มันเอามือที่ถูกไฟไหม้คว้าไปมาอยู่ข้างหน้า...

ตายคราวนี้ละ! พุทฺโธ ชัมโม สังโฆ ลืมหมด มีแต่ความกลัวอย่างเดียว เต็มแน่นเอี้ยดยอยู่ในใจ ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยมีความกลัวเหมือนครั้งนี้เลย มันกลัวมาก เปรียบเหมือนกับน้ำที่เราเทใส่ในโอ่ง เทใส่มากจนเต็มมันก็ล้นออกมา ความกลัวก็เหมือนกัน มันกลัวมากจนหมดกลัว แล้วก็ล้นออกมา...ใจหนึ่งเลยถามว่า..

ที่กลัวมากกลัวมายนึก มันกลัวอะไร ?

กลัวตาย อีกใจหนึ่งตอบ

แล้วความตายมันอยู่ที่ไหน...ทำไมกลัวเกินบ้านเมืองเขานัก...หาที่ตายดูซิ มันอยู่ที่ไหน ความตายอยู่กับตัวเอง อยู่กับตัวเอง แล้วจะหนีไปไหนจึงจะพ้นมันละ...วิ่งหนีก็ตาย...นั่งอยู่ก็ตาย เพราะมันอยู่กับเราไปไหนมันก็ไปด้วย เพราะความตายมันอยู่กับเรา...กลัวหรือไม่กลัว...ก็ตายเหมือนกัน หนีมันไม่ได้หรอก...

พอคิดได้อย่างนี้ เท่านั้น สัญญาพลิกกลับ...ความคิดก็เปลี่ยนขึ้นมาทันที ความกลัว
ทั้งหลายเลหายไป ปานพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ อัจฉริยะเหลือเกินความกลัวมาก ๆ มัน
หายไปได้ ความไม่กลัวมันกลับมาแทนในที่เดียวกันนี้ โอ...ใจมันสูงขึ้น... สูงขึ้นเหมือน
อยู่บนฟ้านะ...เปรียบไม่ถูก

พอเอาชนะความกลัวได้แล้ว ฝนเริ่มตกทันทีเลย ลมพัดแรงมาก แต่ก็ไม่กลัวตายแล้ว ไม่
กลัวต้นไม้กิ่งไม้มันจะหักลงมาทับ ไม่สนใจมันเลย..

ฝนตกลงมาหนักเหมือนฝนเดือนสี่ พอฝนหยุด..เปียกหมดทั้งตัวนั่งนิ่งไม่กระดิกเลย...
ร้องไห้...นั่งร้องไห้หน้าตาไหลอาบแก้มลงมาเพราะเกิดนึกไปว่า ตัวเรานี้ทำไมเหมือนคน
ไม่มีพ่อแม่แม่แท้ มานั่งตากฝนยังกับคนไม่มีอะไร ยังกับคนสิ้นทุกสิ่งทุกอย่าง คนที่เขามิ
บ้านอยู่ดี ๆ เขาคงจะไม่คิดหรือว่า จะมีพระมานั่งตากฝนอยู่ทั้งคืนอย่างนี้ เขาคงจะนอน
ห่มผ้าสบาย คิดไปวิตกไป เลยสังเวชชีวิตของตน ร้องไห้หน้าตาไหลพราก ๆ... เอาน้ำไม่คิด
นี้ให้มันไหลออกมาให้หมด..อย่าให้มันมีอยู่

เมื่อคิดได้อย่างนี้... เมื่อชนะความรู้สึกแล้ว ก็นั่งดูจิตดูใจอยู่อย่างนั้น ความรู้เห็น
สารพัดเรื่องเกิดขึ้นมา...พรรณนาไม่ได้ คิดถึงพระพุทธเจ้าท่านตรัสไว้ว่า ปัจจัยตั้ง
เวทิตัพโพวิญญูหิ วิญญูชน พิงรู้ได้เฉพาะตน .ความทุกข์ที่นั่งตากฝน...ความกลัวที่มัน
หายไปความรู้สึกต่อมาเป็นอย่างไร ก็มีแต่เฉพาะเราเองใครอื่นจะมารู้ด้วย...นั่งพิจารณา
อยู่อย่างนี้จนสว่าง จิตมีกำลังศรัทธา ขึ้น

สว่างขึ้นมา ลืมตาครั้งแรกมองไปทางไหนเหลือองไปหมด ลุกไปปีศาจวะ เพราะมัน
ปวดตั้งแต่เมื่อคืน ปวดจนหายปวดไปเลย ๆ...ปีศาจวะออกมามีแต่เลือด...ขาดก็ขาด...
ตายก็ตายไปซิ...ตายเพราะการปฏิบัติอย่างนี้ก็พอใจตาย แต่ตายเพราะไปทำความชั่วชัไม่
ค่อยดี ตายเพราะปฏิบัติแบบนี้ตายก็ตาย...

ในใจมันแย้งกันอยู่อย่างนี้ ใจหนึ่งมันเบียดเข้ามาว่าเป็นอันตราย อีกใจหนึ่งมันสู้มัน
ค้านและตัดขึ้นมาทันที

คืนนั้นฝนตกทั้งคืนวันรุ่งขึ้นจับไข้สั่นไปทั้งตัว แต่ก็อดทนออกไปบิณฑบาตใน
หมู่บ้าน บิณฑบาตก็ได้แต่ข้าวเปล่า ๆ...

หลังคืนสยของผ่านไป โดยมีรู้ว่าอาคันตุกะลึกลับผู้นั้นคือใคร เหตุใดจึงมาเยี่ยมเยือน
ด้วยอาการดูร้ายน่ากลัวเช่นนั้น...หลวงพ่อก็ไม่กล่าวถึงมัน ท่านกลับเน้นให้ศิษย์มองเห็น

คุณค่าของการต่อสู้ให้ถึงที่สุด...ผู้ชนะเอาชีวิตเข้าแลก...แล้วปัญญาความรู้แจ้งเห็นจริงจะเกิดขึ้นตรงนั้น คำที่หลวงพ่อกำลังใช้ปลุกใจลูกศิษย์ว่า

ไม่ตีก็ให้มันตาย.ไม่ตายก็ให้มันตี

เมื่อหลวงพ่อพักบำเพ็ญภาวนาอยู่ที่ป่าช้าได้เจ็ดวัน ก็มีอาการป่วยหนัก จึงออกมาพักรักษาตัวที่สำนักท่านอาจารย์คำดีพักอยู่ประมาณ ๑๐ วัน อาการก็ทุเลาลง แม้ร่างกายอ่อนล้าเพราะพิษไข้ แต่จิตใจกลับกล้าแกร่งองอาจยิ่งนัก เพราะได้ฆ่าฟันอุปสรรคคือ ความกลัวตายในคืนนั้น ได้ด้วยความอดทนและภูมิปัญญา

หลังจากอาการ ไข้สร่างซาลง มีและกำลังกลับคืนมา ก็กราบลาท่านอาจารย์คำดี เดินทางมาพักอยู่ในป่าใกล้บ้านต้อง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

พักอยู่ที่นั่นหลายวัน อาการ ไข้หายเป็นปกติ แต่อาการ ไข้ใจจากไฟราคะ ที่ถูกควบคุม ความร้อนแรงไว้ด้วยการหลีกเร้นและภาวนากลับถูกจุดให้ลุกโชนขึ้นอีกครั้ง โดยมา่ยสาวผู้รูปร่างปลัดขันธ์และทรัพย์สิน นางมาถวายอาหารและพูดคุยด้วยทุกวัน จนจิตใจหลวงพ่อหวั่นไหวไปตามแรงจริตที่นางแสดงออก ซึ่งสื่อถึงความรู้สึกอันพิเศษ เกินขอบเขตที่อุบาสิกจะพึงมีต่อพระ...

หลวงพ่อซึ่งใจว่าจะเอาอย่างไรคืออยู่หลายวัน กระทั่งคืนหนึ่งขณะนั่งภาวนาพิจารณาไป สังเกตเห็นตัวเองเอนเอียงไปทางนางมากทุกที จึงตัดสินใจลุกขึ้นเก็บบริวารในกลางดึกของคืนนั้น แล้วเดิน ไปปลุกปะขาวแก้ว ซึ่งกำลังหลับสบายอยู่ในกลด... ปะขาวแก้วสะดุ้งตื่น ลูกขี้ตา ถามอย่างงัวเงียว่า “ไปพ่รู้งนี้ไม่ได้หรือครับ”

“ไม่! จะไปเดี๋ยวนี้แหละ” หลวงพ่อตอบอย่างเด็ดขาดเพราะตรึกตรองดีแล้วว่า ถ้าไม่หนีคืนนี้ คงจะเสียทีแก่นางแน่หลายปีต่อมา หลังจากหลวงพ่อมาอยู่วัดหนองป่าพงแล้ว ครั้งหนึ่งท่านได้ไปเยี่ยมลูกศิษย์ที่สำนักสาขาแถวบ้านต้อง ระหว่างพูดคุยอย่างเป็นทางการกับญาติโยม ท่านปรารภถึงความหลัง แล้วพูดถึงการปฏิบัติของตนเองในสมัยก่อนอย่างขำ ๆ ว่า...

“การปฏิบัติของอาตมามันยากหลายแนว แต่แนวที่มันยากนำอิทธิพลก็เรื่องแม่ออกนี่ล่ะ”

(การปฏิบัติของอาตมามันยากหลายอย่าง แต่ที่ยากกับมันจริง ๆ ก็เรื่องผู้หญิงนี่แหละ)

หลวงปู่กินรี

หลบหลีกออกจากบ้านต้องในคืนนั้น หลวงพ่อเดินทางไปยังวัดป่าหนองฮี ต.หนองฮี อ.ปลาปาก จ.นครพนม ซึ่งมี หลวงปู่ กิณีริ จนฺทโช เป็นประหนึ่งร่มโพธิธรรมอยู่ที่นั่น ศึกษาประพฤติปฏิบัติอยู่กับท่านหลายวันได้กำลังใจคืนมา ขณะนั้นเป็นฤดูแล้ง เป็นช่วงเวลาที่เหมาะต่อการหลีกเร้นภาวนาในป่าตามธรรมชาติ หลวงพ่อจึงกราบลาหลวงปู่ กิณีริออกจาริกจรดงค์ต่อไป

ครั้งย่างเข้าฤดูฝน ในปี พ.ศ. ๒๔๕๐ ซึ่งเป็นพรรษาที่เก้าของหลวงพ่อ ท่านได้ย้อนกลับมาจำพรรษากับหลวงปู่กิณีริที่วัดป่า หนอง ฮี

หลวงปู่กิณีริเป็นครูบาอาจารย์ที่มีปฏิภาณเรียบง่ายนำเคารพบูชา ชอบใช้ชีวิตโดดเดี่ยว มั่นคงในข้อปฏิบัติ มักน้อยสันโดษ บริหารเครื่องใช้ของท่าน ล้วนแต่เป็นของปอน ๆ เรียบง่าย และส่วนใหญ่ท่านทำใช้เอง แม้ไม่สวยงาม แต่มันจะถูกใช้จนสึกกร่อนไปตามกาลเวลา

อุปนิสัยพิเศษอย่างหนึ่งของหลวงปู่คือ ความขยันในการงานทุกอย่างที่พระจะพึงทำได้ ท่านไม่เคยอยู่นิ่งเฉย นอกจากขณะทำสมาธิภาวนาเท่านั้น แม้ในวัยชรา หลวงปู่ก็ยังรักษาปฏิบัติไว้ได้อย่างมั่นคง หลวงพ่อเล่าถึงปฏิภาณของหลวงปู่กิณีริว่า...

ในพรรษาที่อยู่กับหลวงปู่ นั้น หลวงพ่อเองทำความเพียรอย่างหนัก เดินจงกรมทั้งวัน ฝนตกแดดออกอย่างไรก็เดินจงกรมเป็นร่องลึก แต่หลวงปู่กลับไม่ค่อยเดิน บางครั้งเดินเพียงสองสามเที่ยวก็หยุดแล้วไปเอาผ้ามาปะมาเย็บ หรือไม่ก็นั่งทำนั่นทำนี่...

เราประมาท คิดว่าครูบาอาจารย์จะไปถึงไหนกัน เดินจงกรมก็ไม่เดิน นั่งสมาธินาน ๆ ก็ไม่เคยนั่ง คอยแต่จะทำนั่นทำนี่ตลอดวัน แต่เรานี้ปฏิบัติไม่หยุดเลย ถึงขนาดนั้นก็ยังไม่รู้ไม่เห็นอะไรส่วนหลวงปู่ปฏิบัติอยู่แค่นั้น จะไปรู้เห็นอะไร

เรามันคิดผิดไป หลวงปู่ท่านรู้อะไร ๆ มากกว่าเราเสียอีกคำเตือนของท่านสั้น ๆ และไม่ค่อยมีให้ฟังบ่อยนัก เป็นสิ่งที่ลุ่มลึกแฝงไว้ด้วยปัญญาอันแยบคาย ความคิดของครูบาอาจารย์กว้างไกลเกินปัญญาของเราเป็นไหน ๆ...ตัวแท้ของการปฏิบัติ คือความพากเพียร กำจัดอาสวะกิเลสภายในใจ ไม่ใช่ถือเอาภิกขุอาการภายนอกของครูอาจารย์มาเป็นเกณฑ์

...

ในปีนั้นจิ๋วของหลวงพ่อแก่คร่ำคร่า จนสุขภาพเกือบทั้งผืนแต่ท่านไม่ยอมออกปากขอใคร หลวงปู่กิณีริก็มองดูอยู่เงียบ ๆ ไม่ว่าอะไรวันหนึ่งหลวงพ่อนั่งปะชุนจิ๋วอยู่ ขณะเย็บผ้าคิดอยากให้เสร็จเร็ว ๆ จะได้หมดเรื่องหมดราว แล้วไปนั่งภาวนา เดินจงกรมให้

เต็มทีสักที หลวงปู่กนิริเดินมาหยุดยืนดูอยู่ใกล้ ๆ หลวงพ่อก็ยังไม่รู้เพราะจิตกังวลอยาก
เย็บผ้าให้เสร็จเร็ว ๆ เท่านั้น

หลวงปู่ถามว่า “ท่านจะรีบร้อนไปทำไมเล่า”

“ผมอยากให้เสร็จเร็ว ๆ

“เสร็จแล้วท่านจะไปทำอะไร” หลวงปู่ถามอีก

“จะไปทำอันนั้นอีก”

“ถ้าอันนั้นเสร็จ ท่านจะทำอะไรอีก”

“ผมจะทำอย่างอื่นอีก”

“เมื่ออย่างอื่นของท่านเสร็จ ท่านจะไปทำอะไรอีกเล่า ?”

หลวงปู่กนิริให้ข้อคิดว่า

“ท่านรู้ไหม นั่งเย็บผ้านี้ก็ภาวนาได้ ท่านดูจิตตัวเองสิว่าเป็นอย่างไร แล้วก็แก้ไขมัน
ท่านจะรีบร้อนไปทำไมเล่า ทำอย่างนี้เสียหายหมด ความอยากมันเกิดขึ้นท่วมหัว ท่านยัง
ไม่รู้เรื่องของตัวเองอีก”

คำพูดสั้น ๆ แต่มีความหมายและเจือความปรารถนาดีของหลวงปู่ ทำให้หลวงพ่อหุดา
สว่างขึ้น ท่านปรารถนาให้ฟังว่า “เรานึกว่าทำถูกแล้ว อุดสำหรับทำ อยากให้มันเสร็จเร็ว ๆ
จะได้ภาวนา แต่ที่ไหนได้ เราคิดผิดไปไกลทีเดียว”

อยู่ต่อมา หลวงปู่กนิริปรารถนากับญาติของท่านว่า มีพระรูปหนึ่งมาอยู่ด้วย จีวรขาด
หมดแล้ว ช่วยตัดจีวรใหม่ถวายท่านด้วย พอดีมีคนเอาผ้าฝ้ายด้ายดิบเนื้อหนามาถวาย
หลวงปู่จึงให้แม่ชีช่วยกันตัดเย็บถวายหลวงพ่อ

หลวงพ่อเล่าถึงความรู้สึกตอนนั้นว่า... “ดีใจที่สุด ใช้อยู่ตั้งหลายปีก็ยังไม่ขาด ใ้ครั้ง
แรกก็ดูกระปุกกระปุย เพราะผ้าหนาและแข็งกระด้าง ยิ่งใ้สังฆาฏิซ้อนเป็นสองชั้น ยังดู
ตัวเองอ้วนใหญ่ เวลาเดินดั่งสวบสาบ ๆ เพราะถ้ามันแข็ง ใ้ไปตั้งปีสองปีฝ้ายจึงอ่อน แต่
เราก็ไม่เคยบ่น ใ้อาศัยผ้าฝ้ายนั้นมาเรื่อยยังนึกถึงบุญคุณของท่านอยู่เสมอ...”

เมื่อปัญหาเรื่องเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งทำให้ใจเราร้อนกระสับกระส่ายถูกดับลงด้วยการ
ภาวนา และหยาดน้ำใจจากครูอาจารย์ผ่านไปไม่นาน ศัตรูคู่ปรับเก่า ที่หลวงพ่อเคยออก
ปากในทำนองว่ายากยิ่งสิ่งเดียวใ้หวนกลับมาอย่ายี้จิตใจอีกครั้ง...

คืนหนึ่ง ขณะหลวงพ่อพักเพียรภาวนาอยู่ตามลำพังอารมณ์แห่งกามราคะได้เกิดขึ้น
คืนนั้นไม่ว่าจะเดินจงกรม นั่งสมาธิ หรือพลิกยุทธวิธี ต่าง ๆ ก็ไม่สามารถกำราบกิเลส

มารลงได้ รูปลักษณ์ของอวัยวะเพศหญิงปรากฏเป็นมโนภาพเด่นชัดตลอดเวลา เกิดความรู้สึกทางธรรมชาติของบุรุษอย่างรุนแรง จนแทบภาวนาต่อไม่ได้ ต้องอดทนต่อสู้กับความรู้สึกและมโนภาพนั้นอย่างยากเย็น

หลวงพ่อบรรยายเปรียบเทียบว่า จิตใจถูกกิเลสย่ำยีอย่างหนักพอ ๆ กับครั้งที่เกิดความกลัวในคราวอยู่ป่าถ้ำครั้งแรกนั่นเอง

การต่อสู้กับราคะดำเนินไปอย่างดุเดือด ขับเคี่ยวรุกไล่กันอยู่ถึง ๑๐ วัน ความรู้สึกและมโนภาพนั้นจึงได้เลือนหายไป

หลังการต่อสู้กับกามราคะในวันนั้น หลวงพ่อยิ่งบากบั่นเร่งภาวนาหนักขึ้น เพื่อสร้างเกราะและภูมิคุ้มกันภัยให้มั่นคง ศรัทธาและกำลังใจกล้าแกร่งขึ้นตามลำดับ

คืนหนึ่งในพรรษานั้นหลังทำความเพียรเป็นเวลาพอสมควรหลวงพ่อก็ได้ขึ้นไปพักผ่อนบนกุฏิ กำหนดสติเอนกายลงนอน พอเคลิ้มไปเกิดนิมิตเห็นหลวงปู่มัน เดินเข้ามาหยุดยืนอยู่ใกล้ ๆ แล้วส่งลูกแก้วให้ลูกหนึ่ง พร้อมกับกล่าวว่า... “ซา...เราขอมอบลูกแก้วนี้แก่ท่าน มันมีรัศมีสว่างไสวมากนะ” ในนิมิตนั้น ปรากฏว่าตนได้ลุกขึ้นนั่ง พร้อมกับยื่นมือไปรับลูกแก้วจากหลวงปู่มันมาทันที พอรู้สึกตัวตื่นขึ้น แปลกใจมาก ที่พบตัวเองนั่งกำมืออยู่ดังในความฝันจิตใจเกิดความสงบระงับผ่องใส พิจารณาสິงใดไม่ติดขัด มีความปลื้มปีติตลอดพรรษา

หลวงพ่อก็ได้อยู่ร่วมศึกษาปฏิบัติและอุปัฏฐากรับใช้หลวงปู่กนิริเรื่อยมา กระทั่งถึงฤดูแล้งของปี พ.ศ. ๒๔๕๑ หลวงพ่อก็ได้กราบลาครูบาอาจารย์จาริกต่อไป

ก่อนจาก หลวงปู่กล่าวตักเตือนศิษย์สั้น ๆ ตามอัธยาศัยของท่านว่า “ท่านซา อะไร ๆ ในการปฏิบัติท่านก็พอสมควรแล้วแต่อยากให้ระวังเรื่องการเทศน์นะ”

ภัยในป่าใหญ่

การจาริกธุดงค์ของหลวงพ่อในช่วงนั้น มีพระเลื่อมเป็นเพื่อนร่วมทาง วันหนึ่งท่านทั้งสองหยุดพักอยู่ในป่าข้างหมู่บ้าน ได้มีเด็กชายพิการสองคนมาช่วยอุปัฏฐากรับใช้ ต่อมาเด็กทั้งสองเกิดกิเลสใจการผจญภัยในชีวิตพระธุดงค์ จึงขอร่วมเดินทางติดตามไปด้วย ซึ่งหลวงพ่อก็ไม่ขัดข้อง

เมื่อเด็กได้รับความยินยอมจากพ่อแม่แล้ว ก็เก็บข้าวของส่วนตัวออกเดินทางไปกับหลวงพ่อ เด็กชายทั้งสองเป็นผู้มีศรัทธาอุทิศสาหะมาก แม้ต้องตรากตรำกราแดดลมฝน อด

บ้างอึดบ้างก็ไม่เคยปรืปากบ่น คงร่วมเดินทางต่อไปอย่างไม่ย่อท้อ ทั้งที่มีความไม่
สมประกอบทั้งสองคน

คนหนึ่งหุนหวน ส่วนอีกคนหุติ ตาดี แต่เขาเป้ เวลาบุกป่าฝ่าหนามขาเกี่ยวกันล้มลุก
คลุกคลาน แต่ความพิการหาได้เป็นอุปสรรคของการสร้างความดีไม่ เมื่อหลวงพ่อสอน
ให้นั่งสมาธิและเดินจงกรม เด็กก็ปฏิบัติตามด้วยความตั้งใจ

การมีเด็กพิการมาร่วมทาง ทำให้หลวงพ่อดีพิจารณา เห็นหลักแห่งกรรมชัดเจนขึ้น
อีกทั้งยังได้คติสอนใจตัวเองด้วยว่า คนพิการทางกายอย่างเต็มทั้งสองนี้ ไม่เป็นพิษเป็น
ภัยกับใคร แต่คนที่ใจพิการเพราะขาดคุณธรรม ย่อมนำความเดือดร้อนมาสู่ตนและคน
อื่น อย่าง มากมาย

วันหนึ่งหลวงพ่อกับคณะพากันเดินทางมาถึงป่าใหญ่ ใกล้เคียงหมู่บ้านแห่งหนึ่งในเขต
จังหวัดนครพนม ขณะนั้นพลบค่ำพอดีจึงตกลงกันหยุดพักในป่าแห่งนั้น

เมื่อเดินสำรวจหาที่กางกลด สังเกตเห็นทางเก่าที่คนเลิกใช้แล้วเป็นทางทอดยาวจาก
คงใหญ่ที่พัก ไปสู่ภูเขาที่สูงทะมึนอยู่เบื้องหน้า นึกถึงคำพูดของคนโบราณว่า เข้าป่าอย่า
นอนขวางทางเก่า หลวงพ่อดิดสงสัยอยากพิสูจน์ให้เห็นจริง จึงให้พระล้อมเข้าไปพักใน
ป่า ส่วนตัวท่านกางกลดขวางทางเก่าเอาไว้ ให้เด็กสองคนพักนอนอยู่ตรงกลาง

แสงตะวันลับหายจากขอบฟ้า เสียงนกกลางคืนและสัตว์กึ่งกลางคืนส่งเสียงร้อง
ระยิบระยับจากกิ่งห้อย สว่างวูบวาบเป็นจุดเล็ก ๆ บนผืนความมืดอันกว้างใหญ่ แต่งเดิม
สีสันบรรยากาศของป่ายามราตรี ให้วิเวกวังเวงยิ่งนัก คำคืนในป่าเปลี่ยว คงมีเพียงมุนีผู้
แสวงหาอิสรธรรมเท่านั้น ที่ยินดีนำชีวิตตนมาแขวนไว้กับภัยอันตราย เช่น นี้
ดึกสงัด...หลังนั่งสมาธิภาวนาแล้ว หลวงพ่อตลบผ้ามุ้งขึ้นไว้บนหลังกลด เพื่อให้เด็กทั้ง
สองมองเห็นตัวท่าน จะได้อุ่นใจคลายกังวลบ้าง จากนั้นก็เอนตัวลงนอนตะแคงขวา
กำหนดสติคุณมหายใจแล้วหลับตาลง

ชั่วขณะหนึ่ง ได้ยินเสียงฝีเท้าแผ่วเบาก้าวเป็นจังหวะบนใบไม้แห้ง เสียงเดินเข้ามา
ใกล้จนได้ยินลมหายใจ และกลิ่นสาบสาบลอยมากับสายลม หลวงพ่อกนอนนิ่งอยู่ ทั้งที่
รู้ดีว่านั่นคือเสียงและกลิ่นของเสือ

จิตหนึ่งคิดหวังชีวิต แต่กลัวอยู่ไม่นาน อีกจิตหนึ่งออกมาแย้งและให้เหตุผลว่า “อย่า
ห่วงมันเลยชีวิตนี้ แม้ไม่ถูกเสือกัดตาย...เราก็ต้องตายอยู่แล้ว การตายขณะเดินตามรอย
บาทพระศาสดานี้ ชีวิตย่อมมีความหมาย เราขอยอมเป็นอาหารของเสือ หากว่าเราเคยกิน

เลือดกินเนื้อกันมา จะได้ชดใช้หนี้ให้หมดสิ้นไป แต่หากไม่เคยเป็นคู่เวรคู่กรรม มันคงไม่ทำอะไรเราแล้วก็น้อมดวงจิตระลึกถึงพระรัตนตรัยและความบริสุทธิ์ของตัวเองเป็นที่พึ่งในยามนั้น

เมื่อคิดได้เช่นนี้ จิตใจเบาสบายขึ้นมาทันทีไม่มีกังวลใด ๆ สักครู่หนึ่งเสื่อก็ก้าวไป การใช้ชีวิตในป่าของพระชุกวงศ์กรรมฐาน มีกษัตริย์เป็นค่านคอยตรวจสอบความเข้มแข็งอดทนอยู่ทุกขณะ ทั้งภัยจากธรรมชาติ คือ ดิน ฟ้า อากาศ และภัยจากสัตว์ร้าย ซึ่งรายล้อมพร้อมที่จะเป็นอันตรายแก่ผู้อยู่ป่าได้ทุกเมื่อ แต่หากพระป่ามีธรรมาวุธคือ สันติ และปัญญา รวมทั้งความบริสุทธิ์ ใจย่อมพ้นฝ่าอุปสรรคในป่าออกมาได้โดยปลอดภัย พร้อมกับกำลังใจที่กล้าแกร่งยิ่งขึ้น

หลวงพ่อกล่าวว่า “เมื่อเราทอคล้ายในชีวิต ไม่เสียดายไม่กลัวตาย ความเบาสบายใจจะเกิดขึ้น สติปัญญา ก็จะเฉียบคมกล้า จิตเกิดความองอาจไม่สะทกสะท้านต่อสิ่งใด แม้แต่ความตาย”

ภัยภายนอกธรรมชาติผ่านพ้นไป ภัยภายในจากกิเลสเริ่มก่อตัวขึ้นมาอย่างเงียบเชียบ แต่กลับเร่าร้อนกว่าไฟใด ๆ

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๑ นั้น หลวงพ่อกับคณะคือพระเลื่อมและเด็กผู้ติดตาม คงร่วมทุกข์สุขแสวงหาสันติธรรมไปบนเส้นทางทุรกันธารต่อไป การอยู่ร่วมกันนาน ๆ ธาตุแท้ของแต่ละคนย่อมปรากฏขึ้นมา หลวงพ่อคิดพิจารณาในตอนนั้นว่า

“การเดินธุดงค์ร่วมกับผู้มีปฏิภาณไม่เสมอกัน นำมาซึ่งความเนิ่นช้าในการปฏิบัติ” และยังรู้สึกอึดอัดรำคาญหมู่คณะจิตใจจึงวุ่นวายคิดอยากปลีกตัวไปตามลำพัง หลวงพ่อได้ตกลงแยกทางกับพระเลื่อม โดยพระเลื่อมอาสาเด็กนั้นกลับไปส่งที่บ้านเดิม ส่วนตนเองได้เดินทางไปตามลำพัง เมื่อถึงวัดร้างในป่าใกล้บ้านข่าน้อย นครพนม ได้พิจารณาเห็นว่าเป็นสถานที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติภาวนา จึงพักอยู่ที่นั่นหลายวัน

การแยกจากหมู่คณะในระยะแรก ๆ รู้สึกเป็นอิสระมากไม่ห่วงกังวลต่อสิ่งใด ได้เร่งความเพียรเต็มที่ สำรวมระวังอินทรีย์คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ตลอดเวลา แม้ไปบิณฑบาตก็ไม่มองหน้าใคร เพียงแต่รู้ว่าเป็นหญิงหรือชายเท่านั้น

เสร็จจากการขบฉัน เก็บบริขารแล้ว หลวงพ่อเดินจงกรมทันที ปฏิบัติสมาธิอย่างเดียวยู่หลายวัน จนเท้าบวมเป่งขึ้นเพราะเดินจงกรมมาก จึงหยุดเดินแล้วนั่งสมาธิอย่างเดียว ใช้ความอดทนระงับความเจ็บปวดอยู่ถึงสามวัน เท้าจึงเป็นปกติ

ในระหว่างนั้น ไม่ยอมพบปะกับใครทั้งสิ้น เพราะเห็นการคลุกคลีคือ ความแน่นซำของการประพาศิธรรม อยู่มาวันหนึ่ง ก็เลศที่หลบไปเพราะเกรงอำนาจสมาธิธรรม ได้กลับออกมารบกววจิตใจให้วิคกว่า..

“เราอยู่คนเดียวเช่นนี้ ถ้าได้เณรตัวเล็ก ๆ หรือผ้าขาวสัักคนมาอยู่ด้วยคงดีนะ เพื่อจะไ้ใช้อะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ”

...แต่ภาวะความคิดก็แย้งกันเองว่า...

“เอ! ตัวแค้นี่สำคัญนะ เมื่อเพื่อนมาแล้ว..ยังอยากไ้เพื่อนมาทำไม่อีกเล่า?”

“เมื่อก็จริงแต่เมื่อเฉพาะคนไม่ดี ส่วนเวลานี้ต้องการเพื่อนที่ดี ๆ”

“คนดีอยู่ที่ไหนล่ะ? เห็นไหม หากคนดีไ้ใหม่ เพื่อนร่วมทางกันมากก็คิดว่าเขาไม่ดีทั้งนั้น คงคิดว่าตัวเองดีคนเดียวละมั้งจึงหนีเข้ามานี่”

จากนั้นก็ถามและตอบตัวเองอีกว่า...“คนดีอยู่ที่ไหน... คนดีอยู่ที่ตัวเรา ถ้าเราดี ไปไหนมันก็ดี เขาจะนิทา สรรเสริญ จะว่าอะไร ทำอะไร เราก็ยังดีอยู่ แต่ถ้าเรายังไม่ดี เขา นิทา เราก็จะ โกรธ ถ้าเขาสรรเสริญ เราก็ยินดี..ก็หวั่นไหวอยู่อย่างนั้น

เมื่อก็นี้ว่าคนดีอยู่ที่ไหนแล้ว เราจะมีหลักในการปล่อยวางความคิด เราจะไปอยู่ที่ไหน. คนเขาจะรังเกียจ หรือเขาจะว่าอะไรก็ถือว่าไม่ใช่เขาดีหรือเขาชั่ว เพราะดีหรือชั่วอยู่ที่ตัวเรา...เราย่อมรู้จักตัวเราเองยิ่งกว่าใคร...”

ที่สุดแห่งสมาธิ

เมื่อตอบปัญหา คนดีอยู่ที่ไหน แก่ตนเองแล้ว หลวงพ่อเกิดความปลื้มปีติ เขือกเย็นใจมาก และได้ถือเอาความรู้นั้น เป็นคติสอนใจ ตลอดมา

หลวงพ่ไ้ได้ออกจาริกต่อตามวิถีทางของพระกรรมฐาน ผู้ไม่ยึดติดและไม่ยอมให้สิ่งใดผูกมัดตน แม้จะต้องผ่านพบกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งดีและเลว ทั้งสุขและทุกข์ ก็เข้าไปเกี่ยวข้องกับเห็นโทษและมีปัญญาในการสลัดออก

วันหนึ่งหลวงพ่ไ้ เดินผ่านดงใหญ่ถึงวัดร้างใกล้หมู่บ้าน โศกยาว จังหวัดนครพนม พบว่าสถานที่วิเวกดี จึงหยุดพักอยู่ที่นี่ไ้ได้รับความสงบระงับดีมาก ท่านเล่าถึงประสบการณ์เกี่ยวกับการภาวนาที่วัดร้างนั้นให้ฟังว่า...

“คืนนั้นประมาณห้าทุ่มกว่า ๆ ขณะเดินจงกรมอยู่ รู้สึกแปลก ๆ มันแปลกมาตั้งแต่กลางวันแล้ว รู้สึกว่าไม่คิดอะไรมากมีอาการสบาย ๆ

เมื่อเดินจงกรมเมื่อยแล้ว จึงขึ้นไปนั่งในกระท่อมเล็ก ๆ ขณะจะนั่งสู้อาเข้าแทบไม่ทัน
จิตมันอยากสงบ มันเป็นของมันเอง...พอนั่งลงแล้ว จิตมันก็สงบจริง ๆ รู้สึกตัวหนักแน่น
..

คืนนั้นในหมู่บ้านมิงาน เขาร้องรำทำเพลงกัน ได้ยินอยู่แต่จะทำให้ไม่ได้ยินก็ได้ เมื่อ
ไม่เอาใจใส่ก็เงียบไม่ได้ยิน จะให้ได้ยินก็ได้ยิน ไม่รู้สึกรำคาญ..

จิตกับอารมณ์ก็เห็นตั้งอยู่คนละส่วน เหมือนวัตถุสองอย่างตั้งอยู่โดยไม่ติดกันก็เลย
เข้าใจว่า เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้วถ้าน้อมไปก็จะได้ยินเสียง ถ้าวางก็เงียบ ถ้ามิเสียงขึ้น ก็เห็นจิต
กับเสียงเป็นคนละส่วน...

จิตในขณะนั้นไม่เอาใจใส่ในสิ่งอื่นเลย ไม่มีความเกียจคร้าน ไม่มีความเหนื่อย ไม่มี
ความรำคาญ ของเหล่านี้ไม่มีในจิต มีแต่ความพอดีหมดทุกอย่างในนั้น...

ต่อมาจึงหยุดพัก หยุดแต่การนั่งเท่านั้น ใจเหมือนเก่ายังไม่หยุด ดึงเอาหมอนมาวางไว้
ตั้งใจจะพักผ่อน เมื่อเอนกายลงจิตยังสงบอยู่อย่างเดิม พอศีรษะถึงหมอน มีอาการน้อม
เข้าไปในใจ คล้ายกับมีสายไฟอันหนึ่งไปถูกสวิตซ์ไฟฟ้าเข้า มีความรู้สึกที่กายระบิด
เสียงดังมาก ความรู้ที่มีอยู่นั้นละเอียดที่สุด พอมันผ่านตรงจุดนั้น ก็หลุดเข้าไปในโน้น
แม้จะอะไร ๆ ทั้งปวงก็ส่งเข้าไปไม่ได้ ไม่มีอะไรเข้าไปถึง หยุดอยู่ข้างในสักพักหนึ่ง ก็ถอย
ออกมา จนถึงปกติธรรมดา ที่ว่าถอยออกมานี้ ไม่ใช่เราจะให้ถอย มันเป็นเอง เราเป็น
เพียงผู้ดู ผู้รู้เท่านั้น...

เมื่อจิตเป็นปกติดังเดิมแล้ว คำถามก็มีขึ้นว่า นี่มันอะไร ? คำตอบเกิดขึ้นว่า สิ่งเหล่านี้
ของมันเป็นเอง ไม่ต้องสงสัยมันคิดเท่านั้นจิตก็ยอม

เมื่อหยุดอยู่สักพักหนึ่ง ก็น้อมเข้าไปอีก เราไม่ได้น้อมมันน้อมเอง พอน้อมเข้าไป ๆ ก็
ไปถูกสวิตซ์ดังเก่า ครั้งที่สองนี้ร่างกายแตกละเอียดหมด แล้วหยุดเข้าไปข้างในอีก...

เงียบ!...ยิ่งกว่าเก่า ไม่มีอะไรส่งเข้าไปถึง...พอสมควรแล้วก็ถอยออกมาตามสภาวะของ
มัน.. ในเวลานั้นมันเป็นอัตโนมัติได้แต่งว่าจงเป็นอย่างนั้น จงเป็นอย่างนี้ จงออกอย่าง
นั้น จงออกอย่างนี้...ไม่มี เราเป็นเพียงผู้ทำความรู้ อยู่นเฉย ๆ

เมื่อนั่งพิจารณาก็น้อมเข้าไปอีก ครั้งที่สามนี้ โลกแตกละเอียดหมด ทั้งพื้นปฐพีแผ่นดิน
แผ่นหญ้าภูเขาเลากาเป็นอากาศธาตุหมด ไม่มีคน หมดไปเลย ตอนสุดท้ายนี้ไม่มีอะไร

ดูยาก พูดยาก ของสิ่งนี้ ไม่มีอะไรมาเปรียบปานได้เลยสามขณะนี้ใครจะเรียกว่าอะไร
ใครรู้ เราจะเรียกว่าอะไรเล่า”

หลวงพ่อก้าวต่อไปอีกว่า...

“ที่เล่ามานี้เป็นเรื่องจิตตามธรรมชาติทั้งนั้น เราไม่ต้องการอะไร มีศรัทธาก็ทำเข้าไป
จริง ๆ เอาชีวิตเป็นเดิมพัน

เมื่อถึงวาระที่เป็นอย่างนี้ออกมาแล้ว โลกนี้ แผ่นดินนี้มันพลิกหมด ความรู้ความเห็น
มันแปลกไปหมดทุกอย่าง

ในระยะนั้น ถ้าคนอื่นเห็น อาจจะว่าเราเป็นบ้าจริง ๆ ถ้าผู้ควบคุมสติไม่ดีอาจเป็นบ้าได้
เพราะมันไม่เหมือนเก่าสักอย่างเลย เห็นคนในโลกไม่เหมือนเก่า แต่มันก็เป็นเฉพาะเราผู้
เดียวเท่านั้น แปลกไปหมดทุกอย่าง ความนึกคิดทั้งหลายทั้งปวงก็เช่นกัน เขาคิดไปทาง
โน้น แต่เราคิดไปทางนี้เขาพูดมาทางนี้

เราพูดไปทางโน้น มันต่างกับมนุษย์หมด นี่เป็นเรื่องกำลังของสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิถึง
ขั้นนี้ ถึงที่สุดของมันแล้วเราเอาความสงบขั้นนี้มาพิจารณา เป็นเสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ
ธรรมารมณ์ ที่มากระทบใจ...อารมณ์ทั้งหลายเกิดขึ้นมา เราเอาความสงบมาพิจารณารู้เท่า
ทันหมด รู้ว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี อาการที่พิจารณาออกมาจากความสงบเหล่านี้แหละ
เรียกว่า ปัญญา เป็น วิปัสสนา”

ทุกข์เพราะคิดผิด

วันคืนที่วัดร้างบ้านโคกยาวผ่านไปสิบเก้าวัน การบำเพ็ญเพียรทางจิตได้รับผลดียิ่ง คู่คุณค่า
กับการต่อผู้ที่เอาชีวิตเป็นเดิมพันโดยมีความบากบั่นอดทนและปัญญาเป็นธรรมาวุธ
รวมทั้งเป็นดังเพื่อนร่วมทางในชีวิตจริง...

หลวงพ่อดำเนินทางออกจากวัดร้างนั้น พร้อมกับความสงบแห่งจิตที่ยิ่งที่จะบรรยาย
ความรู้สึกนี้แก่ใคร ระหว่างทางได้พบปะชาวบ้าน บางแห่งมีผู้มาไต่ถามปัญหาต่าง ๆ ก็
สามารถตอบได้โดยแจ่มแจ้งและนับพัน ไม่มีความคิดขัดแย้งในปัญหาของตนเองและ
คนอื่น

เดินธุดงค์พักตามป่าเขา เงื่อมผา คูหาถ้ำ ริมลำธาร ไปเรื่อย ๆ จนถึงอำเภอศรีสงคราม
จังหวัดนครพนม พักภาวนาอยู่ริมแม่น้ำโขง แล้วข้ามไปนมัสการพระพุทธบาทพลสันต์
ที่ฝั่งลาว ต่อจากนั้นได้ย้อนกลับมาที่อำเภอศรีสงครามอีกครั้ง

ขณะพักอยู่ที่บ้านหนองกา อำเภอศรีสงคราม แม้จิตจะเคยผ่านภาวะที่สุดของสมาธิ
จนจิตใจแปลกแตกต่างจากปกติจิตก็ตาม แต่หาใช่ว่ารากเหง้าของกิเลสจะถูกกำจัดสิ้นไป
ไม่เพราะสมาธิมีอำนาจเหนือกิเลสบางอย่างเท่านั้น ไม่อาจจะจับกิเลสที่สะสมนอนเนื่อง

ในจิตใจได้ทั้งหมด

ในขณะนั้น บริหารของหลวงพ่อกำคราแทบจะใช้ไม่ได้จึงเกิดความอยากได้ของใหม่จนใจกระวนกระวาย ท่านเล่าถึงประสบการณ์ในครั้งนั้นว่า...

“ตอนไปอยู่ศรีสงคราม บริหารเราเก่ามาก จะขอใครก็ได้ เพราะไม่มีญาติไม่มีใครปวารณา จิตมันคั่นร่นกระวนกระวาย...

ในเวลานั้น บาทกรที่ใช้มีขนาดเล็กมากและยังรู้อีกหลายรูป พระที่วัดหนองกาท่านสังเกตเห็น จึงนำบาทกรขนาดใหญ่แต่มีรูรั้วด้วยมาถวาย ฝ่ายบาทกรที่ไม่มี...

นึกขึ้นได้ สมัยเป็นเด็กไปเลี้ยงควายเห็นเพื่อนเอาถั่วลันเตามาถักเป็นหมวก เลยให้เขาหว่ายมาให้ แล้วเหลาให้แบนอันหนึ่ง กลมอันหนึ่ง แล้วถักเป็นวง ๆ ได้ฝ่ายบาทกรใช้เหมือนกัน แต่คูแล้วเหมือนกระดืบใส่ข้าวเหนียว เวลาไปบิณฑบาตมองคูฝ่ายบาทกรตัวเองก็รู้สึกขวางหูขวางตา ใครเห็นเขาเรียกว่า พระบาทกรใหญ่

จึงมาทำใหม่...ทำทั้งกลางวันกลางคืน ตอนนั้นคิดผิดเพราะอยากได้มาก กลางคืนจุดไฟทำอยู่ในป่าคนเดียว สานไปสานมา มือไปชนไม้ที่จุดไฟ ไม้ได้ตกใส่มือ ไฟไหม้หนัง หลุดหมดมีแผลเป็นอยู่กระทั่งเดี๋ยวนี้..

จึงรู้สึกตัว เอ...นี่เรากำลังทำอะไร...คิดผิดแล้วนี่ บวชมาเพื่อเอาบริหาร บาทกร จีวร แค่นี้หรือ ถึงขนาดทำงานไม่ได้หลับได้นอน

เลยมานั่งพิจารณาอยู่ แล้วก็เดินจงกรม เดินไปยังคิดถึงฝ่ายบาทกรอีกนั่นแหละ เดินจนจนสว่าง รู้สึกเหนื่อย จึงพักมานั่งสมาธิ นั่งก็คิดอีก พอเคลิ้มไปนิดหนึ่ง เห็นเป็นภาพพระพุทธรูปองค์ใหญ่ ท่านบอกว่า...มานี่จะเทศน์ให้ฟัง...เข้าไปกราบท่าน ท่านก็เทศน์เรื่องบริหารให้ฟังว่า เครื่องบริหารทั้งปวงเป็นเพียงเครื่องประดับชั้นห่าเท่านั้น... สะดุ้งตื่นตัวสั่นเทาเลย เสียงนั้นยังติดอยู่ในใจจนทุกวันนี้...เจ็บหลายเลย.. ความอยากได้จนไม่รู้จักตัวเองนี่ ที่นี้เลยเลิกทำแบบนั้น มาทำเป็นเวลา..ทำแล้วพัก..เดินจงกรม...นั่งสมาธิด้วย”

เมื่อกล่าวถึงอดีต หลวงพ่อกำคราพูดด้วยอารมณ์ขัน และไม่ปิดบังปัญหาส่วนตัวต่าง ๆ ที่ท่านผ่านพบ เพื่อให้เป็นคติแก่ศิษย์ว่า.....แม้ครูบาอาจารย์เอง เมื่อเริ่มปฏิบัติใหม่ ๆ ก็ผจญกับปัญหาแทบเอาตัวไม่รอดเหมือนกัน และท้ายสุดของเรื่องก็คิดผิดเพราะบริหารนี้หลวงพ่อกำคราไปว่า

“...งานอะไรก็ตาม ถ้าเราทำไม่เสร็จ ทิ้งเอาไว้ แล้วมาทำสมาธิ ใจมันก็ไปติดอยู่ที่งานนั้นแหละ สลัดทิ้งก็ไม่ได้ ังคยังงี้ก็ไม่หลุด...”

คิดว่าจะลองฝึกให้ได้ว่า เมื่อทำงานก็ให้ทำไป เมื่อเลิกทำก็ให้วาง ให้มันเป็นคนละอย่างไม่ต่อกัน ไม่ให้เป็นทุกข์ แต่ว่ามันขัดยากเหลือเกิน ตัวอุปาทานมันหมายนี้ละยาก...
วางยาก

หรือการคิดว่า ทำอะไรก็ทำให้เสร็จไปเลย มันจะได้รู้แล้วรู้รอดไม่ต้องมาคอยเป็นห่วง คิดอย่างนั้นก็ถูกอยู่เหมือนกันแต่ถ้าคิดให้ถึงธรรมะจริง ๆ มันไม่ถูก เพราะไม่มีอะไรจะจบได้เลย ถ้าใจเรายังไม่ยอมเลิก...ไม่ยอมหยุด..

ต่อมาจึงทดลองฝึกหัด ทำอะไรก็ไม่รีบเร่งให้เสร็จเร็ว ๆ ทำไปพอสมควร วางไว้ ไปเดินจงกรม พอจิตกลับไปพะวงกับงานก็ทักท้วงตัวเอง ฝึกตัวเองไม่ให้คิดอย่างนั้น...

ปฏิบัติอย่างนี้เรื่อยมา คือฝึกให้ได้ว่า ถึงเวลาวาง ก็ให้มันวาง ให้มันเป็นคนละอย่าง... ทำก็ได้ วางก็ได้ ให้มันขาดกันไปเลย ฝึกไปก็ค่อยเบาไป ง่ายขึ้น จึงได้รู้จักเหตุให้เกิดทุกข์ คือความ อยากรู้ นั่นเอง

จากนั้นมา ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน ก็มีแต่ความสดชื่นเบิกบานจนกระทั่งลักสาบาตรเสร็จ แต่พอไปปิณฑบาต เขาก็ยังมองอยู่ว่าพระองค์นี้ทำไมใช้บาตรแปลก ๆ และใหญ่อย่างนั้น”

หลวงตา

ใกล้ฤดูเข้าพรรษา หลวงพ่อเดินธุดงค์มาถึงวัดป่าแห่งหนึ่งตั้งอยู่ในป่าช้า เขตอำเภอเมืองจังหวัดนครพนม มีพระหลวงตา ฟานักอยู่กับพระลูกวัดหลายรูป

วันนั้นเมื่อกล่าวธรรมปฏิบัติสนธการกันพอสมควร หลวงตาสมภารวัดปรารภถึงภูมิจิตตัวเองว่า “ผมหมดความโกรธแล้ว” หลวงพ่อรู้สึกแปลกใจมาก เพราะคำพูดเช่นนี้ไม่ค่อยได้ยินใครกล่าวบ่อยนักในหมู่ผู้ปฏิบัติ จึงอยากพิสูจน์ให้รู้ชัด และช่วงนั้นจวนเข้าพรรษาแล้ว หลวงพ่อจึงตัดสินใจขอจำพรรษาคัวย

แต่ไม่ง่ายเสียทีเดียว หลวงตาไม่ไว้ใจใครง่าย ๆ เหมือนกัน เพราะหลวงพ่อเป็นพระแปลกหน้า และยังจรมาผู้เดียว ไม่รู้ต้นสายปลายเหตุว่าจะมาดีหรือร้ายอย่างไร หลวงตากับพระลูกวัดจึงปฏิเสธ ไม่ยอมให้ฟานักด้วย แต่ผ่อนผันให้ไปจำพรรษาที่ป่าช้านอกเขตวัด

ครั้นถึงวันเข้าพรรษา หลวงตาให้พระไปนิมนต์หลวงพ่อกับมาจำพรรษาด้วย เพราะได้รับคำทักท้วงจากพระรูปหนึ่งว่า “พระมีพรรษามากขนาดนี้ ให้จำพรรษานอกเขตวัดเห็นจะไม่เหมาะบางที่ท่านอาจเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบก็ได้ ไม่ควรประมาท”

แม้จะได้ร่วมจำพรรษาในสำนัก แต่หลวงตากับลูกศิษย์ก็ตั้งกติกากันหลวงพ่อไว้หลายอย่าง คือ

- 1.ไม่ให้รับประเคนของจากโยม ต้องคอยรับจากพระรูปอื่น ส่ง ให้
- 2.ไม่ให้ร่วมอุโบสถสังฆกรรม ให้บอกปริสุทธิเท่านั้น
3. เวลารับฉันอาหาร ให้นั่งต่อท้ายพระพรธาน้อยที่สุดของสำนัก

กติกาทิ้งสามข้อนี้ หลวงพ่อยินดีปฏิบัติตามทุกอย่าง แม้ท่านจะมีพรรษาสิบแล้วก็ตาม ท่านกลับพิจารณาน้อมเอาประโยชน์จากข้อกติกานั้น โดยให้สติแก่ตนเองว่า “หลวงตากับคณะกำลังทดสอบเรา และการนั่งหัวแถวหรือท้ายแถว ก็ไม่แปลกอะไรเหมือนกับเพชรนิลจินดาจะวางไว้ที่ไหนก็มีคุณค่าเท่าเดิม และการปฏิบัติตามกติกานี้ จะช่วยลดทิฏฐิมานะของเราให้เบาบางลงด้วย ”

การจำพรรษาพร้อมกับหลวงตา ผ่านไปด้วยความสงบ เพราะหลวงพ่อวางความรู้สึกนึกคิดได้ถูกและเป็นปกติ จึงพากเพียรภาวนาอย่างสม่ำเสมอ พยายามพูดน้อย เมื่อได้ยินใครพูดสิ่งใดก็น้อมมาพิจารณาเป็นปัญญาแก่ใจตัวเอง และเฝ้าสังเกตเลือกเอาแต่สิ่งดีงามจากข้อวัตรปฏิบัติที่มีอยู่ในสำนัก เพื่อถือเอาเป็นบทเรียน

ขณะเดียวกัน หลวงตาและคณะก็จับตามองหลวงพ่ออย่างไม่ให้คลาดสายตาเช่นกัน แต่ท่านวางเฉย ไม่แสดงกิริยาอาการใด ๆ โต้ตอบ กลับคิดขอบคุณเขาว่า

“เขาช่วยไม่ให้เราผลอไปประพตติบกพร่อง เปรียบเหมือนมีคนมาช่วยป้องกันความสกปรกไม่ให้แปดเปื้อนแก่เรา”

ในพรรษานั้น หลวงพ่อทำความเพียรภาวนาสม่ำเสมอเคารพกฎกติกาอย่างไม่บกพร่อง พระเณรร่วมสำนักเริ่มยำเกรงท่านมากขึ้น

เช้าวันหนึ่ง ชาวบ้านนำข้าวหมากมาถวาย หลวงตากับพระลูกวัดทุกรูปนั่งกันอย่างเอร็ดอร่อย ส่วนหลวงพ่อเพียงแต่รับประเคนแล้ววางไว้ข้าง ๆ หลวงตาสั่งเกตดูอยู่จึงถามว่า

“ท่านซา ไม่นั่นข้าวหมากหรือ...ทำไมล่ะ ?”

“ไม่ฉันครับ...ผมว่ากลิ่นและรสมันไม่เหมาะแก่พระเท่าไร”

หลวงตาได้ฟังก็หน้าเสีย...ฉันอาหารแทบไม่รู้รส

อยู่ต่อมาวันหนึ่งในกลางพรรษา หลวงตาพาพระเณรลงเรือไปเก็บฟืนมาไว้ใช้ เมื่อถึงไร่ร้างริมน้ำ พระลูกวัดพากันขึ้นไปขนฟืนมากองไว้ที่ฝั่งห้วย หลวงพ่อทำหน้าที่ขนลงเรือ

ขณะจัดเรียงฟืน หลวงพ่อสังเกตเห็นไม้พะยุงท่อนหนึ่ง มีรอยตากเป็นทรงกลมยาวประมาณ ๒ เมตร ท่านคิดว่าไม้ท่อนนี้ต้องมีเจ้าของแน่ หากขนลงเรือจะมีความผิดเป็นการลักทรัพย์ ทำให้ขาดจากการเป็นพระได้ จึงไม่ยอมแตะต้อง

พอได้เวลาจวนกลับ หลวงตาเดินมาถึง เห็นไม้ท่อนนั้นถูกทิ้งอยู่ริมตลิ่ง จึงร้องถามว่า

“ท่านชา...ทำไมไม่ขนไม้ท่อนนี้ลงเรือ?”

“ผมเห็นว่าไม่เหมาะครับ มันคงมีเจ้าของ เพราะมีรอยตากไว้”

เมื่อหลวงพ่อดตอบเช่นนี้ หลวงตาชะงักงันอยู่ชั่วครู่ แล้วจึงแกล้งร้องบอกแก้เก้อให้พระเณรรับลงเรือ โดยทิ้งไม้ท่อนนั้นไว้ริมฝั่งนั่นเอง

ความผิดพลาดของหลวงตา ผู้มีที่ท้าวว่าเป็นนักปฏิบัติที่เคร่งครัดส่งเสริมให้คุณค่าของหลวงพ่อสูงขึ้นตามลำดับ เพราะหลวงพ่อไม่ซ้ำเติม หรือคูหมิ่นเหยียดหยามใคร กลับเก็บตัวภาวนาอยู่เงียบ ๆ เช่นเดิม

หลังจากนั้นหลายวัน ชาวบ้านมาเผาข้าวหลามข้างโรงครัวซึ่งอยู่ไม่ไกลจากกุฏิหลวงพ่อกลับจากบิณฑบาตก็ขึ้นกุฏินั่งพักผ่อน สักครู่หนึ่งเห็นหลวงตาเดินผ่านไปทางโรงครัว ขณะนั้นไฟลุกไหม้กระบอกข้าวหลามจนเกรียม เพราะไม่มีใครคอยพลิกกลับ

หลวงตามองซ้ายมองขวา นึกว่าไม่มีใครเห็น จึงพลิกกระบอกข้าวหลามเสียเอง หลวงพ่อนั่งอยู่ที่หน้าต่าง จึงเห็นการกระทำ นั้น

ครั้นถึงเวลาฉัน ชาวบ้านนำข้าวหลามมาถวาย พระเณรฉันกันหมด แต่หลวงพ่อรับแล้ววางไว้เฉย ๆ หลวงตานั่งไปได้สักพักก็เหลือบตาสำรวจกิจการขบฉันของลูกศิษย์ตามความเคยจน แต่สายตาต้องสะดุดหยุดลงทันที เพราะเห็นหลวงพ่อบอกฉันข้าวหลาม จึงถามเบา ๆ ว่า “ท่านชา ฉันข้าวหลามหรือเปล่า?”

“เปล่าครับ” หลวงพ่อดตอบ

คราวนี้หลวงตาถึงกับสะอึก แล้วพูดอย่างอาย ๆ ว่า

“ผมต้องอาบัติแล้ว”

(พระจันอาหารที่ยังไม่ได้รับพระเคน ถ้ำของที่จับยังไม่ เคลื่อนที่ ต่อมา มีคนมา ประเด็นในภายหลัง หากพระผู้จับนั้นอาหารนั้นเป็นอาบัติ ส่วนพระรูปอื่นฉันได้ แต่ถ้ำ ทำให้ของเคลื่อนที่ไป แม้มีผู้มาพระเคนใหม่ หากพระรับมานั้นก็เป็นอาบัติด้วยกันทุกรูป)

หลวงตานึกรู้ทันทีว่า หลวงพ่อต้องเห็นตนพลิกกระบอกรั่วไหลแฉะ จึงสารภาพผิด ออกมา ครั้นนั้นอาหารเสร็จ หลวงตาเข้ามาขอแสดงอาบัติด้วย แต่หลวงพ่อบอกว่า “ไม่ต้องก็ได้ครับ ให้พยายามสำรวมระวังต่อไป”

หลวงตากับพระเณรรู้สึกทึ่ง และนิกนิมในอหยาชัยของหลวงพ่อกว้างขึ้น ทั้งที่พวกตนพยายามกีดกันรังเกียจด้วยความไม่ไว้ใจแต่พระอาคันตุกะรูปนี้ กลับหนักแน่นและใจสูงยิ่งนัก จึงตกลงกันว่าให้ล้มเลิกกติกากีดกันนั้น

แต่หลวงพ่อตอบด้วยวิสัยที่เคารพต่อกฎระเบียบว่า “ทำ อย่างนั้นคงไม่เหมาะสม ขอให้ถือตามกติกาเดิมที่ตั้งไว้ดีกว่าเพื่อความสงบเรียบร้อยต่อไป”

ต่อจากนั้น พระทุกรูปได้ให้ความสำคัญและเคารพยำเกรงต่อหลวงพ่อกว้าง ความรู้สึกอคติที่มีต่อกันถูกทำลายลงด้วยคุณธรรม

แล้ววันหนึ่ง กาลเวลาได้พิสูจน์คำพูดของหลวงตาที่ว่า “ผมหมดความโกรธแล้ว” ให้ประจักษ์ข้อเท็จจริงขึ้นมา ดังพระพุทธรองค์ตรัสไว้ว่า “ศีล (ความประพฤติ) จะพึงรู้ได้เมื่ออยู่ร่วมกันนาน ๆ”

ท้ายพรรษา พายุฝนพัดกระหน่ำติดต่อกันหลายวัน ท้องทุ่งนาแปรสภาพเป็นทะเลสาบ ขนาดย่อม ชาวบ้านต่างเดือดร้อนกันทั่วหน้า และวันวายไปถึงวัวควาย เพราะไม่มีที่อยู่ และไม่มีหญ้าจะกิน

วัดของหลวงตาตั้งอยู่บนที่ดอน จึงรอดพ้นจากภัยน้ำท่วมวัวควายของชาวบ้านจึงมุ่งหน้ามากินหญ้าริมรั้ววัดประทังชีวิต บางตัวกินเพลินหลงเดินลึกเข้าเขตสำนัก หลวงตาไม่ชอบใจ จึงให้พระเณรไล่ออกไปบ่อย ๆ

เจ้าวัวนำสงสารตัวหนึ่งถูกไล่ต้อนออกไปแล้ว แต่ด้วยความหิวจึงยื่นคอลอดรั้วกลับเข้ามากินหญ้าอีก หลวงตาซึ่งถือไม้รอทำอยู่แล้วก็ตรงรี่เข้าไปตีวัวหลายที วัวตัวนั้นร้องด้วยความเจ็บปวดรีบมุดหัวกลับไป แต่กว่าจะหลุดไปได้ ก็ล้มระสไปไม่ทัน หลวงตาเสียหลายตัว

หลวงพ่อยืนดูอยู่เฉย ๆ นึกสงสารวัวอย่างจับใจ เพราะสิ่งที่พวกมันควรได้จากวัด คือ

ความสุขจากเมตตาจิตของสมณะ แต่นี่กลับเป็นความไร้น้ำใจจากนักบวชผู้ซึ่งเคยกล่าวไว้ว่า “เราหมดความโกรธแล้ว!”

สังกรรมในป่าช้า

กลางป่าช้าข้างวัดหลวงตา มีศาลาเล็ก ๆ หลังหนึ่ง ตั้งอยู่ท่ามกลางหลุมฝังศพที่เรียงราย เกือบกลาด หลวงพ่อมักหลีกเร้นมานั่งสมาธิพิจารณาสภาวะธรรมอยู่ที่ศาลาหลังนั้น เสมอ ความวิงเวงและหลุมฝังศพรวมทั้งกองกระดูกช่วยให้จิตสงบระงับ เกิดธรรมสังเวช ในความเป็นไปของสัตว์โลก ที่ต่างถูกกระแสนกรรมนำมาเกิดถูกความแก่ชราต้อนไป ถูกความเจ็บไข้รุมเร้าเบียดเบียน แล้วบิบบิ้นให้ตายในที่สุด

วันหนึ่ง ขณะหลวงพ่อนั่งอยู่บนศาลาในป่าช้า มีกาดัวหนึ่งบินมาจับที่กิ่งไม้ใกล้ ๆ แล้วส่งเสียงร้อง กา กา หลวงพ่อไม่ได้ใส่ใจ เพราะคิดว่ามันคงร้องไปตามประสาสัตว์

กาว่าหลวงพ่อก็ไม่สนใจ จึงร่อนลงมายืนบนพื้นศาลาตรงหน้าท่าน มันคาบหญ้าแห้ง มาวางแล้วร้อง กา ๆ แสดงอาการเหมือนจะส่งหญ้าให้ หลวงพ่อเห็นกิริยามันแปลก ๆ จึงหันมามองและคิดในใจว่า เจ้าจะบอกอะไรเราหรือ? เมื่อกาเห็นท่านสนใจ ก็ทิ้งหญ้าแห้งไว้ แล้วบินหายไป หลังจากนั้นสามวัน ชาวบ้านได้ห้ามศพเด็กชายคนหนึ่งป่วยเป็นไข้ ตาย มาเผาข้าง ๆ ศาลานั้น

สามสี่วันต่อมา อีกาบินมาหาหลวงพ่อกับศาลานั้นอีก ครั้งแรกเกาะอยู่บนกิ่งไม้ เมื่อเห็นหลวงพ่อก็ไม่สนใจ กาก็บินลงมาที่พื้นแล้วแสดงกิริยาเหมือนครั้งแรก พอหลวงพ่อกหันมาดู มันก็บินหนีไป อย่าง เคย

จากนั้นไม่กี่วัน ชาวบ้านห้ามศพมาอีก คราวนี้เป็นพี่ชายของเด็กที่ตายไปเมื่อไม่นานนั่นเอง ซึ่งเกิดป่วยกระทันหัน ตายตกตามกันอย่างน่าประหลาดใจ

กาดัวนั้นเป็นทูตมรณะจริง ๆ เพราะอีกสามวันเท่านั้น มันได้บินมาส่งข่าวหลวงพ่อกอีกครั้ง แล้วไม่กี่วัน พี่สาวของเด็กชายทั้งสองที่ตายไปก่อนหน้านั้นมีอันต้องป่วยตายไปอีกคน

ทุกข์ใด ๆ ในโลก ดูเหมือนจะ โถมทับลงมาที่พ่อแม่ของเด็กเหล่านั้นทั้งหมด เพราะช่วงเวลาเพียงสองอาทิตย์ ต้องสูญเสียลูก ๆ ที่รักดังแก้วตาดวงใจไปถึงสามคน จึงต่างรำไให้ด้วยความ โศกเศร้าอาลัย

หลวงพ่อกเห็นสภาพของคนเหล่านั้น ยิ่งเกิดความสลดสังเวชในความเป็นจริงของชีวิต ได้น้อมนำเหตุการณ์นั้นมาเตือนตนมิให้ประมาท พิจารณาเห็นว่า ความทุกข์โศกย่อมเกิด

จากของที่เรารักและหวงแหน

กิจกรรมในป่าช้า เร่งเร้าให้หลวงพ่อบ่อยม่น้ำในการปฏิบัติ ท่านเพิ่มเวลาในการภาวนามากขึ้น ลดเวลาพักผ่อนลง มุ่งหน้าทำความเพียร แม้ฝนตกพรา ๆ ก็เหยียบย่ำน้ำเดินจงกรมอยู่อย่างนั้น

วันหนึ่งเกิดนิมิตว่า ได้เดินไปยังที่แห่งหนึ่งพบคนแก่นอนป่วยร้องครวญครางปานจะขาดใจ หลวงพ่อบุญพิจารณาแล้วเดินต่อไป ระหว่างทางพบคนป่วยหนักจวนตาย ร่างกายชুবวม เหลือเพียงหนังหุ้มกระดูก นอนหายใจวรินอยู่ริมทาง ได้หยุดดู แล้วเดินผ่านไปไม่ไกล ก็พบคนตายนอนหงายขึ้นอืดตาลน ลิ้นจุกปาก และมีหนอนชอนไชอยู่เต็มร่าง เกิดความสลดสังเวชเป็นอย่างยิ่ง

พอตื่นขึ้นมา ภาพนั้นยังติดตาจิตใจไม่เลือนลาง รู้สึกเบื่อหน่ายต่อชีวิต อยากหลุดพ้นออกจากกองทุกข์นี้โดยเร็ว จึงคิดจะปลีกตัวขึ้นไปทำความเพียรบนยอดเขาสักเจ็ดวัน หรือสิบห้าวัน จึงจะลงมาบิณฑบาต แต่มีปัญหาว่า บนยอดเขาไม่มีน้ำดื่ม พอเดินมาถึง กบจำศีลอยู่ในรู มันกินน้ำเยี่ยวของตัวเอง ยังมีชีวิตอยู่ได้ จึงทดลองดูบ้าง แต่ไม่ได้ผล เพราะน้ำปัสสาวะนั้นเมื่อดื่มเข้าไปหลาย ๆ ครั้งพอตกถึงกระเพาะก็ไหลออกมาทันที

เมื่อคิดว่าไม่อาจไปอยู่บนเขาได้ จึงทดลองอดอาหาร ฉันทวันเว้นวันสลับกันไป ทำอยู่ประมาณสิบห้าวัน ขณะอดอาหารรู้สึกว่องไวร้อนดังถูกไฟเผาเผา มีอาการทุรนทุรายแทบทนไม่ได้จิตใจกระสับกระส่าย ไม่สงบ จึงล้มเลิกวิธีนี้ เพราะไม่ถูกกับจริต

ต่อมา ได้นึกถึงอภินิหารปฏิบัติ (ข้อปฏิบัติไม่ผิด) คือ โภชนะมัด-ตัณญา การรู้จักประมาณในการฉันอาหารให้พอสมควร ไม่มากหรือน้อยเกินไป อินทรีย์สังวร สำรวมระวัง ตา หู จมูก ลิ้นกาย ใจ ไม่ให้ถูกกิเลสครอบงำ ชาคริยานุโยค ทำความเพียรสม่ำเสมอไม่เกียจคร้าน หรือเห็นแก่หลับนอนจนเกินไป

เมื่อน้อมใจไปถึงทางดำเนินนี้ จึงหยุดวิธิรมาตน กลับมาฉันอาหารวันละครึ่งดังเดิม แล้วทำความเพียรอย่างต่อเนื่อง การบำเพ็ญภาวนาก้าวหน้าขึ้นมาก จิตใจสงบระงับปราศจากนิวรณ์ การพิจารณาธรรมก็แตกฉานแจ่มแจ้ง ไม่ติดขัด

ครั้งออกพรรษาแล้ว หลวงตาซึ่งเฝ้าจับตามองหลวงพ่อมานานเห็นหน่วยก้านและภูมิธรรมภูมิปัญญาน่าเลื่อมใส จึงชักชวนให้ข้ามโขงไปตั้งสำนักทางฝั่งลาวด้วยกัน แต่ได้รับคำปฏิเสธจากหลวงพ่อ พอจวนจะสิ้นปี หลวงตาก็พาคณะออกธุดงค์ข้ามโขงไปฝั่งลาวละทิ้งหลวงพ่อและสำนักของตนไว้เบื้องหลัง...

หลงทาง

ต้นปี พ.ศ. ๒๕๕๒ หลังจากหลงตาและคณะละทิ้ง สำนักไปได้เจ็ดวัน หลวงพ่อได้ออกเดินทางมุ่งหน้าสู่ภูลังกา อำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม ในระหว่างนั้น การปฏิบัติสมาธิภาวนาของท่านมีอันต้องสะดุดหยุดอยู่กับที่ คล้ายกับเดินไปถึงจุด ๆ หนึ่งแล้วเดินต่อไปไม่ได้

หลวงพ่อฟื้นความหลังให้ลูกศิษย์ฟังว่า

“...ขณะนั้นคิดว่า ใครหนอจะช่วยเราได้ ก็นึกถึงอาจารย์วัง ท่านอยู่ที่ภูลังกา ก็ไม่เคยพบท่านหรอก แต่ได้คิดว่าพระองค์นี้ท่านคงจะมีตัวอย่างใดอย่างหนึ่งแน่ จึงขึ้นไปอยู่บนยอดเขาอย่างนั้น”

หลวงพ่อเดินตรงดิ่งขึ้นสู่ภูลังกา ได้พบท่านอาจารย์วังตั้ง ประารณา ท่านพำนักอยู่กับ เณรน้อยสองรูป ปลูกกุฏิเล็ก ๆ ตามพลาญหินและเงื่อมผา มีที่หลีกเร้นเหมาะแก่การภาวนามาก คืบหนึ่งหลังเสร็จจากกิจวัตรส่วนตัว หลวงพ่อได้ขอโอกาสสนทนาและถามปัญหาธรรมที่ตนขัดข้องต่อท่านอาจารย์วัง หลวงพ่อได้ถ่ายทอดให้ศิษย์ ฟัง ว่า

“ที่ผมขึ้นมากราบท่านอาจารย์ครั้งนี้ เพราะผมจน ปัญญาแล้ว คล้าย ๆ กับว่าเราเดินไปบนสะพานที่ทอดยาวไปในแม่น้ำ เราเดินไปแล้วก็หยุดอยู่ ไม่มีที่จะไปอีก พอหันเดินกลับมา บางทีก็เดินเข้าไปอีก นี่เป็นในสมาธินะครับ ไปถึงตรงนั้นแล้วมันก็จบอยู่ ไม่มีที่ไป เลยต้องหันกลับมาอีก กำหนด ไปต่อ ก็ไปไม่ได้ บางทีกำหนดไป เหมือนมีอะไรมาขวางอยู่ แล้วก็ชนก็อยู่ตรงนั้น เป็นอาการอย่างนี้มานานแล้วมันคืออะไรครับ

ท่านอาจารย์วังตอบว่า

“...มันเป็นที่สุดแห่งปัญญาแล้ว เมื่อเป็นอย่างนี้ก็ไม่ต้องไปไหน ให้ยืนอยู่ตรงนั้นแหละ ให้กำหนดอยู่ตรงนั้น มันจะแก้ สัญญามันจะเปลี่ยนเอง ไม่ต้องไปบังคับมันเลย ให้เรากำหนดไว้ว่า อันนี้มันเป็นอย่างนี้ เมื่อมีความรู้สึกลักษณะนี้แล้วจิตมีอาการอย่างไร ก็ให้รู้ว่าเป็นอย่างนั้น ให้รู้เข้ามา ถ้ารู้จักแล้ว เดียวมันก็เปลี่ยน เปลี่ยนสัญญา คล้าย ๆ กับว่าสัญญาของเด็กเปลี่ยนเป็นสัญญาผู้ใหญ่ อย่างเด็กมันชอบของเล่นอย่างนี้ พอโตขึ้นมาเห็นของชิ้นเก่านี้น่าเล่นเสียแล้ว ก็เลยไปเล่นอย่างอื่น นี่มันเปลี่ยนอย่างนี้”

ท่านอาจารย์วังเสริมต่ออีกว่า...

“...มันเป็นได้ทุกอย่างก็แล้วกันเรื่องสมาธินี้ แต่จะ เป็นอะไรก็ช่างมันเถอะ อย่าไปสงสัย เมื่อเรามีความรู้สึกอย่างนี้ เดียวมันก็ค่อยเปลี่ยนไปเอง ให้กำหนดรู้และเพ่งตรงนี้

แต่อย่าเข้าใจว่า มันหมดนะ เดี่ยวจะมีอีก แต่ให้วางมัน ไว้ไว้ในใจแล้วปล่อยวางเสมอ
อย่างนี้ไม่เป็นอันตราย กำหนดอยู่อย่างนี้ให้มีรากฐาน อย่าไปวิ่งตามมัน พอเราแก้อันนี้
ได้ มันก็ไปได้”

หลวงพ่อบอกเรียนถามอีกว่า

“ทำไมบางคนไม่มีอะไรขัดข้องในการภาวนาละครับ ?” ผู้อื่นนี้เป็นบุญกรรมของเรา
ต้องต่อสู้กัน在这段时间ที่ตอนจิตมันรวมนี้แหละ สิ่งที่เกิดขึ้นมาไม่ใช่ของร้ายอย่างเดิวนะ
ของดี ของน่ารักก็มี แต่เป็นอันตรายทั้งนั้น อย่าไปหมายมันเลย” ท่านอาจารย์วังตอบ

เหมือนบอกทางแก่คนหลงทาง หลังจากสนทนาธรรมกับท่านอาจารย์วัง หลวงพ่อเกิดความ
เข้าใจในความละเอียดลึกซึ้งของธรรมปฏิบัติมากขึ้น ครั้นพูดคุยเรื่องต่าง ๆ กันต่อ
พอสมควรหลวงพ่อก็กราบลาท่านอาจารย์วังกลับที่พัก

ในขณะที่พักอยู่บนภูถ้ำงา หลวงพ่อได้เร่งความเพียรอย่างหนัก พักผ่อนเพียงเล็กน้อย
ไม่คำนึงถึงเวลาว่าเป็นกลางวันหรือกลางคืน คงยืนหัดปฏิบัติไปอย่างต่อเนื่อง จิต
พิจารณาเรื่องธาตุและสมมุติบัญญัติอยู่ตลอดเวลา หลวงพ่อพักอยู่ที่ภูถ้ำงาได้สามวันก็
กราบลาท่านอาจารย์วัง เดินลงมาถึงวัดแห่งหนึ่งตั้งอยู่เชิงเขา พอตีฝนตก จึงหลบเข้าไป
นั่งสมาธิที่ได้ฤๅนศาลา

ทันใดนั้น จิตเกิดความตั้งมั่นขึ้น แล้วมีความรู้เห็นตามมา เหมือนอยู่ในอีกโลกหนึ่ง ดู
อะไรเปลี่ยนไปหมด กาน้ำวางอยู่ข้าง ๆ ก็ดูเหมือนไม่ใช่กาน้ำ บาตรก็ดูเหมือนไม่ใช่
บาตรทุก ๆ อย่างเปลี่ยนสภาพไปหมด ต่างกันราวกับหน้ามือเป็นหลังมือ เห็นทุกสิ่งทุก
อย่างเป็นธาตุ เป็นของสมมุติขึ้นทั้งนั้นแล้วน้อมเข้ามาดูตัวเอง ดูทุกสิ่งในร่างกายก็เห็นว่า
ไม่ใช่ของเรา ล้วนแต่เป็นของสมมุติทั้งหมด

การได้พบกับท่านอาจารย์วังครั้งนั้น หลวงพ่อได้ความกระจ่างในทางธรรมปฏิบัติยิ่งขึ้น
ท่านจึงให้อุทธาหรณ์แก่บรรดาศิษย์ว่า

“...คนเราจะไปภาวนาคนเดียว มันก็ได้อยู่หรอก แต่บางคนอาจจะวอกไปมาจนซ้ำ
ถ้ามีใครชี้บอกทางให้ มันไปเร็วและมีลู่ทางที่จะพิจารณามากกว่า...”

จากภูถ้ำงา หลวงพ่อมุ่งหน้าสู่วัดป่าหนองฮี เพื่อกราบเยี่ยมหลวงปู่กนิริ การพบกัน
ครั้งนี้ หลวงปู่ให้คำแนะนำสั้น ๆ ตามอัธยาศัยของท่านว่า

“ท่านซา การเที่ยวธุดงค์ของท่านก็พอสมควรแล้ว ควรไปหาที่อยู่เป็นหลักเป็นแหล่ง
ในที่ราบ ๆ บ้างนะ”

หลวงพ่อกราบเรียนหลวงปู่ว่า

“กระผมตั้งใจจะธุดงค์กลับไปทางบ้านที่อุบลครับ”

“จะกลับบ้าน เพราะคิดถึงใครหรือเปล่า? ถ้าคิดถึงผู้ใด ที่นั่นจะให้โทษแก่เรา” หลวงปู่ทิ้งท้ายด้วยคำอมตะ

เมื่อหลวงพ่อกลับมาอยู่วัดหนองป่าพงแล้ว ได้นิมนต์ให้หลวงปู่กินรีมาพำนักด้วย เพื่อจะได้ปฏิบัติ อาจารย์วัตร อุปัฏฐากรับใช้ท่านแต่หลวงปู่ก็เพียงมาเยี่ยมเยียนเป็นครั้งคราวเท่านั้น ต่อมาหลวงพ่อก็ได้ส่งพระเถรไปอุปฐากรับใช้หลวงปู่กินรี จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต

เพื่อนเก่า

ออกจากวัดป่าหนองฮี หลวงพ่อเดินธุดงค์ลงมาทางอีสานใต้ รอนแรมมาในป่าหลายวัน จนถึงบ้านป่าดาว ต.คำเตยอ.เลิงนกทา จ.ยโสธร ชาวบ้านถิ่นนั้น พอทราบข่าวว่ามีพระกรรมฐานมาพักอยู่ใกล้หมู่บ้าน ต่างพากันมาคารวะขอฟังธรรม หลวงพ่อได้แนะนำแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ แก่พวกเขาจนเข้าใจและเกิดศรัทธา นำไปปฏิบัติตามพอสมควร

พักอยู่ที่บ้านป่าดาวสองเดือน ได้อำลาชาวบ้านออกแสวงหาความสงบวิเวกต่อไป โดยมุ่งหน้าลงมาจากอุบลฯ ชาวบ้านคนหนึ่งมีศรัทธามาก ได้ฝากฝังลูกชายนามว่า ทองดี ให้เป็นศิษย์ติดตามไปด้วย เมื่อหลวงพ่อเดินทางมาถึงบ้านก่อ ท่านได้แวะพักที่ป่าถ้ำวัดก่อนนอกเพื่อเยี่ยมเยียน โยมมารดาและญาติพี่น้อง และได้ฝึกสอนเด็กชายทองดีกับเด็กชายเที่ยง (หลวงพ่อเที่ยง โขตรมูโมปัจจุบันเป็นเจ้าอาวาสวัดป่าอรัญวาสี สาขาที่หนึ่งของวัดหนองป่าพง)

พอฝึกหัดเด็กทั้งสองให้รู้จักวิธีการบวชพอสมควรแล้วหลวงพ่อก็พาไปบรรพชาเป็นสามเณรที่วัดวารินทราราม ล้วนนำกลับมาพักที่วัดก่อนนอก

ขณะที่พักอยู่ในป่าช้า ญาติมิตรที่คุ้นเคยกับหลวงพ่อในวัยเด็ก ได้มานมัสการสนทนาด้วยความยินดี เพราะนับตั้งแต่ท่านออกธุดงค์แล้ว ไม่ได้พบกันบ่อยนัก แต่การพบกันในครั้งนี้ เพื่อนสนิทคนหนึ่งสังเกตเห็นว่าหลวงพ่อกลับมาราวนี้เปลี่ยนแปลงไปมากจากคนที่พูดเก่งชอบหัวเราะร่าเริง กลายเป็นคนเงียบขรึม พูดน้อยไม่รื่นเริงเหมือนเก่า เมื่อเฝ้าสังเกตเห็นเช่นนั้นหลายวัน เกิดอยากรู้ความในใจว่าเป็นเช่นใด วันหนึ่งได้เข้าไปพบหลวงพ่อก่อนที่ป่าช้า สนทนากันพักหนึ่งจึงถามว่า “ท่านนี้จะไม่สึกหรือครับ?”

“ยังไม่อยากตอบ เพราะมันเป็นเรื่องของวันข้างหน้าถ้าอาตมาจะตอบว่าไม่สึก แต่หากต่อไปมันอยากสึกขึ้นมาละก็เป็นการโกหกกัน”

หลังจากสนทนากันตามวิสัยผู้คุ้นเคยแล้ว เพื่อนรักก็กราบลากลับไปพร้อมกับคาดการณ์ว่า หลวงพ่อคงจะรุ่งเรื่องและมั่นคงในพระบวรศาสนาเพราะ นับตั้งแต่ท่านบวชแล้วออกธุดงค์กลับมาอุปนิสัยและกิริยาท่าทางของท่านเปลี่ยนไปเป็นคนละคน แม้จะยังเป็นภิกษุหนุ่ม แต่ก็ดูน่าเคารพเลื่อมใสมาก การที่ท่านตอบคำถามเลียง ๆ ไปนั้น คงเป็นเพราะความรอบคอบ ซึ่งเป็นลักษณะของคนมีปัญญา มากกว่า

หลวงพ่อกำลังอยู่ที่ป่าช้าวัดก่อนออกประมาณสิบห้าวัน ได้ให้ข้อคิดและคำแนะนำแก่ มารดาและญาติมิตรพอสมควร จากนั้นหลวงพ่อกับสามเณรทองดี ได้เดินทางไปยัง อ. กันทรลักษณ์ จ.ศรีสะเกษ

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ซึ่งเป็นพรรษาที่สิบเอ็ดของหลวงพ่อดำเนินจาริกไปถึงบ้านสวนกล้วย อำเภอกันทรลักษณ์ ได้พำนักอยู่ในป่าห่างจากหมู่บ้านพอสมควร ป่าแห่งนั้นมีบรรยากาศสงบร่มรื่นเหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนามาก จึงตัดสินใจจำพรรษาอยู่ที่นั่น

พรรษานั้นหลวงพ่อบอกว่า การบำเพ็ญสมณธรรมของท่านดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ ไม่ย่อหย่อนและไม่ทอดทิ้ง จิตใจสงบระงับมาก

อยุธยา

ต้นปี พ.ศ. ๒๔๕๓ หลวงพ่อได้รับจดหมายจากพระมหาบุญมี ซึ่งเป็นเพื่อนที่เคยปฏิบัติธรรมร่วมกัน ส่งข่าวเรื่องหลวงพ่อดำเนินจาริก ภาณิเจริญ กรุงเทพฯ ให้ทราบ จึงออกเดินทางจากบ้านสวนกล้วยสู่กรุงเทพฯ ได้ศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่วัดปากน้ำประมาณ ๗ วัน จากนั้น ก็เดินทางต่อไปยังวัดใหญ่ชัยมงคลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๕๓-๒๔๕๔ ซึ่งเป็นพรรษาที่สิบสองและสิบสาม หลวงพ่อได้จำพรรษาอยู่ที่วัดใหญ่ชัยมงคล ได้พบกัลยาณมิตรสองท่าน คือ พระอาจารย์ฉลวย (ปัจจุบันพำนักอยู่ที่วัดเขาตื้นเกตุ อำเภอบางบาล จังหวัดพระจวบคีรีขันธ์) และหลวงตาแปด

ครั้งหนึ่งขณะที่อยู่ที่วัดนั้น หลวงพ่อบอกว่า ท้องทางด้านซ้ายบวมขึ้นมีความเจ็บปวดมาก ทั้งโรคหืดที่เคยเป็นก็กำเริบซ้ำเติมอีก ได้รับความทุกข์ทรมานมาก จึงปรารภกับตัวเองว่า

“เรานี้อยู่ห่างไกลญาติพี่น้อง เงินทองก็ไม่มี และยังมาป่วยหนักอีก จะไปโรงพยาบาล

ก็คงต้องเป็นภาระยุ่งยากแก่ผู้อื่น ไม่ไปดีกว่า จะใช้ธรรมโอสถรักษา ถ้าหายก็หายถ้าไม่หายก็ให้ตายไป”

หลวงพ่อก็บอกว่า... เมื่อปลงศพเช่นนี้ จึงทอดอาลัยในชีวิตแล้วเริ่มอดอาหาร ดื่มน้ำเพียง น้ำเปล่าบ้าง ไม่ยอมพักผ่อนหลับนอน เคนจกรมสลับกับนั่งสมาธิตลอดวัน ร่างกายเกิดความอ่อนเพลียมาก แต่จิตใจกลับเข้มแข็งไม่หวั่นไหวต่อสิ่งใด

รุ่งเช้า พระเถระไปบิณฑบาต หลวงพ่อก็เดินจงกรมและนั่งสมาธิ เมื่อเพื่อนพระเถระ กลับมานั่งฉันอาหาร หลวงพ่อได้พิจารณาจิตเกิดคิดคิดว่า การฉันอาหารเป็นเรื่องยุ่งยาก ท่านให้ความเห็นเรื่องการอดอาหารแก่ศิษย์ว่า

“การอดอาหารนั้น ระวังให้ดี บางทีจะทำให้เราหลงได้เพราะจิตอาจคิดผิด เห็นเพื่อน ๆ เขาฉันอาหารแล้วคิดว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก เป็นภาระที่ทำให้ความลำบากแก่ตัวเอง เมื่อคิดอย่างนี้ อาจจะไม่ยอมฉันอาหาร จึงเป็นทางให้ตายได้ง่าย ๆ เหมือนกัน”

หลวงพ่อดอดอาหาร เร่งความเพียรอย่างหนักถึง ๘ วัน โรคภัยนั้นได้หายไป และไม่กลับมากำเริบอีก ท่านอาจารย์ฉลวยเล่าสังเกตอาการด้วยความเป็นห่วง ครั้นเห็นว่าเพื่อนอดอาหารนานพอสมควรแล้ว จึงมาขอร้องให้ฉันอาหารดังเดิม

จากประสบการณ์ในครั้งนั้น หลวงพ่อยังได้แนะนำลูกศิษย์อีกว่า “เมื่อเราอดอาหาร นานหลาย ๆ วัน เวลากลับมาฉันต้องระวังอย่าเพิ่งฉันมากในวันแรก ๆ เพราะธาตุจันท์ยังไม่เป็นปกติ ถ้าฉันมากอาจตายได้ เพราะอาหารไม่ย่อย ควรฉันวันละน้อย และเพิ่มขึ้นไปทุกวันจนเป็นปกติ”

การอาพาธของหลวงพ่อทุกครั้ง มักผ่านพ้นไปได้ด้วยความอดทนและกำลังใจที่เกิดจากความคิดที่ถูกต้อง รวมทั้งการทอดอาลัยในสังขาร ร่างกาย “หายก็เอา ตายก็เอา ถ้าคิดอยากหายอย่างเดียว ทุกข์แน่” ท่านจะให้กำลังใจแก่ศิษย์ด้วยคำพูดเช่นนี้เสมอ หรือ บางครั้งก็หยิบยกเอาเหตุการณ์ที่ได้เผชิญและฝ่าฟันมาแล้วเป็นคติ ดังครั้งหนึ่ง...

ระหว่างรอนแรมโดดเดี่ยวอยู่ในป่า เขตสกลนคร กับนครพนม หลวงพ่อเกิดอาพาธหนัก นอนชมเพราะพิษไข้อยู่ผู้เดียวบนภูเขา ไข้สูงมากจนลุกไม่ขึ้น รู้สึกอ่อนเพลียมาก จนม่อหยับกลับไปพอรู้สึกตัวตื่นขึ้น ก็เป็นเวลาพลบค่ำ ขณะนอนลืมหัดถึงสภาพความลำบากยากไร้ของตนอยู่ ได้ยินเสียงกึ่งร้องดังก้องภูเขา จึงตั้งปัญหาถามตัวเองว่า “อีแก๊ง และสัตว์ป่าต่าง ๆ มันป่วยเป็นไหม? มันป่วยเป็นเหมือนกัน เพราะมันมีสังขารร่างกายเหมือนเรานี้แหละ

มันมียากิน...มีหมอมานัดยาให้หรือเปล่า ?

เปล่า...ไม่มีเลย...มันคงหายอดไม้ใบหญ้าตามมีตามได้

สัตว์ป่ามันไม่มียากิน ไม่มีหมอรักษา แต่ก็ยังมีลูกหลานสืบเผ่าพันธุ์ต่อมาเป็นจำนวนมากมิใช่หรือ ?

ใช่...ถูกแล้ว”

พอหลวงพ่อดีใจที่ได้ข้อคิดเช่นนี้ ก็มีกำลังใจดีขึ้นมากพยายามลุกตะเกียกตะกายไปเอาน้ำในกามาดื่ม แล้วลุกขึ้นนั่งทำสมาธิจนอาการไข้ทุเลาลงเรื่อย ๆ รุ่งเช้าก็มีกำลังออกไปบิณฑบาตได้

หลังการอาพาธหนักที่วัดใหญ่ชัยมงคล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลวงพ่อคงทำ ความเพียรภาวนาอย่างสม่ำเสมอ ไม่ได้แสวงสรรสมแก่ผู้ใด มีแต่อบรมและพิจารณาตัวเอง อยู่ตลอดเวลา

เมื่อออกพรรษา ได้เปลี่ยนสถานที่ภาวนาไปยังเกาะสีชังพักอยู่บนเกาะประมาณหนึ่ง เดือน แล้วย้อนกลับมาพักอยู่ที่วัดใหญ่ชัยมงคลอีกระยะหนึ่ง จากนั้นก็อำลาสหรรณิก คือท่านอาจารย์ฉลวยและหลวงตาแปลกกลับคืนสู่อีสาน

คืนสู่อีสาน

จากอยุธยา หลวงพ่อเดินทางกลับมาที่อุบล ได้แวะพักที่ป่าช้าบ้านก่อ พอญาติพี่น้องรู้ว่า ต่างพากันมานมัสการด้วยความยินดี เพราะจากกันมานานถึงสองปี โดยไม่ทราบข่าว คราวกันเลยและญาติมิตรยังสังเกตเห็นว่า หลวงพ่อกลับมาคราวนี้มีทำทีน่าเลื่อมใสมาก จึงพากันให้ความเคารพยำเกรง ท่านจะแนะนำสิ่งใดทุกคนก็สนใจฟัง ไม่แสดงอาการ โต้แย้งใด ๆ ทำให้โยมแม่และญาติพี่น้องหลายคน เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องบาป บุญคุณโทษยิ่งขึ้น

คำคืนหนึ่ง พระภิกษุเที่ยง โชติธมฺโม ซึ่งเมื่อครั้งเป็นสามเณรเคยได้รับการอบรมสั่ง สอนจากหลวงพ่อ ได้เข้ามากราบคารวะขอฟังธรรม และตัดสินใจออกปากฝากตัวเป็น ศิษย์ ขอติดตามออกบิณฑบาตเพื่ออุทิศบุญกุศล แต่หลวงพ่อกลับนิ่งเฉย ไม่ตอบรับและไม่ปฏิเสธ ทำให้พระภิกษุเที่ยงเกิดความลังเลและรู้สึกผิดหวังบ้าง

เมื่อนั่งนิ่งกันอยู่ชั่วครู่หลวงพ่อก็เอ่ยขึ้นว่า

“ทำไมถึงอยากจะไป”

“กระผมเห็นว่าอยู่ที่นี้ไม่มีอะไรดีขึ้น จึงอยากไปปฏิบัติเช่นครูบาอาจารย์บ้างครับ”

พระเทียงตอบ พร้อมกับใจชื้นขึ้นมาเล็กน้อย

“เฮ้อ...ถ้าจะไปจริง ๆ ให้ท่านทองดี (สามเณรทองดีบวชเป็นภิกษุแล้ว) เขียนแผนที่บอกทางไปบ้านป่าดาวให้ซะแล้วไปรอผมอยู่นั่น”

เมื่อแนะแนวทางปฏิบัติแก่ญาติพี่น้องบ้างแล้ว หลวงพ่อก็ออกจาริกไปตามสถานที่วิเวกต่าง ๆ ต่อไป จนกระทั่งถึงบ้านป่าดาวอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร (เมื่อก่อนเป็นจังหวัดอุบลราชธานี) และได้พำนักจำพรรษาที่ ๑๔ (พ.ศ.๒๔๕๕) อยู่ที่วัดถ้ำหินแตก

ในปีนั้น หลวงพ่อจำพรรษาพร้อมกับพระเณรหลายรูป มีพระเทียงกับพระทองดีรวมอยู่ด้วย ท่านได้นำหมู่คณะประพฤติปฏิบัติอย่างอุกฤษฏ์ บางวันเดินจงกรมนั่งสมาธิกันตลอดวันตลอดคืน โดยให้ข้อคิดแก่ศิษย์ว่า

“อย่าพากันคิดในสมมุติบัญญัติจนเกินไป ที่ว่าเป็นกลางวันกลางคืนนั้น มันเป็นการสมมุติของชาวโลกเท่านั้นเอง เมื่อก้าวโดยปรมาัตถธรรมแล้ว ไม่มีกลางวันกลางคืน ไม่มีข้างขึ้น ข้างแรม

ฉะนั้น เรามาสมมุติกันใหม่ ให้กลางวันเป็นกลางคืน ให้กลางคืนเป็นกลางวันก็ได้ ถ้าเราคิดได้ว่า กลางวันหรือกลางคืน ก็ไม่แตกต่างกัน เราก็จะทำความเพียรโดยไม่อ้างเวลา”

วันหนึ่ง หลวงพ่อสังเกตเห็นพระเทียงฉันทยาบางอย่างอยู่เป็นประจำ จึงถามว่า

“ท่านเทียง ฉันทยาพวกนี้มานานแล้วหรือ ?”

“กระผมฉันทมาหลายปีแล้วครับ”

“แล้วมันดีขึ้นไหม ?”

“พอทุเลาลงบ้างครับ”

หลวงพ่อนั่งอยู่ชั่วครู่แล้วพูดขึ้นว่า

“เฮ้อ...ฉันทยาพวกนี้ก็มานานแล้ว ยังไม่เห็นว่ามันจะหายสักที... เอมัน โยนทิ้งไปซะแล้วมาฉันทนานใหญ่กัน คือฉันทอาหารให้น้อย นอนให้น้อย และพูดให้น้อย แล้วทำความเพียรเดินจงกรมนั่งสมาธิให้มาก ลองทำดูนะ ถ้ามันไม่หาย เราก็ยอมตายไปซะ...”

ชาวบ้านป่าดาวในสมัยนั้น ส่วนใหญ่เป็นชาวนาที่ค่อนข้างยากจน แม้จะมีจิตศรัทธาต่อการทำบุญกุศล แต่ก็ขัดสนเรื่องความเป็นอยู่บ้าง จึงอุปฐากพระสงฆ์ตามมีตามได้

อาหารบิณฑบาต โดยมากเป็นข้าวเหนียวเปล่า ๆ วันใดมีกล้วยสุกหรือพริกเกลือ ถือว่าเป็นวันพิเศษสำหรับพระที่ถ้ำหินแตกเลยทีเดียวน

แม้จะอดอยากขาดแคลนสักปานใด หลวงพ่อกับศิษย์ก็คงบากบั่นหมั่นเพียรเจริญภาวนาอย่างไม่ย่อท้อ กลับน้อมเอาความยากไร้มาเป็นครูผู้สอนให้มีความอดทน ไม่เห็นแก่ปากแก่ท้อง แต่วันหนึ่งก็มีสิ่งมาทดสอบความมุ่งมั่นของท่าน

บริเวณสำนักที่หลวงพ่อบำนักอยู่นั้น ด้านทิศเหนือเป็นแอ่งน้ำใหญ่มีปลาชุกชุมมาก เวลาฝนตกหนักน้ำล้นฝั่ง ปลาต่างตะเกียกตะกายตามน้ำมา เพื่อเข้าไปในแอ่งน้ำใหญ่ บางตัวเร็วแรงดีก็ข้ามคันหินธรรมชาติทั้งนี้ เป็นขอบแอ่งน้ำขึ้นไปได้แต่บางตัวหมดกำลังเสียก่อนก็นอนคั่นกระเสือกกระสนหายใจพะงาบ ๆ อยู่บนคันหินนั้น หลวงพ่อสังเกตเห็นได้ช่วยจับมันปล่อยลงไปแอ่งน้ำอยู่บ่อย ๆ

เช้าวันหนึ่งก่อนจะออกบิณฑบาต หลวงพ่อเดินไปดูปลาเพื่อจะช่วยชีวิตมันดังทุกวัน พบปลาติดเบ็ดคันหินหลายตัวคิดจะช่วยมัน แต่ก็จ้องใจ เพราะเบ็ดมีเจ้าของ ซึ่งเขาอาจไม่พอใจก็ได้หากไปทำเช่นนั้น จึงได้แต่เพียงยืนมองด้วยความสลัดใจ แล้วคิดไปว่า เพราะความหิวแท้ ๆ ที่ทำให้เจ้าต้องกินเหยื่อที่เขาล่อไว้ จึงได้สติเตือนตนเองว่า “เรานี้ก็เหมือนกัน ถ้าฉันอาหาร โดยไม่พิจารณา ก็จะเป็นเหมือนปลากินเหยื่อแล้วติดเบ็ด”

เมื่อพิจารณาธรรมจากปลาติดเบ็ดแล้วก็ออกบิณฑบาตครั้งกลับมาถึงวัด ชาวบ้านนำต้มยำปลาถวาย หลวงพ่อรู้ว่าต้องเป็นปลาติดเบ็ดที่เห็นเมื่อเช้านี้แน่ ๆ และอาจเป็นตัวที่เราเคยช่วยชีวิตมันก็ได้

พอชาวบ้านยกหม้อต้มยำปลาประเคน หลวงพ่อก็รับแล้ววางไว้ไม่ยอมฉัน เพราะนึกสงสารปลา และยังคงยาวไกลไปอีกว่า “หากเรายินดีฉันของเขาในวันนี้ ต่อไปปลาในแอ่งน้ำจะถูกฆ่าหมด ”

เมื่อพิจารณาได้เช่นนั้น ก็ยกหม้อแกงส่งให้พระทองดีซึ่งนั่งอยู่ข้าง ๆ พระทองดีสังเกตเห็นหลวงพ่อบอกฉัน ก็ไม่ยอมฉันเหมือนกัน ชาวบ้านเห็นดังนั้น จึงถามว่า

“ท่านอาจารย์ไม่ฉันต้มปลาหรือครับ ?”

“ไม่ฉันหรอก...สงสารมัน” หลวงพ่อตอบ

โยมคนนั้นถึงกับอึ้งไปชั่วครู่ แล้วจึงพูดว่า

“ถ้าเป็นผมหิวๆ อย่างนี้คงอดไม่ได้แน่”

นับตั้งแต่นั้น ชาวบ้านก็ไม่มารบกวนปลาในแอ่งน้ำนั้นเลยและพวกเขายังถือกันว่า
มันเป็นปลาของวัดที่ควรช่วยกันรักษาด้วย

ปี พ.ศ. ๒๔๕๖ (พทธษาที่ จ๕) หลวงพ่อกับลูก๔ชายยังคงพำนักอยู่ที่บ้านป่าตาวต่อเป็นปี
ที่สอง แต่ในพทธษา หลวงพ่อได้ปลีกตัวไปอยู่ตามลำพังบนภูกอย ซึ่งอยู่ห่างจากถ้ำหิน
แตกประมาณสามกิโลเมตร ตอนเช้าหลวงพ่จะลงมาบิณฑบาต แล้วแะฉันอาหารรวม
กับพระเณรที่วัดถ้ำหินแตกทุกวัน ครั้นฉันเสร็จก็กลับขึ้นสู่ภูกอยตามเดิม

แม้หลวงพ่ไม่ได้ร่วมจำพทธษากับลูกศิษย์ แต่ก็ได้ตั้งกติกาคือวัตรเคร่งครัดไว้
ควบคุมพระเณรแทนตัวท่าน เมื่อถึงวันอุโบสถหลวงพ่จะลงมาร่วมสังฆกรรม พร้อม
ทั้งให้อโวกแก่ศิษย์และญาติโยม ในระหว่างพทธษานั้น หลวงพ่ต้องประสบกับการ
เจ็บป่วยอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นบททดสอบสำคัญที่ท่านฝ่าฟันมาด้วยความอดทน และ
ปัญญา

วันหนึ่ง ขณะทำความเพียรอยู่บนภูกอย ท่านรู้สึกปวดฟันมาก รวมทั้งเหงือกก็อักเสบ
บวมขึ้นทั้งข้างล่างและข้างบน จึงหยิบเอาว่านยาสมุนไพรมาฝนกับน้ำแล้วฉันตามีตาม
ได้ แต่ความเจ็บปวดก็เพียงแต่ทุเลาลงเล็กน้อยเท่านั้น

หลวงพ่จึงตั้งจิตพิจารณาว่า “เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่มีใครหลีกเลี่ยงความ
เจ็บป่วยนี้ไปได้” แล้วพยายามแยกกายกับใจออกเป็นคนละส่วน... แม้กายจะมีอาการ
เจ็บป่วยแต่ก็ไม่ปล่อยให้ใจป่วยด้วย เพราะหากปล่อยให้ใจกังวลในร่างกาย ก็จะเป็นทุกข์
ถึงสองชั้น หลวงพ่เฝ้าดูและต่อสู้กับความรู้สึกเจ็บปวดนี้นานถึงเจ็ดวัน อาการเหงือก
บวมจึงทุเลาและหายไป

พ่ออกพทธษา หลวงพ่ลงมาพักที่วัดถ้ำหินแตก แล้วให้พระเณรแยกย้ายกันไป
ภาวนาในป่าตามลำพัง โดยกำหนดให้เจ็ดวันมารวมกันที่วัดครั้งหนึ่ง หลวงพ่พาลูก
ศิษย์ประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นจนกระทั่งถึงปลายเดือนสามของปี พ.ศ. ๒๔๕๗ แม่พิมพ์
(มารดาของหลวงพ่) พร้อมกับผู้ใหญ่ลา (พี่ชาย) และญาติมิตรชาวบ้านก่ออีกห้าคน ได้
เดินทางมานิมนต์หลวงพ่ ให้อกลับไปโปรดญาติโยมทางบ้านก่อบ้าง

หลวงพ่พิจารณาเห็นว่า ถึงเวลาสมควรแล้ว ที่ได้ให้ธรรมานุเคราะห์แก่ผู้มี
พระคุณ จึงรับนิมนต์ และให้แม่พิมพ์กับญาติมิตรขึ้นรถกลับไปก่อน จากนั้น หลวงพ่
ได้เรียกลูกศิษย์มาประชุมกัน แล้วมอบให้พระเทียง พระทองดีกับพระเณรบางส่วนอยู่
ดูแลสำนัก (ต่อมาพระเทียงได้ติดตามไปอยู่กับหลวงพ่ที่ป่าพงส่วนพระทองดีไปศึกษา

ปรีชัตติธรรมที่กรุงเทพฯ)

เมื่อตกลงกันเรียบร้อยแล้ว หลวงพ่อกับพระเณรอีกส่วนหนึ่งก็อำลาชาวบ้านป่าดาว
ออกเดินทางกลับสู่มาตุภูมิ

หนองป่าพง

ยามบ่ายของวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๑ หลวงพ่อกับคณะเดินทางมาถึงดงป่าพง ซึ่งอยู่
ห่างจากบ้านก่อไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๓ กิโลเมตร คั้นแรกคณะพระชุกงค์ได้พักที่
ริมหนองน้ำชายป่า

ดงป่าพงในสมัยนั้น มีสภาพเป็นป่าที่บรกร้าง ชุกชุมด้วยไผ่ป่า ในอดีตป่าพงเป็นดง
ใหญ่ มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด ชาวบ้านเรียกดงดิบนี้
ว่า หนองป่าพงเพราะใจกลางป่ามีหนองน้ำใหญ่ที่มีกอพงขึ้นอยู่หนาแน่น

ต่อมาบริเวณผืนป่าส่วนใหญ่ถูกทำลายหมดไป ยังคงเหลือเพียงส่วนที่เป็นบริเวณของ
วัดในปัจจุบันเท่านั้น สาเหตุที่ป่าสวนนี้ไม่ถูกบุกรุกถากถาง เพราะชาวบ้านเชื่อถือกันว่า
มีอำนาจลึกลับแฝงเร้นอยู่ในดงนั้น เพราะปรากฏอยู่เสมอว่า คนที่เข้าไปทำอะไรตัดไม้หรือ
ล่าสัตว์ เมื่อกลับออกมามักมีอันต้องล้มตายไปทุกรายโดยที่หาสาเหตุไม่ได้ ชาวบ้านจึง
พากันเกรงกลัวภัยมีดนั้น ไม่มีใครกล้าเข้าไปทำลาย หรืออาศัยทำกินในป่านี้เลย ดงป่าพง
จึงดำรงความเป็นป่าอยู่อย่างสมบูรณ์

วันถัดมา ผู้ใหญ่ลาพี่ชายหลวงพ่อกับมานิมนต์ให้เข้าไปสำรวจหาที่พักในป่าใหญ่ ญาติ
โยมพาหลวงพ่อดูเดินบุกป่าฝ่าหนามเข้าไปอย่างยากลำบาก กระทั่งถึงดงมะม่วงใหญ่ ที่อยู่
ด้านทิศใต้ของโบสถ์ในปัจจุบัน) หลวงพ่อดูเดินสำรวจดูรอบ ๆ บริเวณนั้น แล้วบอกให้
ชาวบ้านช่วยปรับที่บนจอมปลวกเก่า ๆ ให้เป็นที่พัก ส่วนพระเณรและผู้ติดตามก็กาง
กลดอยู่รายรอบ

คืนต่อมา ผู้ใหญ่ลาได้พากำนันและชาวบ้านกลุ่มหนึ่งมาพบหลวงพ่อกัน เพื่อ
ปรึกษาหารือเรื่องสถานที่ หลังจากสนทนากันสักครู่หนึ่ง หลวงพ่อก็ได้ถามกำนันและ
ญาติโยมว่า

“ที่นี่สมควรเป็นที่พักสงฆ์ไหม ?”

“สมควรมากเลยครับ” ทุกคนตอบอย่างยินดี

หลายวันต่อมา ชาวบ้านก่อนและบ้านกลาง ก็มาร่วมแรง ร่วมใจกันสร้างกุฏิเล็ก ๆ ให้สี่หลัง ใช้หญ้าคามุงเป็นหลังคา กั้นฝาด้วยใบชาด ปูพื้นด้วยฟากไม้ไผ่และขุดบ่อน้ำให้หนึ่งบ่อ

หลังจากมีกุฏิพอกันแดดกันฝนได้บ้างแล้ว หลวงพ่อก็พาหมู่คณะมุ่งบำเพ็ญภาวนาอย่างพากเพียร แม้ขณะนั้น จะลำบากยากไร้ปัจจัย เครื่องอาศัยแทบทุกอย่าง แต่ก็ไม่ทำให้พระณรย่อท้อหรือหวั่นไหวเลย หลวงพ่อเล่าถึงความเป็นอยู่ในครั้งนั้นให้ฟังว่า“ครั้งแรกก็อยู่ด้วยกันสี่รูป ได้รับความทุกข์ยากลำบากสารพัดอย่าง แต่การประพฤติปฏิบัติเข้มข้นมาก การอดทนนี้ ยกให้เป็นทีหนึ่ง ฉันทข้าวเปล่า ๆ ก็ไม่มีใครบ่น เนิบ ไม่มีใครพูด”

หลวงพ่อก็ให้ข้อคิดเรื่องการฉันทข้าวเปล่า ๆ แก่ศิษย์ว่า ชาวบ้านบางถิ่นให้ข้าวเหนียวก้อนเล็ก ๆ แก่สุนัขกินในวันหนึ่ง ๆ เท่านั้นแต่มันก็อยู่ได้ ตื่นเร็วว่องไวไม่เกียจคร้าน ผิดกับสุนัขที่กินดีจะนอนขี้เกียจ ทั้ง วัน

พระกรรมภาวนาก็เช่นเดียวกัน ถ้าอยู่ในถิ่นกันดารอาหารขาดแคลนบ้าง จะเป็นผู้ขยันภาวนา ไม่เห็นแก่หลับนอน แต่ทางตรงกันข้าม หากมีความเป็นอยู่ที่สุขสบายเกินไป คิดอยากได้อะไรก็ได้ดังปรารถนา มักจะติดสุข เห็นแก่กินแก่นอน ถูกนิเวศครอบงำ ละทิ้งการภาวนา หลวงพ่อจึงผูกคติธรรมขึ้น ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญของการดำเนินชีวิตในป่าพงว่า

“กินน้อย พุดน้อย นอนน้อย คือ นักปฏิบัติ

กินมาก พุดมาก นอนมาก คือ คนโง่”

สุนัขที่อยู่ด้วยไม่ได้

หลังจากหลวงพ่อกับคณะพำนักอยู่ที่ดงป่าพงได้เดือนกว่าแม่พิมพ์มารดาของหลวงพ่อซึ่งมาอุปฐากช่วยเหลืองานวัด พร้อมกับฝึกหัดภาวนาอยู่เป็นประจำได้เกิดศรัทธาในปฏิบัติของพระลูกชายและเลื่อมใสในคำสอนของพุทธศาสนา มาก จึงชักชวนญาติมิตรอีกสามคนมาบวชที่ป่าพง และได้ร่วมทุกข์ยากลำบากกับพระในรุ่นบุกเบิก นั้น ด้วย

วัดหนองป่าพงในสมัยนั้น ผู้คนเข้าวัดน้อยมาก เพราะอยู่ในถิ่นกันดาร ไม่มีใครรู้จัก รวมทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ และไม่สนใจความเป็นอยู่ของพระป่า หลวงพ่อกับ

คณะ จึงต้องเผชิญกับปัญหาบางอย่างอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นับตั้งแต่เรื่องอาหารขบฉันซึ่ง หลวงพ่อฟื้นความหลังให้ฟังว่า

“สมัยนั้น แม่สุนัขก็อยู่ด้วยไม่ได้ ไม่ใช่มันถูกเตะถูกตีหรือ มันไม่มีอะไรจะกิน เพราะอาหารของพระ ก็แทบไม่พอจะฉันอยู่แล้ว เมื่อพระฉันเสร็จ ก็เดินกลับกุฏิกันหมด สุนัขวิ่งตามไปพระท่านก็ขึ้นกุฏิปิดประตูเงียบ สุนัขมันก็กลัว ไม่รู้จะอยู่กับใคร มันจึงอยู่ไม่ได้ แต่คนอยู่ได้ คิดแล้วก็สลดสังเวชเหมือนกัน”

บางวันไปบิณฑบาตได้กล้วยมาสามลูก หลวงพ่อจะหั่นกล้วยเป็นชิ้นเล็ก ๆ แล้วแบ่งกันฉันอย่างทั่วถึงโดยไม่ทิ้งแม้แต่เปลือกหากมีนาพริกมาด้วย วันนั้นถือว่าโชคดี แม้จะเก็บผักก่าโต ๆ มาถวาย แล้วแบ่งน้ำพริกกันคนละชนิดฉันกับผักนั้น ด้วยความรู้สึกที่ดีกว่าทุกวัน

ผ้าไตรจีวร ชัดสนมาก ต้องเก็บเอาเศษผ้าที่ทิ้งแล้วมาใช้สิ่งของเครื่องอาศัยต่าง ๆ เช่น สบู่ ผงซักฟอก รองเท้า เทียนไข ไม้ขีดไฟ ไม่มีเลย ยามค่ำคืน อาศัยแสงเดือนแสงดาวที่ส่องลอดใบไม้ลงมาแทนแสงโคมไฟส่องทางเดินจงกรม บางครั้งพระเถระเหยียบงูบ่อย ๆ แต่ไม่ปรากฏว่าใครเคยถูกงูกัด

หลวงพ่อบอกว่า “คืนข้างแรมมีดตีตื่อ เวลาจะลงจากกุฏิ ก็พนมมือยกขึ้นเหนือหัว สาธุ ด้วยอำนาจแห่งคุณพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ สัพเพ สัตตา สุขिता โหนตุ ขอสัตว์ทั้งหลายทั้งปวง จงเป็นสุข ๆ ทุกตัวตนเถิด อย่าเข้ามาใกล้นะ เวลากลางคืนมันมีดอย่างนี้ มองไม่เห็นอะไร ไม่มีไฟส่อง เดี่ยวเหยียบเอาจริง ๆ นะ”

มีพระรูปหนึ่ง มีฐานะลงจากกุฏิไปศาลาในตอนกลางคืนพอเดินไปได้ไม่กี่ไกล ชนเอาต้นจันทน์หน้าซุ้มหมุด แต่ไม่มีใครปรียากบ่นถึงความทุกข์ยากนั้น

ในสมัยนั้น ป่าพงมีไข้มาลาเรียชุกชุมมาก พระเถรรวมทั้งแม่ชีป่วยเป็นไข้มาลาเรียกันแทบทุกรูป ยารักษาที่มีและดีที่สุดในยามนั้นคือน้ำบอระเพ็ดต้ม แม่ชีขึ้นสูงจนตัวสั่น ไม่มีใครยอมไปหาหมอ ต่างให้ความอดทนต่อสู้กับภัยนั้นเรื่อยมา

หลวงพ่อบอกให้กำลังใจแก่พระเถระว่า “อดทนเอานะพระกรรมฐานไม่ต้องกลัว ถ้าตาย ผมจะเผาให้ ถ้าผมตายก็ให้เพื่อนเผาผมด้วยนะ อย่าเอาไว้เลย มันทุกข์”

ครั้งหนึ่ง พระป่วยเป็นไข้มาลาเรียอย่างหนัก พอดกกลางคืนนอนหนาวจับสั่น อาการหนักขึ้นเรื่อย จึงรำพึงกับตัวเองว่า “เราคงต้องตายวันนี้แน่!” เมื่อคิดวกไปวนมาหลายรอบ คิดได้ว่า ถ้าเราอยู่ที่กุฏินี้ คงจะตายอยู่คนเดียว ไม่มีใครรู้ ออกไปหาเพื่อนดีกว่าคิด

ได้ดังนี้แล้ว ก็วิ่งออกไป ทั้งที่ไฟส่องทางไม่มี

พระรูปนั้นวิ่งไปบนใบไม้แห้ง จนถึงไม้หักไปตลอดทาง เกิดเสียงดังผิดปกติ หลวงพ่อจึงออกมาดู แล้วถามว่า

“ใคร...เป็นอะไร?”

“ผมเองครับ...ผมป่วยหนัก เลยจะออกมาหาเพื่อน”

“เออ...ถูกแล้ว...คนป่วยต้องมาหาหมอ จะให้หมอไปหาคนป่วยจะถูกหรือ?”

จากนั้นมาก็ช่วยกันพยาบาลพระรูปนั้นตามมีตามได้ ถึงกระนั้นก็ไม่ปรากฏว่า พระเณรวัดหนองป่าพงป่วยเป็นไข้มาลาเรียตาย สัก ที

อยู่ต่อมา หลวงพ่อป่วยเป็นมาลาเรียหนักมาก ท่านออกมานอนบนแคร่ใต้ร่มไม้หน้ากุฏิ อาการไข้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนเนื้อตัวเขียวคล้ำ พระเณรไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะหลวงพ่อก็ไม่ให้เอ่ยถึงโรงพยาบาลและหมอ จึงพากันส่นยาสมุนไพรให้ท่านฉันแล้วนั่งเฝ้าอยู่อย่าง นั้น

สักพักหนึ่ง อาการไข้ขึ้นถึงที่สุด หลวงพ่อลุกขึ้นนั่งโยกไปโยงมาแล้วคว้าขันน้ำยาสมุนไพรที่ตั้งไว้ข้างตัว ยกขึ้นเทราดศีรษะ ท่านเอง หลวงพ่อเที่ยงนั่งอยู่ข้าง ๆ จับไว้ไม่ทัน เนื้อตัวหลวงพ่อก็เปียกปอนไปหมด จากนั้นท่านก็นั่งสมาธินิ่งเงียบไป

หลายวันต่อมา อาการของหลวงพ่อดีขึ้น แต่โรคภัยกลับหันไปเล่นงานลูกศิษย์แทน ไม่เว้นว่าเป็นพระเณรหรือแม่ชี ป่วยหนักกันแทบทุกคน

ครั้งหนึ่ง หลวงพ่อจันทร์ อินทวิโร (พระครูบรรพตวรกิตเจ้าอาวาสวัดป่าบึงเขาลวงสาขาที่ ๒ ของวัดหนองป่าพง) ซึ่งเป็นศิษย์รุ่นแรก ๆ และได้อยู่ร่วมเคียงข้างหลวงพ่อดีตลอด วันหนึ่งหลวงพ่ोजันทรป่วยเป็นไข้มาลาเรียนอนจมอยู่หลายวัน หลวงพ่อเห็นป่วยนานผิดสังเกต จึงไปเยี่ยมดูอาการที่กุฏิ เพื่อพูดคุยให้กำลังใจ แล้วได้ถามว่า... “ท่านจันทร์ต้องการอะไรไหม? ถ้าเป็นของที่พอหาได้ ผมจะหามาให้”

หลวงพ่ोजันทรตอบทันทีว่า

“กระผมอยากฉันต้มไก่ใส่หัวข่าครับ”

“มันก็มีแล้ว...ว...ว” หลวงพ่อลากเสียง

ต่อมา หลวงพ่ोजันทรออกไปอยู่วัดสาขาแล้ว เมื่อมีโอกาสมาเยี่ยมหลวงพ่ที่ป่าพง ถ้าวินไหนได้นั่งฉันอาหารร่วมกัน แล้วมีชาวบ้านนำต้มไก่มาถวาย หลวงพ่อมักจะพูดสัพยอกหลวงพ่ोजันทรอยู่เสมอ ว่า

“เออ...วันนี้ผมขอตัวไปถวายท่านอาจารย์จันทร์ด้วยนะ...ผมเป็นหนี้ท่านตั้งแต่สมัยท่านป่วยเป็นไข้มาลาเรียคราวนั้นยังไม่ได้ใช้หนี้ท่านเลย...” พูดแล้วหลวงพ่อก็หัวเราะไปด้วย ทำเอาหลวงพ่ोजันท์และพระเณรในโรงฉันอมยิ้มไปตาม ๆ กัน

ครู

กิตติศัพท์ของพระอุดมศีลธรรมฐานในดงป่าพงเริ่มถูกกล่าวขวัญในหมู่ชนทั่วไป ทำให้มีผู้มาฝากตัวเป็นศิษย์ของหลวงพ่อกันมากขึ้นตามลำดับ หลวงพ่อได้ถือหลักการ

“สอนคน ด้วยการทำให้ดู...ทำเหมือนพูด...พูดเหมือนทำ”

ท่านจะเป็นผู้นำในกาประพฤติข้อวัตรต่าง ๆ เพื่อให้ศิษย์ได้เห็นเป็นแบบอย่าง

ข้อวัตรปฏิบัติของวัดหนองป่าพงยุคนั้น เริ่มต้นวันใหม่เวลาสามนาฬิกา ระวังจะถูกตีดังก้องกังวาน ปลุกพระและสามเณรให้รับลูก แล้วนำบริขารมาไว้ที่ศาลา พร้อมกับไปรับเอาบาตรและกาน้ำของครูบาอาจารย์มาจัดเตรียมไว้ให้เรียบร้อย

เมื่อทุกคนเข้าสู่ศาลา มักพบหลวงพ่อนั่งสมาธิอยู่ก่อนเสมอ ช่วงเช้ามีพระเณรส่วนใหญ่จะถูกความง่วงครอบงำ แต่หลวงพ่อก่อนจะนั่งตัวตรงสงบนิ่ง ไม่เคยโยกเยกให้ศิษย์ได้เห็น เมื่อรู้ว่าใครนั่งสัปหงกท่านจะเตือนด้วยเสียงดัง ๆ แล้วบอกอุบายแก้ไขให้

กิจวัตรต่าง ๆ เช่น ตีสยามทำวัตรเช้า บ่ายสามโมงทำความสะอาดสถานที่ หกโมงเย็น ทำวัตรเย็น ฟังหลวงพ่อบำเพ็ญสวดมนต์ อบรมเรื่องพระวินัยและการประพฤติปฏิบัติวันพระงคนอน นั่งสมาธิเดินจงกรมตลอดทั้งคืน กิจวัตรเหล่านี้หากใครขาดถึงสามครั้ง จะถูกลงโทษด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ให้นำกราบสงฆ์ในที่ประชุมทุกรูป เพื่อสารภาพผิด...

หลวงพ่อก็มุ่งงวดต่อตนเองและศิษย์มาก ท่านนำพระเณรปฏิบัติอย่างจริงจังให้หลีกเลี่ยงการคลุกคลี มีธุระจำเป็นจริง ๆ จึงพูดกัน ขณะพูดต้องมีสติใช้เสียงเบาที่สุด เมื่อเข้าใจกันแล้ว หยุตเจียบ การทำกิจวัตรร่วมกัน จึงมีแต่เสียงที่เกิดจากการทำงานเท่านั้น

การทำกิจวัตรทุกอย่าง พอระวังดังขึ้น หลวงพ่อไปถึงที่ทำงานก่อนเสมอ ท่านทำงานทุกอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่กับลูกศิษย์เริ่มจากตักน้ำในบ่อขึ้นมาใช้ กวาดลานวัด ทำความสะอาดศาลาโรงฉัน เสร็จจากกิจส่วนรวม ก็กลับไปเดินจงกรมที่กุฏิ ท่านเดินทั้งกลางวัน กลางคืนจนทางจงกรมลึกลงไปคล้ายร่องน้ำ

เมื่อถึงวันพระ หลวงพ่อก่อนจะพานั่งสมาธิตลอดคืน หากมีใครแอบหลับไปนอน รุ่งขึ้น

ต้องถูกรบมไม่ยอมให้กลับกฎ ถึงเวลาทำกิจอย่างอื่นให้ทำต่อโดยไม่ต้องพักผ่อน หากวันไหนมีเสียงตักน้ำหรือตักแก่นขนุน ต้มน้ำซักรีดผ้าผืนเวลา ตกเย็นมาหลวงพ่อก็จะเทศน์อบรมจนดึกตื่น บางทีถึงตีสาม ฟังเทศน์จบทำวัตรเช้าต่อเลย

พระเณรจึงต้องคอยสะกิดเตือนกันตลอดเวลา เพราะต่างขาดเทศน์กัณฑ์ใหญ่ ใครจะทำอะไร มีกิจจำเป็นขนาดไหน ก่อนลงมือทำ ต้องกราบเรียนหลวงพ่อก่อนจะทำไปโดยพลการไม่ได้ หากรู้ว่าใครทำอะไรผิด ท่านไม่ยอมปล่อยให้ข้ามวันข้ามคืน ต้องเรียกตัวมาตักเตือน หรือไม่ก็อบรมเป็นส่วนรวม ดังนั้น ทุกคนจึงสำรวมระวังเพราะกลัวว่า จะต้องทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วย

แม้แต่การเดินเข้ามาในที่ประชุม การวางยามวางบริวารต้องทำให้เบาที่สุด ใครผลอสติทำเสียงดัง เป็นถูกคุด เพราะเสียงจะไปรบกวนคนอื่น เสียมารยาทนักปฏิบัติ

หลวงพ่อก็ย้ำเตือนพระเณรอยู่เสมอว่า “อย่าให้ผู้อื่นต้องคอยมาบังคับในการทำความคิดี”

การประพฤติปฏิบัติในสมัยนั้น ดำเนินไปอย่างราบรื่น และอยู่ร่วมกันด้วยความเห็นอกเห็นใจ เมื่อมีสิ่งใด จะมากหรือน้อยก็แบ่งปันกันอย่างทั่วถึง หลวงพ่อก็ให้คติเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“ภิกษุสามเณรเรา ถ้าใครมีความเห็นแก่ตัว คิดจะเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นละก็ ผมว่า... เรานี่มันโง่มันเลกว่าชาวบ้านเขานัก พวกโยมเขาหาเงินทองมาด้วยความยากลำบากด้วยหยาดเหงื่อแรงงานของเขาเอง แต่เขายังเสียสละทรัพย์ซื้ออาหารและเครื่องใช้ไม่สอยมาถวายพระได้ พระเรานี้ ได้มาโดยไม่ต้องออกแรงอะไรเมื่อได้มาแล้วไม่อยากจะแบ่งเพื่อน เก็บไว้ใช้ไว้กินคนเดียว ผมว่ามันน่าอายโยมเขานะ”

ดังนั้น สิ่งของเครื่องใช้ทุกอย่าง เมื่อได้มา จะถูกรวมไว้ในเรือนคลังสงฆ์ โดยหลวงพ่อก็เป็นผู้แจกเอง และของทุกชิ้นที่รับไปจะต้องถูกใช้จนหมดสภาพจริง ๆ จึงมาขอของใหม่ได้

ส่วนเรื่องอาหาร เมื่อบิณฑบาตกลับมา ให้นำอาหารทุกอย่างมารวมกัน แล้วปั้นข้าวเหนียวเป็นก้อนขนาดพออ้อมเก็บไว้ในบาตร ที่เหลือนอกนั้น ส่งไปโรงครัว เพื่อให้แม่ชีพิจารณาก่อนว่าควรแก่พระหรือไม่ แล้วจึงจัดใส่สำรับส่งคืนมาถวายพระ

การแจกอาหาร เริ่มแจกจากพระเถระลงไปตามลำดับ จนถึงสามเณรและปะขาว เหลือนอกนั้นจึงเป็นของแม่ชี ดังนั้นอาหารบางอย่างจึงแบ่งได้ไม่ทั่วถึง มีพระพรรายน้อยรูป

หนึ่ง เวลานั้นจะนั่งอยู่ท้ายแถว ไม่ค่อยได้อาหารมากนัก วันหนึ่งกลับจากบัณฑิตบาตจึงใช้
ข้าวเหนียวหุ้มไข่ต้มจนมิดแล้วซ่อนไว้ในบาตร

วันนั้น ก่อนแจกอาหารพระเณรทุกรูปแปลกใจ ที่เห็นหลวงพ่อลงจากอาสนะ แล้วเดิน
ตรวจบาตรทุกใบไปเรื่อย ๆ พอมาถึงบาตรของพระรูปนั้น ท่านหยุดเพราะเห็นก้อนข้าว
ปรือออก มีไข่ขาว ๆ ซ่อนอยู่ข้างใน หลวงพ่อจึงถามขึ้น... “ก้อนข้าวใครฟักไข่!”

พระเณรในโรงฉันฉันไปมองยังจุดเดียวกัน พระรูปนั้นนั่งตัวสั่นหน้าซีดด้วยความ
กลัวและละอาย นับแต่นั้นมาก็เจ็ดขยาดหลาบจำไม่ทำอีก

หลวงพ่อมือบายแบบคายสอนศิษย์ บางคนพูดเรียบ ๆ ให้ฟัง ธรรมะเข้าไม่ถึงใจ ต้อง
ทำให้กลัวหรือละอายเสียก่อนจึงได้ผล บางทีท่านก็เร่งเร้าให้กลัว...คือกลัวเกรงในการ
ทำดี เพียรประพฤติปฏิบัติเพื่อถอดถอนกิเลสออกจากใจ บางครั้งสอนให้กลัว...คือกลัว
การกระทำ ความชั่วที่ผิดศีลผิดธรรม และ เน้นมาก ซึ่งกล่าวว่าอยู่เสมอคือ “การปล่อย
วาง”

พระรูปหนึ่ง ซาบซึ่งคำสอนเรื่องปล่อยวางมาก จึงพยายามวางเฉยต่อทุกสิ่งทุกอย่าง
แม้ลมพัดหลังคาถูกตีตกไปข้างหนึ่ง ท่านก็เฉย ฝนร่ำ แดดส่องท่านก็ขยับหนีไปทางนั้นที่
ทางนี้ที่ ท่านคิดในใจว่า หลังคารั่วเป็นเรื่องภายนอก จะรั่วก็รั่วไป...ปล่อยวาง ไม่ใส่ใจ
เรื่องของเราคือการทำจิตใจให้สงบและว่างเท่านั้น

ตามปกติ หลวงพ่อจะเดินตรวจกุฏิทุกหลังเป็นประจำ เพื่อสอดส่องการกระทำของ
ศิษย์ พระเณรมักทึ่งร่ำรอยความประพฤติไว้ที่กุฏิเสมอ เช่น คุ้ได้จากทางจงกรม ความ
สะอาดของกุฏิ ทางเข้าออก การตากผ้า การรักษารับริหาร การปิดเปิดประตูหน้าต่าง และ
จำนวนสิ่งของเครื่องใช้ ฯลฯ

บ่ายวันหนึ่ง หลวงพ่อเดินไปพบหลังคาถูกตีตกลงมา จึงถามว่า “เอ...นี่กุฏิใคร?”

“กุฏิผมเองครับ” พระรูปที่กำลังฝึกปล่อยวาง กราบเรียน

“หลังคาตกลงมากองอยู่นี่ ทำไมไม่ซ่อมแซมมันล่ะ?”

“ก็หลวงพ่อสอนให้ปล่อยวางไม่ใช่หรือครับ ผมก็เลยไม่สนใจมัน”

พระรูปนั้นตอบแล้วนึกสงสัย จึงเรียนถามท่านอีกว่า

“ผมไม่ยึดมั่นถือมั่น ปล่อยวางถึงขนาดนี้ ยังไม่ถูกหรือครับ?”

“การปล่อยวางไม่ใช่เป็นอย่างนี้ ที่ท่านทำนี้ เรียกว่าปล่อยทิ้ง เป็นลักษณะของคน
ไม่ใช่เรื่อง ฝนตกหลังคารั่ว ต้อง ขยับไปทางโน้น แดดออกขยับมาทางนี้ ทำไมต้องขยับ

หนีละทำไมไม่ปล่อย ไม่วางอยู่ตรงนั้น...”

ในการสอนศิษย์นั้น หลวงพ่อทุ่มเทอย่างจริงจัง ด้วยหวังให้ศิษย์เข้าถึงความเป็นสมณะที่แท้จริง ท่านจึงพยายามฝึกฝนพระเณรในหลายรูปแบบ ทั้งคุณค่า ปลอดภัย และบางครั้งก็เคี่ยวเข็ญแบบเอาเป็นเอาตาย ดังคำพูดของท่านที่ว่า

“ไม่ตีก็ให้มันตาย ไม่ตายก็ให้มันดี”

แต่ท่านไม่เพียงแต่สอนด้วยวาจาเท่านั้น ทุกสิ่งทุกอย่างที่แนะนำพร่ำสอนออกไป หลวงพ่อจะปฏิบัติให้ปรากฏเป็นแบบอย่างทุกคราวไป

สำหรับการรับกุลบุตรเข้าอยู่ร่วมสำนัก หลวงพ่อได้วางระเบียบไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อทดสอบศรัทธาก่อน เบื้องแรกต้องบวชปะขาวถือศีลแปด เรียนรู้และฝึกหัดข้อวัตรปฏิบัติ ก่อนหนึ่งปีจากนั้นก็บวชเป็นสามเณรอีกหนึ่งปีแล้วจึงได้บวชพระ ทั้งนี้เพื่อกั่นกรองเอาเฉพาะผู้ตั้งใจมาปฏิบัติจริง ๆ สาธุศิษย์ที่ผ่านการฝึกสอนจากหลวงพ่อ จึงล้วนแต่มีความมั่นคงในข้อวัตรปฏิบัติ และได้กลายเป็นขุมกำลังที่สืบสานเจตนารมณ์ของหลวงพ่อกันในปัจจุบัน

พ่อหนู

การที่หลวงพ่อกำหนักในดงป่าพงนั้น สร้างความยินดีให้แก่ญาติพี่น้องและชาวบ้านที่เลื่อมใสศรัทธามาก แต่ขณะเดียวกันก็มีกระแสต่อต้านจากชาวบ้านบางส่วนเหมือนกัน จึงมีปัญหาต่าง ๆ เกิด ขึ้น เสมอ

วันหนึ่ง ชาวบ้านบางคนไปพูดใส่ร้ายหลวงพ่อกว่า “เป็นพระหวงน้ำ” ไม่ยอมให้ชาวบ้านเอาถังลงตักน้ำในบ่อ พอดีเรื่องนี้รู้ไปถึงพ่อหนู ผู้นิยมประคارมกับพระ และเคยมาฟังธรรมจากหลวงพ่อกหลายครั้ง แต่ก็ยังคิดและพูดโต้แย้งอยู่เสมอ

วันนั้น เมื่อมีคนมาพูดเรื่องหลวงพ่อกหวงน้ำให้ฟัง พ่อหนูโกรธมาก จึงกล่าวกับเพื่อน “พระอะไร? แคน้ำในบ่อก็หวง ถึงขนาดไม่ยอมให้ตัก ทีข้าชาวบ้านละ ทำไมมาบิณฑบาตเอาของเขาไปทุกวัน...ยังงี้ไม่ได้ ๆ ทำไมเป็นอย่างนี้ จะต้องไปตามดูถ้าเป็นความจริง จะนิมนต์ให้หนีไปอยู่ที่อื่น” ว่าปล้ำก็ผลุนผลันเดินตรงไปวัดหนองป่าพง พอมาถึงวัดก็เข้าไปหาหลวงพ่อก แล้วก็คาดคั้นเอาความจริง หลวงพ่อกจึงอธิบายให้ฟัง

“ที่ไม่ให้ตักน้ำในบ่อ ก็เพราะว่า ชาวบ้านชอบเอาถังที่ขังกบขังปลาตักน้ำ ทำให้น้ำ

สกปรก ถ้าใช้ถึงสะอาด ๆ ก็จะไม่ว่าอะไรจึงต้องเขียนป้ายติดไว้ว่า บ่อน้ำนี้สำหรับพระห้ามโยมใช้ แต่อาตมาก็ได้ตักน้ำใส่โอ่งไว้ให้ชาวบ้านได้ดื่มได้ใช้แยกไว้ต่างหากด้วย ไม่ใช่จะห้ามกันอย่างเดียว”

พ่อหนูรู้ความจริงเช่นนั้น ก็คลายความไม่พอใจลงบ้าง แต่ก็ยังไม่เคารพศรัทธาในตัวหลวงพ่อนัก หลังจากสนทนากันไปหลายเรื่อง หลวงพ่อได้บอกพ่อหนูว่า “มีอะไรก็ให้พูดอย่างเปิดเผย ไม่ต้องเกรงใจ จะได้เรื่องกันสักที”

“ถ้าผมพูดอย่างเปิดเผย เกรงว่าหลวงพ่อกะโกรธผมเพราะคำพูดของผมมันไม่เหมือนคนอื่นเขา” พ่อหนูออกตัว

“พูดมาตามสบายเถอะ อาตมาไม่โกรธหรอก”

เมื่อหลวงพ่อเปิดทางให้ พ่อหนูซึ่งรอโอกาสนี้มานานแล้วจึงนึกในใจว่า...เมื่อท่านรับรองเช่นนี้ หากเราพูดแรง ๆ ไป ถ้าท่านโกรธ เราจะต่อว่าให้สาสมเลยว่า พระกรรมฐานอะไร ช่างไม่มีความอดทนเสียเลย แล้วพ่อหนูก็เริ่มระบายความเห็นออกมา...

“หลวงพ่อกเคยพูดว่าผมเป็นคนหลงผิด แต่ผมว่า หลวงพ่อนั้นแหละหลงผิดมากกว่า เพราะศาสนาทุกศาสนาไม่มีจริงเป็นเรื่องที่คนแต่งขึ้น สมมุติขึ้น เพื่อให้คนอื่นหลงเชื่อตาม และของทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ก็มีแต่ของสมมุติทั้งนั้น เช่นควายนีเราก็ตมมุติชื่อให้มัน ถ้าเราจะเรียกมันว่าหมูก็ได้ ควายก็ไม่ว่าอะไร...คน สัตว์ สิ่งของทุกอย่างก็สมมุติเอาทั้งนั้น แม้แต่ศาสนาที่เป็นเรื่องสมมุติเหมือนกัน ทำไมหลวงพ่อกจะต้องกลัวบาปกรรมจนต้องหนีเข้าป่าเข้าดง ไปทรมาณร่างกายให้ลำบากเปล่า ๆ

ผมไม่เชื่อเลยว่า บาปบุญ มีจริง ๆ เป็นเรื่องหลอเด็กมากกว่า กลับไปอยู่วัดตามบ้านตามเมืองเหมือนพระอื่น ๆ เสียเถอะ หรือทางที่ดีก็ควรสึกออกมาซะ จะได้รับความสุขและรู้รสกาม ดีกว่าอยู่อย่างทรมาณตัวเองอย่างนี้ ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร”

พ่อหนูสรุปแนวความคิดของตน แล้วถามหลวงพ่อ

“ผมคิดของผมอย่างนี้...หลวงพ่อกละมีความเห็นอย่างไร?”

หลังจากปล่อยให้พ่อหนูพูดจนสมใจแล้ว หลวงพ่อซึ่งนั่งนิ่งรับฟังอยู่นาน จึงกล่าวขึ้น

“คนที่คิดอย่างโยมนี้ พระพุทธเจ้าท่านทิ้ง โปรดไม่ได้หรอก เหมือนบัวได้ตม...ถ้าโยมหนูเชื่อว่า บาปมีจริง ทำไมไม่ทดลองไปลักไปปล้นหรือไปฆ่าเขาคุณเล่าจะได้รู้ว่าเป็นอย่างไร”

“อ้าว...จะให้ผมไปฆ่าเขาได้อย่างไร เดียวญาติพี่น้องเขาก็ตามฆ่าผม หรือไม่ก็ติดคุก

นะซี!”

“นั่นแหละผลของบาปรู้มัย”

พ่อหนูซึก齡เล เมื่อเจอเหตุผลอย่างนี้ แต่ยังคงแอบไว้เชิงว่า...

“บางทีบาปอาจจะจริงก็ได้ แต่บุญละ... หลวงพ่อมาอยู่ป่าทรมานตัวเองอย่างนี้ ไม่เห็นว่าจะเป็นบุญตรงไหนเลย?”

“โยมหนูจะคิดอย่างนั้นก็ได้ แต่อาตมาจะเปรียบเทียบให้ฟัง ที่อาตมาประพฤติตามพระธรรมวินัยอยู่เช่นนี้ ถ้าบาปไม่มีบุญไม่มี ก็เสมอทุน แต่ถ้าบาปมีบุญมี อาตมาจะได้กำไร... คนหนึ่งเสมอตัหรืออาจได้กำไร กับคนที่มิแต่ทางขาดทุน ใครจะดีกว่า กัน ”

พ่อหนูเริ่มคล้อยตามบ้าง จึงเผยความนึกคิดแท้จริงของตนเองออกมา...

“ไอ้เรื่องบาปเรื่องบุญนี้ ผมคิดจนปวดศีรษะมานานแล้วจะเชื่อก็ยังไม่แน่ใจ ไปถามพระรูปไหนก็พูดให้ผมเข้าใจไม่ได้แต่ที่หลวงพ่อบ้างเหตุผลมานี้ ผมก็พอจะรับได้บ้าง แต่ถ้าบาปบุญไม่มีจริง หลวงพ่อจะให้ผมทำอย่างไร?”

“ทำยังไงก็ได้” หลวงพ่อตอบ

“ถ้าบาปไม่มีจริง ผมตายไป ผมจะมาไล่เตะท่านนะ?”

“ได้! แต่ข้อสำคัญ โยมหนูต้องละบาป แล้วมาบำเพ็ญบุญจริง ๆ จึงจะรู้ว่าบาปบุญมีจริงหรือไม่”

“ถ้าอย่างนั้น หลวงพ่อเทศน์โปรดผมด้วย... ผมจะได้รู้จักวิธีทำบุญ”

“คนเห็นผิดอย่างโยมนี้ โปรดไม่ได้หรอก เสียเวลาเปล่า ๆ”

เมื่อถูกหลวงพ่อบีบเอาเช่นนี้ พ่อหนูผู้มากด้วยปฏิภาณและโวหาร จึงย้อนกลับไปว่าใครมีปัญหาและวิชาความรู้เลิศกว่า

“คนในโลกนี้ ใครมีปัญหาและวิชาความรู้เลิศกว่าเขาทั้งหมด...

พระพุทธเจ้าไซ้ไหม... ถ้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้เลิศจริง... หลวงพ่อก็เป็นศิษย์พระพุทธเจ้า... ส่วนผมเป็นศิษย์พระยามารเมื่อเทศน์โปรดผมไม่ได้ ก็โง่กว่าพระยามารซี่”

“ถ้าโยมอยากต้องการเช่นนี้จริง ๆ ก็ขอให้ตั้งใจฟัง จะให้ธรรมะไปคิดพิจารณา แล้วทดลองปฏิบัติตามดู จะเชื่อหรือไม่ก็ตาม แต่ให้ทำดูก่อน”

“เรื่องศาสนาที่พระสงฆ์เคยสอนมา โยมไม่เชื่อไซ้ไหม?”

“ใช่..ผมไม่อยากจะเชื่อใครเลย นอกจากตัวเอง”

“ถ้าไม่เชื่อคนอื่นแล้ว ก็ไม่ต้องเชื่อตนเองด้วย” หลวงพ่อยกข้อเปรียบเทียบ

“โยมเป็นช่างไม้ใช่ไหม..เคยตัดไม้ผิดหรือเปล่า?”

“เคยครับ”

“เรื่องอื่น ๆ ก็เหมือนกัน โยมเคยคิดถูก ทำถูก หรือว่าคิดผิด มาใช่ไหม?”

“ใช่...ทำถูกก็มี ทำผิดก็เคย” พ่อหนุยอมรับ

“ถ้าอย่างนั้น ตัวเราเองก็ยังไม่ได้ เพราะมันพาทำผิด พุคผิด คิดผิด ได้เหมือนกัน...”

พ่อหนุรู้สึกพอใจต่อเหตุผลของหลวงพ่อบ้าง จึงขอคำแนะนำว่า “ผมควรจะประพฤติตนอย่างไรดี?”

“อย่าเป็นคนคิดสงสัยมาก และอย่าพูดมากด้วย”หลวงพ่อบอกสั้น ๆ

หลังจากวันนั้น พ่อหนุจะไปอยู่ที่ไหน คำพูดของหลวงพ่อดึงดูดจิตใจตามไปทุกหนทุกแห่ง ทั้งที่พยายามไม่ให้ใจคิด แต่ก็ต้องคิด เมื่อคิด ๆ ไป ก็ยิ่งเห็นจริงตามคำสอนของหลวงพ่ และของพระพุทธเจ้ามากขึ้นทุกที พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้อย่างไร ก็เป็นอย่างนั้น ไม่มีทางคัดค้านได้เลย

ต่อมา พ่อหนุจึงคลายพยศ ลดมานะ ลดทิฐิ ทิ้งนิสัยหัวรั้นหัวแข็ง เข้ามาฝากตัวเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่ แล้วรักษาศีลห้าอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งฝึกหัดปฏิบัติภาวนา จนกลายเป็นพ่อหนุคนใหม่ ที่มีธรรมาศรัยดี ช่วยกิจการงานวัดอย่างแข็งขันด้วยความจริงใจตลอดมา

นอกจากปัญหาของพ่อหนุแล้ว ก็มีเหตุการณ์ไม่ดีหลายอย่าง ที่หลวงพ่ต้องใช้ความอดทนและปัญญา รวมทั้งใช้สันติวิธีเข้าแก้ปัญหา

ชาวบ้านบางกลุ่ม โลกจัด พยายามจะบุกรุกเข้าครอบครองป่าพงเป็นที่ทำกิน แต่เมื่อมีพระพำนักอยู่ ก็ทำอะไรได้ไม่สะดวกจึงวางแผนขับไล่ โดยจะใช้ผู้หญิงเป็นเครื่องมือ ชาวบ้านบางคนรู้ว่าจริงมากราบเรียนหลวงพ่

“หลวงพ่อย่าให้พระไปบิณฑบาตบ้านนั้นองค์เดียวนะมีคนเขาจะให้สาว ๆ มาดักกอดแล้วให้ร้องว่า ถูกพระข่มขืน”

หลวงพ่อบอกกับโยมคนนั้นอย่างอารมณ์ดีว่า...

“เออ...ให้ผู้หญิงกอดสักทีก็ดีเหมือนกัน” ท่านได้ไปบิณฑบาตที่บ้านนั้นแทนพระรูปที่ไปประจำ แต่ไม่มีอะไรเกิดขึ้น เรื่องราวค่อย ๆ เงียบหายไป

บางวันมีคนจี๊เกียจมักง่าย เมื่อเห็นผักผลไม้ในวัดเกิดอยากได้มีแต่ไม่อยากปลุกเอง ตอนแรก ๆ ทำทีเข้ามาขอ แต่หลายครั้งชักอาย จึงใช้วิธีแอบมาขโมย หลวงพ่ใช้อุบาย

จับตัวโยมมาได้แล้วบรมตั้งสอน... “คราวหลังอย่าทำเช่นนี้อีกนะ มะละกอนี้ เอาไปกินก็ได้แค่วันสองวันแค่นั้นแหละ ถ้าเราขยันปลูกเอาเอง จะได้กินตลอดไป ต้องพยายามทำมาหากินด้วยความสุจริต จะได้ไม่เดือดร้อน และจะได้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกหลานด้วย”

ต่อมา ชาวบ้านแอบเอาสุนัขและแมวมาปล่อยในวัด พอรู้ตัวเจ้าของ หลวงพ่อเชิญเขามาที่วัด แล้วชี้แจงเหตุผลให้ฟัง...

“ที่วัดของเรามีกระรอกกระแต มีไก่ป่า และสัตว์หลายอย่าง อาตมาอยากสงวนเอาไว้เพื่อลูกหลานเขาจะได้ดูได้เห็นบ้าง ถ้าไม่ทำอย่างนั้น มันก็จะสูญพันธุ์ไป แล้วจะเหลืออะไรไว้ให้เขา พวกหมาพวกแมวที่โยมเอามาทิ้งที่นี่ หากปล่อยไว้ มันก็จะกัดกินสัตว์ป่าตายหมด ขอให้พวกเราเอามันกลับคืนไปซะ แล้วมาช่วยกันรักษาสัตว์ป่าเอาไว้”

ส่วนทางด้านฝ่ายพระสงฆ์สำนักอื่น ในสมัยนั้นยังมีความเข้าใจผิดต่อพระที่ป่าพงเหมือนกัน ถึงขนาดบอกให้ชาวบ้าน เอาขี้วัวแห้งกับเถาวัลย์ใส่บาตรให้หลวงพ่อ แต่ท่านไม่ได้ตอบโดยถือหลักว่า“เขาเกลียด ให้ทำติดทนเขา” พอถึงฤดูเข้าพรรษา หลวงพ่อก็พาพระเณร ไปกราบคารวะ หรือหากมีสิ่งของเครื่องใช้ ก็นำไปถวายแก่พระเหล่านั้นด้วย ต่อมาเหตุร้ายต่าง ๆ นั้น ได้คลี่คลายไปในทางที่ดี..

รมเงาวัดหนองป่าพง

นับวันรมเงาวัดหนองป่าพงยิ่งแผ่กว้างออกไป สาธุชนทั้งหลายไกล่ไกลต่างหลั่งไหลมาตามกิตติศัพท์แห่งศีลสัตย์ของพระป่า เมื่อมาพบเห็นการประพฤติปฏิบัติยิ่งเกิดศรัทธา ชาวบ้านบางกลุ่มจึงขอมิมนต์หลวงพ่อไปพิจารณาตั้งวัดป่าในถิ่นของตนบ้าง

ต่อมา วัดสาขาจึงกำเนิดขึ้นในจังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดอื่น ๆ หลายแห่ง หลวงพ่อได้จัดส่งหลวงพ่อเที่ยง โชติธมฺโมหลวงพ่อจันทร์ อินฺทวิโร และศิษย์อาวุโสออกไปเป็นประธานสงฆ์ในสาขาต่าง ๆ ตามลำดับ

สำหรับที่วัดหนองป่าพง พระเณรมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ หลวงพ่อจึงกำหนดกติกาสงฆ์ขึ้น เพื่อใช้เป็นรากฐานของข้อวัตรปฏิบัติในวัดหนองป่าพงและสาขา ซึ่งถือว่ากติกานี้ คือตัวแทนส่วนหนึ่งของหลวงพ่อในปัจจุบัน...

กติกาสงฆ์จะช่วยควบคุมความประพฤติของพระเณร ให้อยู่ในขอบเขตของพระธรรมวินัย เพื่อง่ายต่อการเข้าสู่ความบริสุทธิ์ในสมณเพศ เช่น การห้ามรับเงินทองและห้ามผู้อื่นเก็บไว้เพื่อตนห้ามซื้อขายแลกเปลี่ยน ไม่ขอของจากคนมิใช่ญาติมิใช่ปวารณาหาก

ได้รับวัตถุนานให้เก็บไว้เป็นกองกลาง และห้ามบอกและเรียนศิรัจนาจานวิชา บอกเลข ทำ
น้ำมันต์ หมอยา หมอดู ทำวัตถุมงคล... ฯลฯ เป็นต้น

ในยุคนั้น หลวงพ่อยังคงนำศิษย์ประพฤติปฏิบัติอย่างเข้มข้นสม่ำเสมอ... พอห้าโมง
เย็น ประตูวัดจะถูกปิดทันที ไม่ให้ใครเข้าออก ป่าทั้งป่าเงียบสงัด แม้จะมีพระเณรร่วม
ร้อยรูป แต่ไม่มีเสียงพูดคุย หกโมงเย็น ทุกคนต้องนั่งสมาธิพร้อมกันที่ศาลา จะลุกขึ้นไป
ไหนไม่ได้ จนกว่าจะถึงเวลาเลิก

บางครั้งหลวงพ่อก็พาสวนทางกิเลส เช่นฤดูร้อน ให้ปิดประตูหน้าต่างศาลาแล้วนั่ง
สมาธิ อากาศจะร้อนอบอ้าวจนเหงื่อไหล โทรมกายก็ไม่อนุญาตให้ลุกจากที่ แต่หากเป็น
ฤดูหนาวให้เปิดหน้าต่างให้โล่ง นั่งสมาธิอยู่ในความหนาวเย็นอย่างนั้น

ท่านพาทำเช่นนี้ เพราะต้องการให้ศิษย์มีความอดทนไม่อ้างหนาวร้อนหรืออ้างเวลา
แล้วหลีกเลี่ยงการภาวนา รวมทั้งเป็นการขัดขืนกิเลส ไม่ให้ทำตามความอยากของตนเอง
ถึงฤดูแล้งใบไม้และพื้นดินแห้งเหมาะแก่การอยู่โคนไม้ บางปีหลวงพ่อก็พาพระเณร
ออกเดินธุดงค์ไปตามสถานที่ต่าง ๆ แต่บางครั้งก็ธุดงค์กันในวัด ให้ทางกลด นั่งสมาธิ
เดินจงกรมอยู่ตามร่มไม้ ไม่ต้องขึ้นกุฏิ...

หลวงพ่อเข้มงวดกวดขันต่อตนเองและศิษย์ตลอดมา จนกระทั่งในช่วงหลัง ๆ ท่านมีอายุ
มากขึ้น และต้องต้อนรับญาติโยมเกือบตลอดทั้งวัน พระเณรจึงร่วมประชุมตกลงกัน ยก
ข้อวัตรให้หลวงพ่อ คือขอร้องให้ท่านไม่ต้องมาทำกิจวัตรบางอย่างเช่น ตักน้ำกวาดลาน
วัดกับลูกศิษย์ลูกหา แต่หลวงพ่อก็ไม่วางธุระเสียทั้งหมดท่านยังคงดูแลศิษย์อย่างใกล้ชิด
เสมอมา

ต่อมา หลวงพ่อได้ฝึกหัดให้ศิษย์รู้จักการปกครองกันเองในระบบสงฆ์ โดยแบ่งหน้าที่
รับผิดชอบของท่านแก่ศิษย์อาวุโส เป็นผู้นำหมู่คณะประพฤติข้อวัตรต่าง ๆ โดยท่านคอย
ควบคุมดูแลอีกชั้น หนึ่ง

การประพฤติปฏิบัติของพระกรรมฐานในป่าพงในยุคนั้น ดำเนินไปอย่างสงบและ
มั่นคง แม้หลวงพ่อก็ไม่ได้ร่วมปฏิบัติในกิจวัตรทุกอย่างเช่นเดิม แต่สานุศิษย์อาวุโสซึ่ง
ถอดแบบมาจากหลวงพ่อ ก็สามารถนำหมู่คณะปฏิบัติได้อย่างเรียบร้อย

ศิษย์ชาวต่างประเทศ

ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ท่านอาจารย์สุเมโธ (ศิษย์ชาวต่างประเทศรูปแรก) ได้ยินกิตติศัพท์ความ
เคร่งครัดในข้อวัตรปฏิบัติของหลวงพ่อ จึงกราบลาพระอุปัชฌาย์ของท่านที่จังหวัด

หนองคายเดินทางมาฝากตัวเป็นศิษย์กับหลวงพ่อบ้านได้เมตตาไว้ แต่ตั้งเงื่อนไขว่า..

“ท่านนี้จะมาอยู่กับผมก็ได้ แต่มีข้อแม้ว่าผมจะไม่หาอะไรมาบำรุงท่านให้ได้ตาม
อยาก ท่านต้องทำตามระเบียบข้อวัตร เหมือนที่พระเถระไทยเขาทำ”

ตลอดระยะเวลา ๔ ปีที่ป่าพง ท่านอาจารย์สุเมโธได้รับการฝึกฝนเกี่ยวเนื่องด้วยอุบาย
ต่าง ๆ จากหลวงพ่อบ้านเล่าให้ฟังว่า“บางครั้งหลวงพ่อบ้านจะดุหรือตักเตือนผมในที่
สาธารณะ ทำให้ผมอายมาก ครั้งหนึ่งท่านเล่าให้โยมทั้งศาลาฟังเรื่องที่ผมทำไม่สวยไม่
งาม เช่นการฉันทน์ข้าวด้วยมือเปล่าแต่เปิบไม่เป็น ขยู่มาหาขึ้นมาเต็มกำมือ แล้วโปะใส่
ปากใส่จมูกเลอะเทอะไปทั้งหน้าพระเถระและโยมหัวเราะกันลั่นศาลา ผมนั่นทั้งโกรธทั้ง
อาย แต่ก็ทนได้ และพิจารณาว่า นี่เป็นความกรุณาของหลวงพ่อบ้านที่ช่วยเปิดเผยความ
เย่อหยิ่งของผม ซึ่งมันเป็นจุดบอดที่เรามักจะมองไม่เห็น และยังเป็นอุบายที่ท่านจะ
ทดสอบอารมณ์เราว่า มีพื้นฐานที่จะรองรับธรรมะได้มากน้อยแค่ไหน...”

“ทุกเช้าเวลาหลวงพ่อบ้านกลับจากบิณฑบาต จะมีพระ เณรหลายองค์ไปรอล้างเท้าท่าน
ระยะแรก ๆ ที่ผมไปอยู่วัดป่าพง เห็นกิจวัตรนี้ที่โรกีนีก่อนขอพระเถระเหล่านั้นอยู่ใน
ใจ แต่พออยู่นานเข้าผมก็เป็นที่ไปด้วย เช้าวันหนึ่งก่อนที่ผมจะรู้ตัวว่าเป็นอะไรผมก็ปราด
เข้าไปอยู่หน้าพระเถระองค์อื่นเสียแล้ว ขณะก้มล้างเท้าถวายท่าน ผมได้ยินเสียงนุ่ม ๆ
กลั้วเสียงหัวเราะของหลวงพ่อบ้านว่า สุเมโธยอมแล้วหรือ...”

“เช้าวันหนึ่งผมกำลังกวาดใบไม้ที่ลานวัด อารมณ์ไม่ดีรู้สึกหงุดหงิดขัดเคือง และ
รู้สึกว้าวุ่นตั้งแต่มาอยู่ที่วัดป่าพงเจอแต่ทุกข์ พอดีหลวงพ่อบ้านเดินมายังผม ท่านยิ้มให้พร้อมกับ
พูดว่า วัดป่าพงทุกข์มาก! แล้วท่านก็เดินกลับไป ผมสงสัยว่าทำไมหลวงพ่อบ้านพูดอย่างนี้
กลับไปกุฎิพิจารณาได้สติว่าทุกข์ไม่ได้เกิดจากวัดป่าพงแต่เกิดจากจิตใจของเราเอง...”

ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้มีชาวอเมริกันอีกสองคนเข้ามาบวชที่วัดหนองป่าพง แต่อยู่
ได้ราวหนึ่งปีทั้งคู่ก็ลาสิกขาไป คนหนึ่งเป็นนักเขียน ได้จดบันทึกคำสอนของหลวงพ่อบ้าน
แล้วนำไปพิมพ์เผยแพร่ทำให้ชื่อเสียงของหลวงพ่อบ้านเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวต่างประเทศ
ยิ่งขึ้น ส่วนอีกคนเป็นนักจิตวิทยา ชอบวิพากษ์วิจารณ์ครูบาอาจารย์ต่าง ๆ เว้นไว้แต่
หลวงพ่อบ้านคนเดียวที่เขาเคารพเทิดทูนมาก หลังลาสิกขาบวชเมื่อได้พบชาวต่างประเทศที่
กำลังแสวงหาครูอาจารย์ เขามักแนะนำให้มาพบหลวงพ่อบ้าน ทำให้พระฝรั่งในวัดหนองป่า
พงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ผู้คนที่เข้ามาวัดหนองป่าพง ต่างที่ที่เห็นพระฝรั่งปฏิบัติกรรมฐานเคร่งครัดอยู่เคียง

ข้างกับพระไทย จึงเกิดความสงสัยว่าหลวงพ่อสอนชาวต่างประเทศได้อย่างไร ในเมื่อท่านไม่คุ้นเคยกับภาษาอังกฤษ และลูกศิษย์ฝรั่งเองก็ไม่คุ้นเคยภาษาไทย หลวงพ่อชี้แจงว่า“ที่บ้านโยมมีสัตว์เลี้ยงหรือเปล่า อย่างหมา แมว หรือวัวควายอย่างนี้ เวลาฝึกหัดมัน โยมต้องรู้ภาษาของมันด้วยไหม?...”

“ถึงแม้มีลูกศิษย์เมื่อนอกมาอยู่ด้วยมาก ๆ อย่างนี้ ก็ไม่ได้เทศน์ให้เขาฟังมากนัก พาเขาทำเอาเลย ทำดีได้ดี ถ้าทำไม่ดีก็ไม่ได้ของไม่ดี พาเขาทำคุณ เมื่อทำจริง ๆ ก็เลยได้ดี เขาก็เลยเชื่อ...”

ครั้งหนึ่งเมื่อถูกถามปัญหาเช่นนี้ ท่านตอบแบบจำ ๆ ว่า “ไม่ยากหรอกตั้งไปตั้งมา เหมือนควาย เดี่ยวมันก็เป็นเท่านั้นแหละ”

ศิษย์ชาวออสเตรเลียรูปหนึ่งเล่าถึงบทเรียนอันดุเดือดว่า

“วันหนึ่งผมมีเรื่องขัดใจกับพระรูปหนึ่ง รู้สึกโกรธหงุดหงิดอยู่ทั้งวัน รุ่งเช้าไปบิณฑบาต ก็เดินคิดไปตลอดทางจากลับเดินเข้าวัด พอดีสวนทางกับหลวงพ่ ท่านยิ้มและทักผมว่า กูคุมอรัณึ่ง ซึ่งทำให้อารมณ์ของผมเปลี่ยนทันที จากความหงุดหงิดกลายเป็นปลื้มทันที

...ถึงเวลาสวดมนต์ทำวัตรเย็น หลวงพ่อให้ผมเข้าไปอุปัฏฐากถวายการนวดที่กุฏิของท่าน ผมรู้สึกตื่นเต้นดีใจมากกับโอกาสที่หาได้ยากเช่นนั้น เพราะเราเป็นพระใหม่ แต่ขณะที่กำลังถวายการนวดอยู่อย่างตั้งใจหลวงพ่อก็ถีบเปรี้ยวเข้าที่ยอดดอกที่กำลังพองโตของผมจนลึ้มก้นกระแทกพื้น ท่านคุณใหญ่เลยว่า จิตใจไม่มั่นคง พอไม่ได้ตั้งใจก็หงุดหงิดขัดเคือง เมื่อได้ตามปรารถนาก็ฟูฟอง ผมฟังท่านคุไปหลาย ๆ อย่างแล้ว ก็ไม่โกรธและไม่เสียใจ รู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของท่าน ที่ช่วยชี้กิเลสของเรา ไม่เช่นนั้นเราคงเป็นคนหลงอารมณ์ไปอีกนาน...”

นอกจากจริยาวัตรอันงดงามของหลวงพ่แล้ว บรรยากาศของวัดหนองป่าพงและกิริยามารยาทของพระเณร ยังเป็นแรงจลใจให้ผู้มาพบเห็นเกิดความศรัทธาอย่างยิ่ง ดังท่านอาจารย์ชาวต่างชาติผู้หนึ่งเล่าว่า

“พ่ผ่านเข้าประตูวัดหนองป่าพงเป็นครั้งแรก ความประหลาดใจและความประทับใจก็เกิดขึ้น เมื่อเห็นบริเวณสถานที่แม้จะเป็นป่ามีต้นไม้หนาแน่นแต่ทางเดินก็ดูสะอาดไม่มีอะไรเกะกะ สายตา

..จากนั้นก็ไปเห็นกุฎิศาลาสะอาดเรียบร้อยที่สุด รู้สึกว่าวัดหนองป่าพงนี้ ระเบียบวินัย

ดีมากจริง ๆ พอดตกตอนเย็นเห็นพระเณรออกมาทำกิจ ท่านเรียบร้อยดี มีกิริยาสำรวมไม่
ตื่นตื่นอะไรเลย ผมเคยไปวัดอื่น พอพระเณรเห็นพวกฝรั่งก็ปรี๋เข้าหา เข้ามาพูด
ภาษาอังกฤษ ถามรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องบ้างทำเหมือนกับว่า พวกฝรั่งมีอะไรดีอย่างนั้น
...แต่ที่วัดหนองป่าพง บรรดาพระสงฆ์ ญาติโยม พี่สาวแม่ชี ไม่เห็นมีใครสนใจกับฝรั่ง
อย่างผม นั่งท่านก็สำรวม เดินก็สำรวม มีกิจอะไรต้องทำก็ทำไป ถามก็เงยหน้ามาพูดด้วย
ไม่มีอาการตื่นตื่นอะไรเลยมีความรู้สึกที่ว่า ท่านเหล่านี้ต้องมีของดีแน่เกิดศรัทธาขึ้นมา
...”

ปี พ.ศ. ๒๕๑๘ จำนวนศิษย์ชาวต่างประเทศในวัดหนองป่าพงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หลวง
พ่อจึงตั้งวัดป่านานาชาติขึ้นที่ป่าช้าบ้านบุงหวาย ซึ่งอยู่ห่างจากวัดหนองป่าพงราว ๗-๘
กิโลเมตร เพื่อปูพื้นฐานให้พระชาวต่างชาติได้รู้จักปกครองกันเอง โดยมอบให้ท่าน
อาจารย์ สุเมโธ คุณแล

ประธานสงฆ์วัดป่านานาชาติในสมัยแรก ประสบปัญหา ในการปกครองหมู่คณะมาก
เพราะคนฝรั่งมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง และกล้าแสดงออก จึงสร้างปัญหาให้ประธาน
สงฆ์ต้องเป็นทุกข์อยู่เสมอ เมื่อเรื่องถึงหลวงพ่อ ท่านจะแนะนำให้ทั้งสองฝ่ายละวางทิฐิม
มานะ ให้ปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น สำหรับประธานสงฆ์ หลวงพ่อจะแนะนำวิธีปกครอง
ให้ว่า “ถ้าลูกศิษย์ของเรามีเรื่องขัดแย้งกัน ก็ให้พิจารณาให้ดี อย่าตัดสินว่าผู้มาใหม่ไม่ดี
อย่าไปว่าคนนั้นดี คนนี้ไม่ดี ต้องใช้เวลาดูไปนาน ๆ ก่อน ดูอุปนิสัยของเขาไปนาน ๆ
อย่าไปคิดว่า ดีหรือไม่ดีเลยทันที เพราะว่าทุกสิ่งทุกอย่างมันไม่แน่นอน ต้องใช้เวลาดูไป
ก่อน...”

ศิษย์ชาวต่างประเทศ ต่างเคารพปัญญาบารมีของหลวงพ่อเป็นอย่างยิ่ง ท่านเต็มไปด้วย
ด้วยเมตตาธรรมและอารมณ์ขัน เบิกบานแจ่มใสอยู่เป็นนิจ มีความสามารถพิเศษในการ
สื่อสาร และแก้ปัญหาแก่ศิษย์ได้อย่างดีเยี่ยม ชาวต่างประเทศจึงเกิดศรัทธาเข้ามาศึกษา
และปฏิบัติธรรมที่วัดหนองป่าพงและวัดป่านานาชาติ เป็นจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับ

จาริกสู่ตะวันตกครั้งที่ ๑

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ท่านอาจารย์สุเมโธ เดินทางไปเยี่ยมบ้านเกิดที่อเมริกา จากกลับได้แวะพัก
ที่พุทธวิหารธรรมประทีป กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ขณะพักอยู่ที่พุทธวิหารแห่งนั้น
สมาชิกมูลนิธิกิจการสงฆ์แห่งอังกฤษ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้จัดตั้งพุทธวิหาร ได้เกิดศรัทธา
เลื่อมใสในปฏิปทาของท่านอาจารย์สุเมโธ จึงนิมนต์ให้ท่านพำนักอยู่เพื่อเป็นผู้นำในการ

ประพตติปฏิบัติ ท่านอาจารย์สุเมโธไม่ได้ตอบรับคำ แต่ได้ชี้แจงว่า จะนำเรื่องนี้ไปกราบเรียนหลวงพ่อบุญซึ่งเป็นครูบาอาจารย์เสียก่อน

หลังจากนั้นไม่นาน ประธานมูลนิธิฯ คือนายยอร์ช ชาร์ปก็ได้เดินทางมาเมืองไทย เพื่อนิมนต์หลวงพ่อบุญไปเผยแผ่พุทธธรรม และพิจารณาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งสำนักสาขาในประเทศอังกฤษหลวงพ่อบุญไม่ได้รับนิมนต์ทันที แต่อนุญาตให้ประธานมูลนิธิฯ พำนักอยู่ที่วัดหนองป่าพงระยะหนึ่ง โดยให้ปฏิบัติตนเหมือนคนวัด คือ พักที่ศาลา กินข้าวในกะละมังวันละมื้อ และทำกิจวัตรเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ เพื่อให้ทำความเข้าใจในความเป็นอยู่ของพระป่า รวมทั้งเพื่อทดสอบดูความอดทนและความจริงใจกันก่อน เมื่อพิจารณาเห็นว่ามีความมุ่งมั่นจริง หลวงพ่อบุญจึงรับนิมนต์จากประธานมูลนิธิฯ นั้น

๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ หลวงพ่อบุญก็ได้เดินทางไปเผยแผ่พุทธธรรมที่ประเทศอังกฤษ โดยมีท่านอาจารย์สุเมโธเป็นผู้ติดตาม หลวงพ่อบุญได้เขียนบันทึกประจำวัน กล่าวถึงความรู้สึกส่วนตัวและเล่าถึงภาระกิจ รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ในระยะสองเดือนกว่าที่ต่างประเทศ ไว้ในสมุดบันทึกด้วยลายมือของท่าน ดังได้คัดมาบาง ตอน ว่า

จินตนาการที่เกิดขึ้นใหม่ ในการเดินทางจากเมืองไทยสู่กรุงลอนดอน ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ทั้งหลายก็เหมือนกับแสงของพระจันทร์พระอาทิตย์ เมื่อถูกเมฆหมอกเข้าครอบงำ ก็เป็นอย่างหนึ่งเมื่อปราศจากเมฆหมอกก็เป็นอย่างหนึ่ง

เป็นเหตุให้คิดว่า การเรียขธรรม การรู้ธรรม การเห็นธรรม การปฏิบัติธรรม การเป็นธรรมเหล่านี้ เป็นคนละส่วนไม่ใช่สิ่งเดียวกัน และทำให้จินตนาการต่อไปอีกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าว่า เมื่อเรายังไม่รู้ประเพณี คำพูด การกระทำของเขา ทุกอย่างเราไม่ควรถือตัวในที่นั้น

และคิดต่อไปอีกขณะเมื่ออยู่บนรถกลับเมฆนั้นว่า ชาติ ตระกูล ความรู้ คุณธรรมเป็นอย่างไรก็เป็นที่แปลกมาก เพราะเรื่องนี้ดูเหมือนเราได้ประสบมาก่อนแล้ว ตอนที่เราได้ถวายชีวิตในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์... ว่าเราได้มาเมืองนอกนี้...นี่คือเมืองนอกใน (วิญญูะ) ไม่ใช่เมืองนอกนอก การเห็นเมืองนอกใน พระพุทธเจ้าไม่สรรเสริญ พระพุทธเจ้าสรรเสริญคนผู้เห็นเมืองนอกนอก ความคิดของเรา มันคิดบวกคิดลบกันอย่างนี้เรื่อยไป จนถึงกรุงลอนดอน และก็ได้ปรับกาย วาจา ใจ ให้เข้ากับเขาได้เป็นอย่างดีไม่มีอะไร

สิ่งที่แปลกนั้นก็คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ส่วนใจนั้นปกติอยู่ตามเดิม เพราะได้เตรียมมานานแล้ว ต่างแต่ไม่แปลกแปลกแต่ไม่ต่าง คิดต่อไปว่า ประชาชนในยุโรปนี้ เขาได้ถึงจุดอิมของวัตถุทั้งหลายแล้ว แต่ยังไม่รู้จักพอ เพราะขาดจากกรรม เปรียบได้เหมือนผลไม้พันธุ์ดี เกิดอยู่ในสวนที่มีดินดี แต่ขาดคนดูแลรักษา จึงทำให้ผลไม้ทั้งหลายเหล่านั้นไร้คุณค่าเท่าที่ควรจะได้ เหมือนมนุษย์ไร้คุณค่าจากการเกิดมาเป็นมนุษย์ฉะนั้น

๖ พฤษภาคม ๒๕๒๐ บินต่อถึงเมืองการาจี ปากีสถานบินผ่านอิตาลี ถึงลอนดอน นายฮอร์ช ชาร์ปและนางฟรีดา วินท์ ได้เอารถมารับที่สนามบินฮีทโลว์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการเดินทางในวันที่ ๖ ในขณะที่บินอยู่เครื่องบินได้เกิดอุบัติเหตุยางระเบิด ๑ เส้นบนอากาศ พนักงานการบินจึงได้ประกาศให้ผู้โดยสารเตรียมตัวรัดเข็มขัด มีพินปลอมก็ต้องถอดออกแม้กระทั่งแว่นตาหรือรองเท้า เครื่องบริหารทุกอย่างต้องเตรียมพร้อมหมด ผู้โดยสารทุกคนเมื่อเก็บบริหารทุกอย่างเสร็จแล้ว ต่างคนต่างก็เงียบคิดว่า เป็นครั้งสุดท้ายของพวกเราทุกคนเสียแล้ว

ขณะนั้นเราก็ให้คิดว่า เป้าครั้งแรกที่เราได้เดินทางมาเมืองนอก เพื่อสร้างประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา จะเป็นบุญอย่างนี้เทียวหรือ เมื่อระลึกได้เช่นนี้แล้ว ก็ตั้งสัตย์อธิษฐานมอบชีวิตให้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วก็กำหนดจิตรวมลงไว้ในสถานที่ควรอันหนึ่ง แล้วได้รับความสงบเยือกเย็นคล้ายกับไม่มีอะไรเกิดขึ้น พักที่ตรงนั้น จนกระทั่งเครื่องบินได้ลดระดับลงมาถึงแผ่นดินด้วยความปลอดภัย ฝ่ายคนโดยสารต่างก็ปรบมือด้วยความดีใจ คงคิดว่าเราปลอดภัยแล้ว

สิ่งที่แปลกก็คือ ขณะเมื่อเครื่องบินเกิดอุบัติเหตุ ต่างคนก็ร้องเรียกว่า “หลวงพ่ช่วยปกป้องพวกเราทุกคนด้วย” แต่เมื่อพื้นอันตรายแล้วเดินลงจากเครื่องบิน เห็นประณมมือไหว้พระเพียงคนเดียวเท่านั้น นอกนั้นไหว้แอร์โฮสเตสทั้งหมดในที่นั้น ...นี่เป็นสิ่งที่แปลก

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๒๐ วันนี้ประมาณ ๗ โมงเช้า เราได้นั่งอยู่ในที่สงบเงียบจึงได้เกิดความรู้ในการภาวนาหลายอย่าง เราจึงได้หยิบเอาสมุดปากกาขึ้นมาบันทึกไว้ภายในวิหารธรรมประทีปด้วยความเงียบสงบ ธรรมะที่เกิดขึ้นนี้เราเรียกว่า “มโนธรรม” เพราะเกิดขึ้นด้วยการปรากฏในส่วนลึกของใจว่า การที่มาบวชเจริญรอยตามพระพุทธองค์นั้นไม่ได้ทำอะไร ๆ ได้เต็มที่ เพราะยังบกพร่องอยู่หลายประการอันเกี่ยวแก่พุทธศาสนาคือ หนึ่งสถานที่ สองบุคคล สามกาลเวลา

เราจึงได้คิดไปอีกว่าเมื่อสร้างประโยชน์ตนได้เป็นที่พอใจแล้วให้สร้างประโยชน์บุคคลอื่น จึงจะได้ชื่อว่าการทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงมีความเห็นว่า กรุงลอนดอนนี้แห่งหนึ่งจัดเรียกว่าเป็นปฏิรูปเทศ คือ ประเทศอันสมควรในการที่จะประกาศพระศาสนา จึงได้จัดให้ศิษย์ฝรั่งอยู่ประจำเพื่อดำเนินงานพระศาสนาต่อไป

วิธีสอนธรรมนั้นให้เข้าไปในทำนองที่ว่า ทำน้อยได้มาก ทำมากได้น้อย ให้เห็นว่าเป็นความเย็นอยู่ในความร้อน ความร้อนอยู่ในความเย็น ความผิดอยู่ในความถูก ความถูกอยู่ในความผิด ความสุขอยู่ที่ความทุกข์ ความทุกข์อยู่ที่ความสุข ความน้อยอยู่ความใหญ่ ความใหญ่อยู่ที่ความน้อย สกปรกอยู่ที่สะอาด สะอาดอยู่ที่สกปรกอย่างนี้เสมอไป นี้เรียกว่าสังขธรรม หรือสังขศาสตร์

๑๗ พฤษภาคม ๒๕๒๐ วันนี้เป็นวันแรกที่ได้ออกบิณฑบาตในกรุงลอนดอนพร้อมด้วยพระสุเมโธ อเมริกัน พระเชมธมโม อังกฤษ และสามเณรชินทุดโต ซึ่งเป็นสัญชาติฝรั่งเศส พระโพธิญาณเถรเป็นหัวหน้า

การออกบิณฑบาตวันแรกได้ข้าวพ้ออิม ผลแอปเปิ้ล ๒ ใบกล้วยหอม ๑ ใบ ส้ม ๑ ใบ แดงกว่า ๑ ลูก แครรี่ ๒ หัว ขนมหอม ๒ ก้อน ดีใจซึ่งได้อาหารวันนั้นเพราะเข้าใจว่าเป็นอาหารของพระพ้อ คือเป็นมูล (มรดก) ของพระพุทธเจ้านั่นเอง และ เป็นอาหารที่บิณฑบาตได้ เมืองนี้ยังไม่เคยมีพระบิณฑบาตเลย เพราะเขามีความอายกันเป็นส่วนมาก แต่ตรงกันข้ามกับเรา คำว่าอายนี้เราเห็นว่าอายต่อบาปอายต่อความผิดเท่านั้น ซึ่งเป็นความหมายของพระพุทธองค์ นี้เป็นความเห็นของเรา จะถูกหรือผิดขออภัยจากนักปราชญ์ทั้งหลายด้วย

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๒๐ ตอนเย็นวันนั้นเองได้ถูกถามปัญหาและตอบคำถามพวกเขาเป็นปัจจุบันหลายอย่าง แต่เราก็ไม่จบในการตอบปัญหานั้นตามเคย มีผู้หญิงฝรั่งคนหนึ่งได้ถามปัญหาว่าคนตายแล้วไปอยู่ที่ไหน และความรู้ (วิญญาณ) นั้นไปอยู่อย่างไร

เราได้ตอบว่า ปัญหานี้พระพุทธเจ้าไม่ทรงให้ตอบ เพราะเรื่อง นี้ไม่ใช่เหตุ กระนั้นจะขออนุญาตตอบปัญหานี้ฉลองศรัทธาสักหน่อย

ในขณะที่เรานั่งอยู่บนธรรมมาสน์มีเทียนจุดไว้ ๒ เล่ม เราจึงถามว่าโยมมองเห็นเทียนนี้ไหม เขาก็ตอบว่าเห็น เราจึงว่านี่แหละ โยมเมื่อมีไฟอยู่ก็มีไฟอยู่จั้นนั้น จากนั้นก็ได้หยิบเทียนเล่มหนึ่งขึ้นมาแล้วก็เป่าให้ดับด้วยปาก แล้วถามเขาว่า เปลวของไฟนี้หายไหน

ไปในทิศไหน เขาตอบว่าไม่รู้ แต่ว่าเปลวไฟดับไปเท่านั้น

แล้วเขาก็ถามเขาว่า แก่ปัญหาอย่างนี้พอใจไหม เขาก็บอกว่ายังไม่พอใจในคำตอบนี้ เขาก็ตอบเขาไปอีกว่าถ้าอย่างนั้น เราก็ไม่พอใจในคำถามของโยมเหมือนกันเขาทำตาดลิ่ง ขึ้นสับคหน้าแล้วก็หมดเวลาพอดี

หลวงพ่เขียนสรุปตอนท้ายในสมุดบันทึกว่า...

เราเป็นพระอยู่แต่ในป่ามานานนึกว่าไปเมืองนอกจะมีความตื่นเต็นก็เปล่า เพราะ พระพุทธเจ้าตามควบคุมเราอยู่ทุกอิริยาบถ มีหน้าซ้ำยังให้เกิดปัญญขึ้นอีกด้วย เหมือน บัวในน้ำไม่ยอมให้น้ำท่วมฉนั้น พิจารณาตรงกันข้ามเรื่อยไป

และได้เที่ยวไปดูในมหาวิทยาลัยต่างๆ แล้ว จึงคิดว่ามนุษยศาสตร์ทั้งหลาย มันคงเห็น ชัดเจนว่า มีแต่ศาสตร์ที่ไม่คมทั้งนั้น ไม่สามารถจะตัดทุกข์ได้ มีแต่ก่อให้เกิดทุกข์ ศาสตร์ ทั้งหลายเหล่านั้น เราเห็นว่า ถ้าไม่มาขึ้นค่าพุทธศาสตร์แล้วมันจะไปไม่รอดทั้งนั้น

ความรู้สึกในเหตุการณ์ ที่ได้ไปเมืองนอกในคราวนี้ก็น่าขบขันเหมือนกัน เพราะเรา เห็นว่าอยู่เมืองไทยมาถ้านานแล้ว คล้ายๆกับเป็นพญาลิงให้คนหยอกเล่นมาหลายปีแล้ว ลองไปเป็นอาจารย์กบในเมืองนอกดูสักเวลาหนึ่งจะเป็นอย่างไร เพราะภาษาของเรา เรา ไม่รู้ก็ต้องเป็นอาจารย์กบอย่างแน่นอน แล้วก็ไปไปตามความคิดอย่างนั้น

กบมันไม่รู้ภาษาของมนุษย์ แต่พอมันร้องขึ้นมาแล้ว คนชอบไปหามันจังเลย... เลย กลายเป็นคนบ๊องคนบ้าอีกเสียแล้ว ก็ดีเหมือนกันปริญญาของพระพุทธเจ้านั้นไม่ต้อง ไปสอบกับเขาหรอก...

ฉะนั้นพระบ๊อง เลยเป็นเหตุให้ได้ตั้งสาขาสองแห่งคือ กรุงลอนดอน และฝรั่งเศส เพื่อให้คนบ้าศึกษา ก็ขบขันดีเหมือนกัน

๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๐ เดินทางกลับจากกรุงลอนดอน

จาริกสู่ตะวันตกครั้งที่ ๒

ในครั้งแรกของการไปเผยแพร่พุทธธรรมยังต่างประเทศชาวอังกฤษบางคนเรียนถาม หลวงพ่อว่า “ชีวิตของพระเป็นอย่างไร?... ทำไมชาวบ้านถึงได้เลื่อม โดยที่พระไม่ได้ทำ อะไร?”

หลวงพ่ตอบแบบอุปมาว่า... “...ถึงบอกให้ก็ไม่รู้หรือมันเหมือนกับนกที่อยากรู้ เรื่องของปลาในน้ำ ถึงปลาบอกความจริงว่า อยู่ในน้ำเป็นอย่างไร นกก็ไม่มีความรู้ได้

ตราใบไม้ที่นี่ยังไม่เป็นปลา” พวกเขาเหล่านั้นพอใจในคำตอบของหลวงพ่อกมาก

หลังจากกลับสู่เมืองไทยแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ หลวงพ่อจึงได้รับหนังสือจาก บี.บี.ซี. แห่งประเทศอังกฤษ ติดต่อขอเข้าถ่ายทำภาพยนตร์เกี่ยวกับพุทธศาสนาที่วัดหนองป่าพง ตอนท้ายของหนังสือฉบับนั้น มีข้อความอยู่ประโยคหนึ่ง ซึ่งเขาเน้นว่า“หวังว่าท่าน อาจารย์ คงจะเป็นปลาที่เห็นประโยชน์ (เกื้อกูล) แก่นก”

ในต้นเดือนตุลาคมปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ชาวต่างประเทศได้เข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์สารคดี เกี่ยวกับชีวิต ข้อวัตรปฏิบัติ ละกิจวัตรประจำวันของพระกรรมฐานที่วัดหนองป่าพง หลังจากนั้นไม่นาน หนังสือสารคดีเรื่องนี้ก็ได้แพร่หลายสู่สายตาของคนก่อนโลก

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ทางมูลนิธิกิจการสงฆ์แห่งอังกฤษได้ติดต่อนิมนต์หลวงพ่อ ให้จาริกไปเผยแผ่ธรรมะที่ประเทศอังกฤษอีกครั้ง หลวงพ่อกับพระอาจารย์ปภากรโร จึงได้เดินทางสู่ประเทศอังกฤษ ในวันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๒

การไปอังกฤษครั้งนี้ ได้รับความสนใจจากชาวต่างประเทศมากขึ้นกว่าครั้งแรกหลายเท่า และหลวงพ่อกยังได้ไปดูสถานที่ซึ่งมีคนถวาย เพื่อจัดตั้งเป็นสำนักสาขาถาวร สถานที่แห่งใหม่เป็นป่าธรรมชาติของเมืองหนาว อยู่ใกล้ทะเลสาบ มีคฤหาสน์โบราณอยู่หลังหนึ่ง ต่อมาพระชาวตะวันตกศิษย์ของหลวงพ่อได้ย้ายจากแฮมป์สเดท กลางกรุงลอนดอนซึ่งเป็นที่พักแห่งแรก ไปอยู่สำนักใหม่ที่หมู่บ้านซิดเฮิร์ต เมืองปีเตอร์สฟิลด์ มณฑลซัสเซกซ์ตะวันตกปัจจุบันนี้มีชื่อว่า วัดป่าจิตตวิเวก

หลวงพ่อกพักอยู่ที่ซัสเซกซ์(ระยะหนึ่ง แล้วเดินทางสู่สหรัฐอเมริกา กับพระอาจารย์ปภากรโร ได้ไปพักที่สำนักกรรมฐานของนายแจ๊ค คอห์นฟิลด์ (อดีตพระสุญโญ) ซึ่งเป็นศิษย์เคยบวชอยู่ที่วัดหนองป่าพง ระยะเวลาเก้าวันที่หลวงพ่อกพักอยู่สำนักนั้น ได้อบรมกรรมฐานแก่ชาวอเมริกัน ซึ่งได้รับความสนใจจากพวกเขาเหล่านั้นมาก

หลวงพ่อกเล่าถึงประสบการณ์ครั้งหนึ่ง ในอเมริกาให้ญาติโยมฟังว่า...
“อาตมาเคยไปสหรัฐ เขาให้ไปพูดในบ้านชาวคริสต์ ก็พูดตามภาษาเรานั้นแหละ เมื่อพูดจบลง คริสต์แก่ ๆ คนหนึ่งถามว่า...

ท่าน...ศาสนาพุทธอยู่เมืองไทย แต่ทำไมขโมยเยอะ?

ใช่... จริง..ยอมรับร้อยเปอร์เซ็นต์เลย... แต่ว่า ขโมยเหล่านั้นไม่ใช่ศาสนา...มันเป็นคน...คนเป็นขโมย...ไม่ใช่ศาสนาเป็นขโมย...คนที่สอนศาสนาก็ไม่ให้ทำอย่างนั้น... ศาสนาก็ไม่ให้ทำอย่างนั้น... แต่คนทำ...ไม่ใช่ศาสนาทำ...เขาตบมือให้เหมือนกัน.

อาตมาจึงถามบ้างว่า สหรัฐมีขโมยหรือเปล่า? เขาไม่ยากตอบเหมือนกัน เพราะขโมยก็เยอะเหมือนกัน”

หลวงพ่อก็แนะนำหลักการปฏิบัติและสนทนาตอบปัญหาธรรมแก่ผู้สนใจในสถานที่หลายแห่งในอเมริกา ทั้งเป็นที่ยอมรับและซาบซึ้งแก่ชาวต่างประเทศเป็นอย่างยิ่ง หลังจากพำนักอยู่ที่อเมริการะยะหนึ่ง หลวงพ่อก็เดินทางย้อนกลับมาอังกฤษ ได้อยู่ดูแลการเคลื่อนย้ายสำนัก จากที่เก่าคือวิหารแฮมป์สเดท ไปยังสำนักใหม่ที่มณฑลซัสเซกซ์ ตะวันตก

หลวงพ่อก็ใช้เวลาในการไปเผยแผ่ธรรมะครั้งนี้สองเดือน แล้วได้กลับสู่ประเทศไทย เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๒ การเดินทางไปประกาศธรรม ในต่างประเทศของหลวงพ่อก็สองครั้งนั้น ทำให้หลักธรรมปฏิบัติของพุทธศาสนา ได้เผยแผ่ออกไปอย่างกว้างไกล ยังผลให้มีสำนักปฏิบัติธรรม ที่มีลักษณะคล้ายวัดป่าในเมืองไทยเกิดขึ้นหลายแห่งในซีกโลกตะวันตก เป็นสถานฝึกหัดปฏิบัติและให้หลักการดำเนินชีวิตที่ดีงามแก่ผู้คนในถิ่นนั้น

ปัจจุบันมีสำนักสาขาของวัดหนองป่าพง ในต่างประเทศกว่าสิบแห่ง ตั้งอยู่ในประเทศต่าง ๆ เช่น อังกฤษ สวิสเซอร์แลนด์ อิตาลี ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสหรัฐอเมริกา เพื่อสืบเจตนารมณ์ของหลวงพ่อดังที่ท่านเขียนไว้ในสมุดบันทึก ตอนจาริกสู่ต่างประเทศว่า “ต้องยอมเสียสละทุกอย่างให้แก่พระศาสนา เพื่อประชาชนเป็นจำนวนมาก ในเวลานี้ ดอกบัวกำลังจะบานในทิศตะวันตกอยู่แล้ว..”

อาพาธ

ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ หลวงพ่อก็มีอาการผิดปกติทางร่างกาย เกิดขึ้น เริ่มจากรู้สึกว่า ร่างกายโงเงา การทรงตัวไม่ค่อยดี ต้องใช้ไม้เท้า ช่วยค้ำยันเวลาเดิน และมีอาการปวดเมื่อยบริเวณต้นคอ

นับตั้งแต่นั้นมา ความผิดปกติทางร่างกายมีมาตลอดและทรุดลงเรื่อย ๆ แต่หลวงพ่อยังคงทำหน้าที่ของครูอาจารย์อย่างไม่บกพร่อง พยายามอบรมสั่งสอนศิษย์อยู่ทุกโอกาส เมื่อมีเวลาวางก็ออกไปเยี่ยมเยียนพระเณรตามสาขาทั่วโลก ตลอดจนถึงต้อนรับญาติโยมที่มานมัสการ โดยไม่เห็นแก่ความทุกข์สบายส่วนตัว

ครั้งหนึ่ง ขณะอบรมพระเณรอยู่ในโบสถ์ หลวงพ่อกล่าวถึงความรู้สึกของท่านว่า “ทุกวันนี้ ผมอยู่ได้เพราะความเบิกบานถึงจะเจ็บป่วยไข้ จิตใจก็มีแต่ความเบิกบาน

ตลอดเวลา”

บางครั้ง หลวงพ่อมีอาการทรุดหนัก แต่เมื่อลูกศิษย์ลูกหามาเยี่ยม ท่านจะนั่งพูดคุยด้วยหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ลูกศิษย์ต่างวิตกเรื่องการอาพาธของหลวงพ่อ แต่ท่านกลับเป็นห่วงการประพฤติปฏิบัติของศิษย์มากกว่า

หลวงพ่อบรรณถึงสังขารร่างกายของท่านว่า ตอนที่ท่านกำลังปฏิบัติอยู่ตามป่าเขานั้น ได้ทรนทรนร่างกายตนเองมาก ทุ่มเทศชีวิตจิตใจปฏิบัติอย่างหักโหม แต่ร่างกายก็ทนทานมาก ไม่แตกดับเสียตั้งแต่ตอนนั้น เมื่อมันทนสู้อยู่ได้ถึงทุกวันนี้ นับว่าดีมากแล้ว

กลางเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ อาการอาพาธของหลวงพ่อทรุดลงมาก ศิษย์จึงกราบนิมนต์ไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลสำโรง สมุทรปราการ ขณะนั้นหลวงพ่อยังพอเดินเองได้ แต่ต้องพุงบ้าง ผลการตรวจของแพทย์พบว่า ช่องภายในสมองมีขนาดโตผิดปกติ เป็นโรคน้ำไขสันหลังสมองคั่ง คณะแพทย์ได้ผ่าตัดรักษาหลังผ่าตัดอาการทรงตัวดีขึ้นบ้าง แต่ความจำไม่ค่อยดี

เมื่อกลับมาถึงวัดหนองป่าพง อาการทรงตัวกลับแย่งอีกแขนข้างซ้ายยกไม่ค่อยถนัด บางครั้งมีอาการอ่อนเพลีย พูดไม่มีเสียงเดินไม่ไหว ต้องนั่งรถเข็น อาการต่าง ๆ เป็นมากขึ้น ฉันทานอาหารได้น้อยลง

ต้นเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ ศิษย์จึงต้องนิมนต์ท่านเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดเกล้าฯ รับหลวงพ่อไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ ผลการตรวจแพทย์ได้วินิจฉัยอาการป่วยของหลวงพ่อว่า มีสาเหตุจากเนื้อสมองเสื่อมจากเส้นเลือดอุดตัน และเนื้อสมองตายเป็นหย่อม ๆ รวมทั้งเป็นเบาหวาน

ผลการรักษาระยะแรกอาการดีขึ้นบ้าง นั่งได้นาน ๆ และลุกเดินได้บ้าง แต่พอประมาณเดือนธันวาคมของปีนั้น เกิดอาการชักกระตุก แขนข้างซ้ายไม่มีแรง จากนั้นอาการทั่วไปไม่ดีขึ้นเลยท่านพระอาจารย์เลี่ยม ฐิตธมฺโม (รักษาการเจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง) จึงตัดสินใจนิมนต์หลวงพ่อกลับวัดหนองป่าพง หลังจากได้พักรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์นานประมาณ ๕ เดือน

เมื่อกลับถึงวัดหนองป่าพง ได้เข้าพักในกุฏิพยาบาล ซึ่งสร้างขึ้นด้วยพระราชทรัพย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และคณะศิษย์ได้ร่วมสมทบโดยเสด็จพระราชกุศล

พระอาจารย์เลี่ยม จัดพระเนตรผลัดเปลี่ยนแวรกันอุปัฏฐากหลวงพ่อ และทาง

โรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์ อุบลราชธานี ได้จัดแพทย์และบุรุษพยาบาลมารวมรักษาพยาบาลโดยตลอด

แม่หลวงพ่อกับอาหารหนัก แดบบรรยากาศของวัดหนองป่าพงคงสงบและมั่นคง วัตรปฏิบัติของพระเถระดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีคณะพระเถระร่วมกันปกครองหมู่คณะแทนหลวงพ่อ และทุก ๆ ปี จะมีการประชุมใหญ่ในวันที่ ๑๗ มิถุนายน (วันคล้ายวันเกิดของหลวงพ่อ) พระสงฆ์จากทุกสำนักสาขา ทั้งสิ้นและต่างประเทศ จะเดินทางมาร่วมปฏิบัติบูชารำลึกถึงคุณของหลวงพ่อ รวมทั้งร่วมประชุมกันในวันนั้น หลวงพ่อได้อยู่เป็นมิ่งขวัญแก่ศิษย์เรื่อยมา แม้สังขารร่างกายจะไม่อำนวยต่อการทำหน้าที่ของครูอาจารย์ แต่คุณธรรมของท่านยังแผ่ความร่มเย็นอยู่ในใจศิษย์ ยังผลให้พระสงฆ์เกิดความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติบูชา และร่วมกันรักษาข้อวัตรปฏิบัติของหลวงพ่อไว้อย่างมั่นคง จำนวนสาขาและพระสงฆ์ทั้งในและต่างประเทศเพิ่มขึ้นตามลำดับ

พระมหาเถระผู้ทรงคุณธรรมรูปหนึ่งทางปีกษ์ได้ ได้กล่าวกับคณะศิษย์วัดหนองป่าพงที่ไปเยี่ยมคารวะท่านว่า “ท่านอาจารย์ชา นอนป่วยให้ลูกศิษย์ได้บุญ”

อาการของหลวงพ่อทรุด และเสื่อมลงเรื่อย ๆ ตามลักษณะธรรมดาของสังขารร่างกายที่ตั้งอยู่บนความไม่เที่ยง เป็นทุกข์และความไม่ใช่ตัวตน ครูบาอาจารย์บางท่านกล่าวว่า แม่หลวงพ่อกับอาหารหนักจนพูดไม่ได้ แต่ท่านยังแสดงธรรมอบรมศิษย์อยู่เสมอ หลวงพ่อใช้ร่างกายที่เสื่อมโทรมด้วยความชราและโรคร้ายนี้ สาธิตให้ศิษย์ได้เห็นภัยในวัฏสงสาร และเห็นความเสื่อมสิ้นไปของสังขารร่างกายว่า เรามีความแก่ ความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่มีใครจะล่วงพ้นสิ่งเหล่านี้ไปได้

หลังปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๕ ไปไม่กี่วัน หลวงพ่อเกิดอาการหอบและอ่อนเพลียมาก จึงต้องเข้าโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์อุบลราชธานี อีกครั้ง แพทย์วินิจฉัยว่า มีน้ำท่วมปอด หัวใจวายจากเส้นเลือดอุดตัน ร่วมกับภาวะไตวายเฉียบพลัน แพทย์ถวายการรักษาเต็มที่ แต่อาการไม่ดีขึ้น

คืนวันที่ ๑๕ มกราคม หลังจากทราบว่าอาการของหลวงพ่อกำลังนี้ สุดวิสัยจะเยียวยารักษาได้ คณะสงฆ์ร่วมกับท่านผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี และคณะแพทย์พยาบาล จึงนิมนต์หลวงพ่อกลับวัดหนองป่าพง...

เข้ามืดของวันครุ

สี่ทุ่มกว่าของคืนวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๓๕ หลวงพ่อกลับถึงกุฏิพยาบาลในวัดหนองป่าพง... แสงไฟในห้องหลวงพ่อสว่างขึ้น หลังจากถูกปิดสนิทไว้หลายวัน เพราะหลวงพ่อกำลังเข้าโรงพยาบาลเมื่อมองผ่านหน้าต่างกระจกใสเข้าในห้อง พบร่างหลวงพ่อนอนสงบนิ่งอยู่บนเตียง

หมู่บรรพชิตที่ฟังฟังร่วมเงาวัดหนองป่าพง ยืนเรียงรายรอบ ๆ กุฏิดวงตาทุกคู่จ้องมองยังร่างบูรพาจารย์ ด้วยความรู้สึกอาลัยอาวรณ์ เพราะต่างตระหนักดีว่า ราตรีนี้จะมีการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน...

ลมหนาวต้นปีใหม่ พัดโชยแผ่วผ่านบ้านประตูสู่ห้องพยาบาล อากาศยามดึกทิวความเยือกเย็นยิ่งขึ้น พระอุปัฏฐากคลี่ผ้าห่มคลุมร่างให้หลวงพ่อกำลังยังคงทำหน้าที่ของตนอยู่อย่างสงบ เสียงเครื่องตรวจคลื่นหัวใจไฟฟ้าแสดงค่าความถี่การเต้นของหัวใจหลวงพ่อกำลังช้าลงทุกขณะ

ภิกษุหลายรูปนั่งสมาธิที่ระเบียงกุฏิ ต่างน้อมเอาเหตุการณ์สำคัญเฉพาะหน้ามาเป็นมรณสติ สรรพสิ่งทั้งมวลล้วนตกอยู่ภายใต้กฎแห่งความเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะมนุษย์ผู้อยากดีมีเงิน หรือเครื่องนุ่งห่มอับเฉากระทั่งกุฎาป่าไม้ ต่างสิ้นสุดลงตรงจุดเสื่อมสลายทั้งสิ้น

ดึกสงัดของคืนนั้น หลวงพ่อยังคงนอนหายใจระรวยิบหน้าและแววตาปราศจากร่องรอยของความทุกข์ทรมาน หรือห่วงใยในชีวิตสังขาร ลมหนาวยามดึกพัดกรรโชกหนักขึ้น ต้นไม้โยกไหวตามแรงลมอย่างมีชีวิตชีวา แต่ทว่า ลมอ่อนจากภายในกายหลวงพ่อกำลังอ่อนแรงลงทุกขณะ ดังคำปรารภเกี่ยวกับกายสังขารของท่านที่กล่าวไว้ที่วัดถ้ำแสงเพชรว่า “...ต่อไปนี่ก็จะไม่ได้เห็น ลมมันก็จะหมด เสียงมันก็จะหมด มันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของสังขาร... เรียกว่าขัยยะ วยังย คือความสิ้นไปเสื่อมไปของสังขาร... เสื่อมไปดังก้อนน้ำแข็งที่ละลายเป็นน้ำ..เราเกิดมา ก็เก็บเอาความเจ็บ ความแก่ ความตายมาพร้อมกัน...”

เช้ามีดของวันครุ..... ลมหนาวสงบนิ่ง แมกไม้ไม่ไหวติงสรรพสิ่งในป่าพงพลันเงียบงัน... หลวงพ่อกำลังได้ละสังขารไปด้วยอาการสงบ จบการเดินทางอันยาวนานในวัฏสงสารลงอย่างงดงาม หลวงพ่อมรณภาพเวลา ๐๕.๒๐ น. ของวันพฤหัสบดี ที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ.

๒๕๓๕ สิริอายุรวม ๗๔ ปี

หลวงพ่อกำลังไปแต่เพียงร่างกายเท่านั้น ๆ ส่วนคำสอนและข้อวัตรปฏิบัติของท่าน

มิได้สูญหายไปไหน ยังคงเป็นร่มเงาแห่งโพธิญาณ ที่แผ่ปกคลุมให้ความร่มเย็นแก่
สานุศิษย์ต่อไปอีกกาลนาน

แหล่งที่มา : <http://thai.mindcyber.com/modules.php?name=Sections>